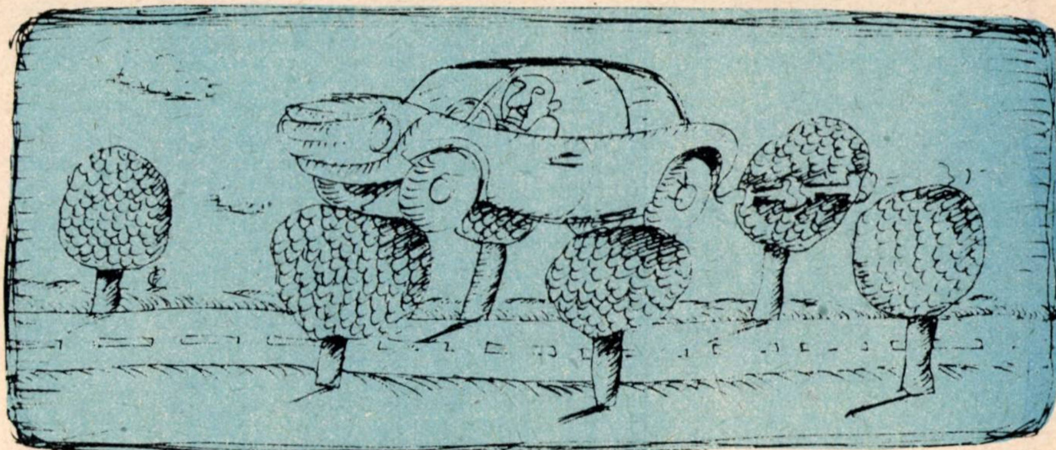
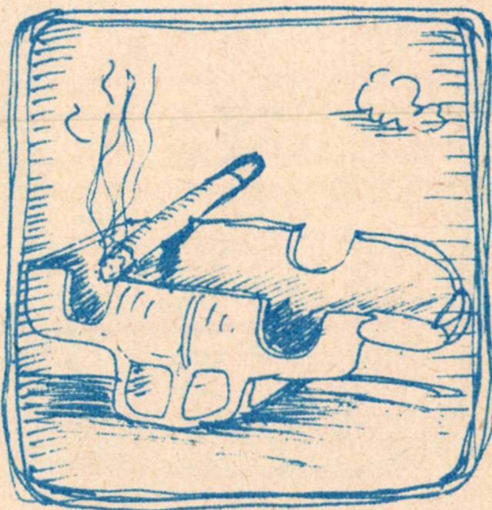

CIRCULÎND PRIN COPACI

jurnal rutier

Întîmplările de pe drum sînt de multe ori de domeniul fantasticului. Începînd cu roata, care se desprinde de la autocamion, şi se duce ca o nălucă — aidoma unei rachete teleghidate — la 200 de metri pe cîmp şi loveşte un bătrîn ce prăşeşte liniştit porumbul, fără să-i treacă prin cap că la o aşa distanţă de şosea, l-ar putea paşte vreun pericol, şi pînă la micul autoturism, care după o suită de derapaje, viraje, frînări, se „cocoaţă" în pom la 2 metri înălţime, precum un puşti la cules de fructe, totul pare de necrezut.

Accidentele pricinuite de ceea ce se cheamă în termeni consacraţi, „neatenţia la volan", sînt şi ele de o mare diversitate.

Un medic îşi transporta mama bolnavă, de la Deva la Cluj. Bătrîna dormitează pe fotoliul din dreapta şoferului, iar doctorul fumează. La un moment dat scapă ţigara pe podea. Trebuie să subliniez, că Vraciul întotdeauna a fost un „anti-talent". A avut pînă acum trei maşini şi pe toate le-a făcut praf. Ca prin minune întotdeauna a renăscut ca pasărea Phoenix.

Se apleacă, şi cu mîna dreaptă, dă să ridice ţigara, dar în acelaşi timp menţine mîna stîngă pe volan. Căutînd un punct de sprijin şi uitînd

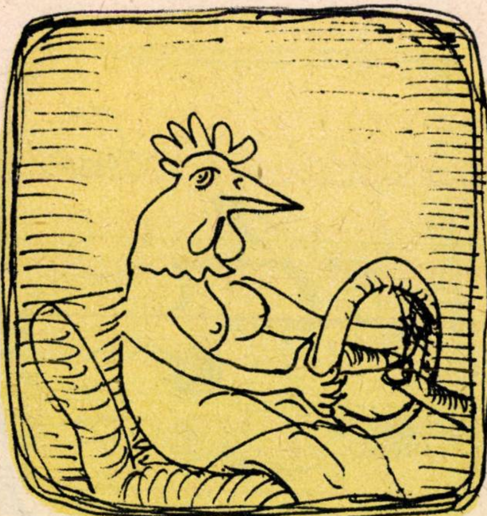

pentru cîteva clipe că volanul nu-i manetă de viteză ca să stea fix, ci se învîrte, trage de el spre dreapta. Mașina intră într-un viraj strîns, volanul se „innoadă" și micul autoturism ajunge mintenaș pe o rînă de i se văd roțile.

Văitîndu-se, bătrîna este scoasă din mașină, doar cu cîteva zgîrieturi. Medicul iese singur din Moskvici fără nici o vătămare.

În timp ce-și liniștea mama, și-i administra un sedativ, oamenii care își pășteau animalele pe izlazul din apropiere se adună să privească ce s-a întîmplat. „Baciule să-ți spun pe aia dreaptă, E prima dată, cînd văd cum arată o mașină pe dedesubt". „Hai mă fraților să-i dăm omului o țîră de ajutor". Mașina nu-i prea grea, iar brațele oamenilor sînt puternice. În mai puțin de două minute, mașina e așezată în poziție normală, dar curios, e boțită tare pe toate părțile.

Cînd o vede, doctorul se ia cu mîinile de cap. „Ce-mi făcurăți fraților, ce-mi făcurăți ?" Ce, măi oameni buni, ați crezut că mașina mea ii clătită, de-o întorserăți pe toate părțile ?" Ce se întîmplase ? În loc s-o pună simplu pe roți, oamenii au mai învîrtit-o o dată.

Soțul, maistru la o întreprindere de foraj, soția economistă la aceeași unitate. Zi de sărbătoare pentru ea, căruia soțul i-a permis pentru a treia oară, în 2 ani, să se atingă de sacrosantul volan. Șoseaua goală. Ea, mîndră nevoie mare, conduce destul de bine. Au fost la părinții nevestei care le-au dat în dar o găină adevărată. (Din cele ale căror oase îs elastice și pielea ii galbenă ca ceara, cum se zice, o găină originală, de țară). Au așezat-o la picioarele soțului, care din cînd în cînd, o hrănește cu fărîmituri de cozonac, primit tot de la socri.

Spiritul de gospodină chibzuită se trezește imediat în șoferiță. „Bravo, de-aia ne-a dat mama cozonac cu nuci, ca să hrănești tu găina". „Nu vezi cît de mult îi place, cu ce poftă mănîncă nucile !". „Cred și eu, n-are gusturi proaste".

Micul Adrian, așezat pe bancheta din spate, e ridicat în picioare, pentru a vedea mai bine scena. Se amuză de modul cum pasărea se uită fix în ochii bărbatului cerînd în continuare din gustosul cozonac. „Dacă ar da și din coadă, ai zice că e Max (tekelul familiei) cînd cere un os". Șoferița începe și ea să se distreze. Se apleacă spre soț, să vadă mai bine cum vietatea ciugulește, de astă dată, direct din mîinile bărbatului.

La fel ca doctorul, trage de volan în direcția în care s-a aplecat, spre dreapta, și răstoarnă mașina. Numai că spre deosebire de medic, care s-a ales doar cu Moskviciul șifonat, de data asta, în procesul răsturnării, la viteza de 70—80 kilometri pe oră, este proiectat din autoturism, și izbit de un pom micul Adrian, care moare în drum spre spital.

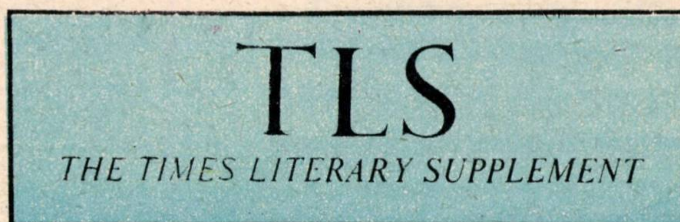
Un camion rulează spre locul unde cei doi oameni, cocoțați deasupra încărcăturii, trebuie să descarce pietrișul respectiv. Dormitează tolăniți la soare, pe o prelată care-i ferește de asperitățile pietricelelor. Asfaltul fiind neted, nici nu simt că merg cu mașina, parcă ar fi în aer.

În cabină, tînărul șofer fixează o întîlnire cu o la fel de tînără pasageră, îmbarcată în camion după sistemul „Ia-mă nene". Foaia de parcurs, așezată pe bord, e luată de o rafală de vînt și expediată pe podea. Instinctiv, șoferul se apleacă s-o recupereze. El nu face greșeala pe care au comis-o cei din povestirile anterioare, adică nu rotește volanul, deși de data asta, apropiindu-se o curbă, trebuia făcută tocmai o asemenea manevră. Volanul ținut fix, nu schimbă direcția puternicei mașini. Ea își continuă mersul înainte izbindu-se violent de un mal. Cei doi încărcători, luați prin surprindere sînt catapultați, aidoma unor piloți care părăsesc avioanele avariate. Aterizează la vreo 15 metri, exact pe niște tufe, care amortizează șocul. Coboară năuci din micii pomișori și cîteva minute în șir, nu realizează ce s-a întîmplat. Tînăra se ține de genunchiul cu care a intrat în bordul mașinii. Șoferul arată spre torace, cu care a intrat în volan, iar cei de sus, de pe deal, dezmeticiți, privesc în jos spre cei doi tineri și spre mașina înfiptă cu botul în malul argilos. „Ce-i mă, Vlăduț, tii cu tot dinadinsul să ne faci parașutiști. Prima probă o trecurăm cu bine. Ce, tu nu mai vezi unde-i drept și unde-i curbă ? Ori te-ai apucat să faci curte în mers. Măcar să fi oprit mașina. Noi tot dormeam sus pe încărcătură, așa că nu vedeam nimic".

Victor Beda

PLAGIATUL — O PROBLEMĂ JURIDICĂ SAU O PROBLEMĂ LITERARĂ?

Există în dezbaterile critice de la noi o paradoxală siguranță în ceea ce privește folosirea termenilor. O populație suspectă de recenzenți și de pseudo-teoreticieni mînuiesc cuvinte indeterminate, făcînd parcă șmecherește cu ochiul: doar știm cu toții despre ce este vorba! În cea mai bună tradiție de cartier al unei localități recent urbanizate... Alteori se acceptă sensuri banale și școlărești, concepte neelaborate, frînturi de seminar universitar improvizat. Trecutul literar este chemat să justifice propriile noastre slăbiciuni, supus la interpretări și re-interpretări mutilante. Toate aceste atitudini primesc însă o deosebită ascuțime, atunci cînd avem de-a face cu realități ce vizează etica scriitoricească. Poți să-i spui unui poet că n-are talent, nimic nu-l supără, cum se întîmpla atunci cînd sugerezi că nu este original. Plagiatul este acuza cea mai gravă. Un simpozion publicat în **The Times Literary Supplement** din 9 aprilie 1982 propune opiniile cîtorva mari scriitori și critici contemporani, precum și pe aceea a unui jurist implicat în procese de plagiat.

Cîteva considerații preliminare se impun din partea traducătorilor acestui simpozion. Întîi de toate, nici un autor nu caută măcar să scuze însușirea nerușinată, cinică, a produsului intelectual și artistic, plagiatul ca atare. Cînd scriitorii de mai jos vorbesc de plagiat, trebuie să înțelegem cîteva rînduri de text rămase ca un ecou în subconștientul unui cititor prea pasionat. Am verificat o referință din text, cea care vizează plagiatul lui Alex Haley. Este vorba de douăsprezece rînduri, reproduse trunchiat, după o notă pe care i-o făcuse un student ce l-a ajutat în documentarea pentru **Roots**. Ceea ce intenționează participanții la discuția din **T.L.S.** este a discrimina între împrumutul involuntar și fragmentar, justificat uneori de logica artistică și de structura gîndirii unui scriitor, și frauda literară demnă de stîlpul infamiei. Sînt propuse disocieri extrem de nuanțate, pe care am considerat că este bine să le aducem și la cunoștința cititorilor de la noi, atît de solicitați uneori de interpretări abuzive. Vom vedea că nu știm întotdeauna ce este un plagiat, după cum alteori, tocmai prin comparație cu obiectul discuției, avem de-a face cu fraude incredibile în galaxia noastră, ca să spunem așa.

În al doilea rînd, materia supusă dezbaterii fiind la fel de sensibilă ca și la noi, ce diferență de ton, cîtă delicatețe și forță de gîndire emană aceste articole impregnate adeseori de humor! Trecutul este viu pentru scriitorii participanți, el este invocat pentru marea lui veracitate, pentru că și-a probat adevărurile și le-a întărit prin trecerea timpului, fără să-și atenueze cu nimic prezența. Fiecare opinie, fiecare act de conduită a scriitorului se articulează în fața timpului, a marilor realități de ieri, de azi și de mîine. Este bine să nu uităm și să fim mai puțin condescendenți cu slăbiciunile noastre.

TLS

THE TIMES LITERARY SUPPLEMENT

Mack Smith's Mussolini
A defence of the new Anglican liturgy
Motherhood: Anna Freud

Plagiarism – a symposium:
Harold Bloom, Lord Goodman, Ian McEwan, Wilfrid Mellers, Pat Rogers, John Sutherland, J. O. Urmson

The Gospels as history
An Egyptian Jesus
Roman paganism

Roy Foster on Davitt and Irish revolution
'Faust', Lola

D. J. Enright on the Yellow Peril in American fiction

HAROLD BLOOM:

In vremurile de demult, atunci cînd nu fusese introdus copyright-ul, exista de asemenea mai puțină confuzie decît acum în legătură cu fenomenul pe care-l numim plagiatul literar. Bănuiesc că acest termen este un oxymoron, ceea ce înseamnă a spune că plagiatul este mai degrabă o problemă juridică, decît una literară. Din perspectivă literară, aforismul lui Emerson este definitiv: „Originalele nu sînt originale". Cu cît citim mai mult și mai adînc, cu atît devenim mai conștienți de faptul că poemele, romanele și eseurile de calitate sînt o țesătură de aluzii, uneori voite, și, deci, conștiente, cel mai adesea însă în afara vreunei intenții. Caracterul acesta neintenționat aluziv, dus destul de departe poate să devină un citat, și nici un scriitor nu poate fi îndeajuns de sigur cînd folosește exact un element din altă parte. Uităm adeseori că memoria este un instrument principal de cunoaștere în literatură și că ea este în mod necesar tot atît de nesigură pe cît este de creatoare. Mari critici, cum sînt Hazlitt sau Pater, au încercat să citeze din memorie în textele lor, iar greșelile lor în ceea ce privește folosirea unor citate sînt cu mult mai productive decît ar fi fost o acuratețe invariabilă. O citare greșită, atunci cînd este realizată de un critic creator, poate deveni un factor iluminativ de interpretare a textului literar.

La celălalt capăt al spectrului în ceea ce privește citarea aflăm superba povestire comică „Pierre Menard, autor al lui Quijote", în care Borges ne convinge că recontextualizarea cronologică poate altera sensul și valoarea estetică a lucrurilor, deși Menard copiază cu fidelitate, cuvînt cu cuvînt, pe Cervantes. Borges este un maestru în arta atribuirilor greșite, și el a învățat de la Emerson că un poet a scris toate poemele, și că un povestitor a spus deja toate poveștile. Dar o asemenea hiperbolizare, chiar dacă sugerează adevărul, îl nemulțumește pe cititorul obișnuit. Dr. Johnson a vorbit întotdeauna în numele acestui cititor obișnuit, atunci cînd observa că esența poeziei era invenția. Cu toată atitudinea ambivalentă față de Milton, respectul lui Johnson pentru originalitate l-a făcut să exalte Paradisul pierdut deasupra tuturor poemelor de la Homer încoace. Același respect l-a făcut să deprecieze opera lui Vergiliu pentru că ar fi fost prea mult o simplă imitație a celei homerice. Johnson rămîne cel mai mare critic de limbă engleză, cu toate acestea putem descoperi la el un conflict între exigența originalității și viziunea sa morală asupra literaturii. Pentru noi, cel dintîi aspect este în orice caz mai puțin actual, deoarece sîntem conștienți de întîrzierea noastră în timp față de ceea ce am moștenit. Ne îndepărtăm brusc și cu teamă de o critică deschisă a originalității și am învățat să o cerem sub nume diferite și mai nuanțate.

Eu însumi tind să formulez pretenția pentru originalitate în forma pe care o definesc printr-un anume mod al scriitorului de a-și citi înaintașii cu „puternice erori" de interpretare. Poate că asta înseamnă să aștepți de la un scriitor ca el să fie un prea bun meseriaș, prea activ din punct de vedere intelectual, pentru a copia de la înaintașii săi, fără să facă nici o greșală atît de interesantă, încît să fie cu totul a sa. O eroare imaginativă și o figură de stil intelectuală sînt două expresii care ajung să exprime același lucru, ceea ce presupune că un scriitor autentic nu va fi niciodată în primejdie de a comite un plagiat indiscutabil din punct de vedere juridic. În cele din urmă putem spune că plagiatul este o activitate pioasă; el implică o atît de mare reverență pentru text, încît și greșelile copiștilor anteriori pot deveni sacre pentru noi. Ne dăm seama cît de mult am devenit noi înșine niște plagiatori, atunci cînd medităm la rezervele noastre în ceea ce privește corecturile aduse unor poeme pe care ne-am învățat să le iubim foarte mult. Plagiatul îmi apare foarte limpede sub chipul său de idolatrie, atunci cînd îmi amintesc rezistența mea inițială față de unele restaurări capitale ale textelor lui Wallace Stevens, întreprinse de fiica sa Holly. Abia după cîțiva ani am putut să accept schimbarea justificată pe care a făcut-o la începutul magnificului poem „Of Mere Being". Dorința mea de a citi: „Palmele mele la capătul minții, / Dincolo de cel din urmă gînd se înalță / În distanța de bronz" a persistat mult timp după ce fusesem convins că mîna poetului se ridicase „în decorul de bronz". Dar rezistența mea era aceea a unui plagiator, și în acest fel nu era o rezistență literară.

Din insistența mea că plagiatul nu este un fenomen literar decurge și împrejurarea că numai o atitudine morală este posibilă față de acesta, într-un context literar. Înseamnă de fapt că numai marii scriitori trebuie plagiați. A copia scriitori de mîna a doua este într-adevăr imoral. Priviți la populația dezordonată a autorilor psihanaliști de astăzi! Atunci cînd fură unul de la altul, ei își depreciază valorile și mai mult, iar în această atitudine există o formă de imoralitate, pentru că moneda proastă o exclude pe cea bună, cum s-ar spune. Atunci cînd sînt doar niște idolatri fervenți ai lui Freud, și îl plagiază pur și simplu, ei devin însă perfect morali în activitatea lor. De aceea, întrebarea literară în cazul unei presupuneri de plagiat trebuie întotdeauna să fie: Care este calitatea materialului furat? Dacă este banală sau chiar mai rău, atunci trebuie să dezaprobăm procedeul, iar un deținător de copyright poate să ia în considerare acțiunea juridică. Dar dacă originalul conține forță reală și frumusețe, atunci reacția noastră n-ar trebui să fie nici morală și nici juridică. Readucînd originalul din nou în atenția noastră, copistul, oricît n-ar fi dorit s-o facă, a îndeplinit de fapt o funcțiune critică pentru noi. Vom fi obligați să ne întrebăm: Cît de original este acest original? Oricare ar fi răspunsul, vom fi conduși de asemenea înspre paradoxul lui Emerson. Dacă originalele nu sînt originale, ce înseamnă atunci originalitatea? Poate că funcțiunea socială a fenomenului pe care l-am numit plagiat este tocmai să reinvie această străveche întrebare.

Plătim la urma-urmei un preț ridicat pentru originalitatea adevărată, și o cale de a recunoaște acest preț este să vedem cît de mult sîntem noi înșine plagiatori, în măsura în care devenim idolatri ai literaturii. Literatura care a fost și care este indiscutabil originală devine cu timpul o formă de viață elementară, ce reține atitudinea noastră critică. Biblia și Shakespeare, iar acum Freud, dobîndesc o anumită autoritate asupra noastră, tocmai datorită faptului că originalitatea lor a fost prea mare pentru ca interpretarea de pînă acum s-o asimileze. Poate că dificultatea literaturii, atunci cînd este autentică și într-un fel înspăimîntătoare, reprezintă un alt termen pentru ceea ce ar trebui să numim originalitate. Atunci cînd sîntem îndeajuns de impresionant de măreți, atunci cînd dificultatea reală epuizează capacitățile noastre cognitive, singura apărare ne rămîne plagiatul, sub masca sa idolatră. Dar acest aspect al plagiatului este destul de inocent, dacă nu-l confundăm cu un răspuns realmente mai literar.

LORD GOODMAN :

Plagiatul nu este o activitate prea curentă între scriitori, deși pare a fi doar cu puțin mai vie între muzicieni. Într-o practică juridică de mai mulți ani, care a avut de-a face cu mai multe probleme literare și muzicale, mă îndoiesc să fi avut o jumătate de duzină de cazuri, în care să fi existat măcar o suspiciune de plagiat deliberat, și să zicem că o duzină în care faptul se produsese, dar putea cu ușurință să se bănuiască a fi datorat unei inadvertențe.

Dar ceea ce trebuie să-i arătăm imediat aspirantului plagiator este că va fi detectat imediat. Nimeni nu poate crede cît de tare pătrund cititorii peste tot. Ar fi o greșală să-ți închipui că vei sparge regulile copyright-ului, însușindu-ți din Gazeta pescarului sau din săptămînalul Holy Rollers, pentru că se va găsi cu siguranță un cititor pentru a-ți identifica sursa. Este de ajuns să parcurgi rubrica de corespondență de la ziarul Times pentru a-ți da seama de gama interesului și a curiozității inșilor capabili să citească, iar în acest context am într-adevăr în vedere pur și simplu abilitatea de a citi. De aceea, dragă plagiatorule, gîndește-te bine înainte de a folosi în mod deliberat ceva din proprietatea intelectuală a altuia.

Dragoș Morărescu : „Peisaj"

Și ce este de fapt plagiatul? Într-un sens juridic poate să însemne numai ceva care încalcă dreptul de copyright. În sens moral este ceva care întrebuințează eforturile și oboseala altuia. Adică nu poate fi vorba de un plagiat al unei lucrări protejate în Marea Britanie — în alte țări datele variază — dacă ea a fost publicată la mai mult de cincizeci de ani de la data morții autorului, sau ca să fim mai exacți, la cincizeci de ani de la sfîrșitul anului calendaristic în care moare un autor. După aceea lucrarea este un domeniu public.

Durata protecției prin copyright a fost subiectul unor dezbateri continue. Este semnificativ să notăm că noțiunea de copyright — adică a drepturilor de proprietate intelectuală asupra unei opere ce depinde de creatorul său — este din punctul de vedere al cronologiei juridice o achiziție modernă. Este un drept necunoscut mai vechilor sisteme legale. Cu toate că cel mai important dintre acestea — Dreptul Roman — a creat instituții care au fost în funcție, în forma lor intactă sau modernizată prin schimbări, în mai toate timpurile dinainte și de după Justinian, ar trebui să nu uităm că în tot corpul imensei sale compilații de legi, Corpus Juris Civilis, nu există nici un singur cuvînt care să sugereze că un autor sau un artist ar putea să împiedice multiplicarea unor exemple din lucrarea sa, sau să-i împiedice pe alții s-o interpreteze în public, s-o adapteze și să o folosească în orice altfel, în bine sau în rău. Devii

mai auster dacă te gîndeşti (cu toate că se află aici o prea mică încurajare pentru ideea de copyright) că nici Homer şi nici Aristofan, nici Vergiliu şi nici Ovidiu n-ar fi primit nici cea mai mică remuneraţie pentru aşa ceva.

Dar pe atunci nu existau, o, desigur, scriitoare războinice, care să afirme drepturile colegilor lor, după cum la nici o bibliotecă mare din lume nu apăruse vreo noţiune despre dreptul tuturora de a împrumuta cărţi. De-a lungul mai multor secole n-a existat nici un fel de copyright. Nu cunosc cele mai multe dintre sistemele juridice ale lumii, dar acelea pe care le-am cercetat — de exemplu lucrările juriştilor olandezi, care au furnizat sursele dintîi ale legilor olandeze — nu conţineau nimic care să aducă cu vreo protecţie sau răsplată pentru artistul creator. Nici invenţia lui Caxton nu a produs vreo îmbunătăţire a situaţiei. Abia cîteva secole mai tîrziu, într-adevăr, s-a dezvoltat ideea că un om ar trebui să cîştige ceva de pe urma scrisului, a muzicii sau a reproducerii lucrărilor sale plastice. Exploatarea comercială a produselor minţii altora a fost contemplată netulburat de către întreaga lume, incluzînd într-un mod destul de straniu pe majoritatea artiştilor care erau astfel deposedaţi de bunul lor.

Cea mai bună înfăţişare a acestei stări de lucruri se află în cartea regretatului Augustine Birrell despre copyright. Birrell a scris cu destul de mult farmec asupra întinderii dreptului de plagiat: „O jumătate de secol pune «Sfîrşit» în urma celor mai mulţi autori, dar în cazul celor puţini care se dovedesc a trăi pentru totdeauna, nu am avea decît resentimente, în cazul că s-ar fi găsit vreun capitalist trăitor în Paternoster Row, în Madrid sau la Florenţa, cu pretenţia că „Hamlet este al meu", „Sancho Panza este al meu" sau „Infernul îmi aparţine". Cine n-ar simţi că un asemenea burghez iresponsabil este duşmanul, iar nu prietenul geniului planetar al lui Shakespeare, al lui Cervantes, al lui Dante?" Birrell era în mod evident împotriva oricărui copyright etern, dar întrebarea „cît de lung?" se dovedeşte a fi foarte dificilă.

Comisia pentru copyright din 1952 a audiat un mare număr de martori asupra acestui subiect. Cele două extreme au fost polarizate de către Dr. Marie Stopes, care a luptat pentru un copyright etern, şi profesorul Sir Arnold Plant, care ar fi fost mulţumit cu o perioadă mult mai mică decît cei cincizeci de ani pe care-i avem astăzi. Orice tentaţie de a scurta această perioadă a monopolului publicistic a fost cu devotament înfruntată prin argumentele regretatului Stanley Unwin — pe atunci încă decanul recunoscut al editorilor englezi — care a adus profesiei sale încă un serviciu, dovedind, spre marea satisfacţie a comisiei, că un editor trebuie să-şi privească afacerile în întregul lor, căutînd să-şi echilibreze aventurile fără succes printr-o simetrie oarecare cu cele reuşite. Pe scurt, aşa cum o carte fără ecou se cufundă în uitare în primele cinci minute, una plină de succes trebuie să-şi păstreze drepturile de vînzare exclusive timp de cincizeci de ani, iar dacă Sir Stanley ar fi reuşit-o pe a lui, chiar mai mult decît atît. Această dezbatere continuă şi acum, iar pe măsură ce îmbătrîneşti, devii tot mai surprins să constaţi că nume faimoase ca W. S. Gilbert, Rudyard Kipling sau Conan Doyle ies în faţă pentru copyright, şi ai o secretă simpatie pentru acele rude care s-au bucurat de beneficiile cuvenite pentru eminenţa literară sau muzicală a înaintaşilor lor şi care acum sînt private de ultimul ban.

Am spus că problema plagiatului este legată în toate aspectele sale practice de existenţa şi de durata copyright-ului. Cu excepţia enciclopediilor şi a cărţilor de referinţă, orice autor evită plagiatul, pentru că el sau ea cred cu tărie că pot scrie romane mai bune decît Trollope sau Jane Austin, mai reuşite romane poliţiste decît Ian Fleming, poeme mai atrăgătoare decît Longfellow sau Wordsworth şi mai bine de fapt decît oricine altcineva.

Cazurile de presupus plagiat în care am fost amestecat au fost create aproape întotdeauna din împrejurarea că amîndoi autorii s-au bazat pe aceeaşi sursă de informaţie. Cu cîţiva ani înainte a existat o situaţie agreabilă, în care două companii cinematografice se zbăteau fiecare să facă un film despre viaţa lui Oscar Wilde şi se estima că învingătorul din această competiţie va cîştiga un avantaj comercial substanţial. Una dintre companii a căutat să împiedice pe cealaltă să folosească materialul derivat din cele trei procese ale autorului (procesul de calomnie, terminat abrupt, primul dintre procesele criminale, întrerupt prin dezacordurile juriului, şi cel de al doilea, sfîrşit în tragica şi brutala sa condamnare). A reieşit că nu există o transcriere cuvînt cu cuvînt a cazului, sau că nu se poate găsi o asemenea transcriere, dacă o fi fost făcută. Exista însă o carte intitulată (aşa cred!) Oscar Wilde de trei ori judecat publicată anonim la Paris, şi care conţinea versiuni foarte ample ale desfăşurării proceselor. Deci, una din aceste companii cinematografice a căutat să-o împiedice pe cealaltă de a folosi în orice fel materialul, cumpărînd cartea de la urmaşii autorului, a cărui identitate a putut fi stabilită. A ieşit la iveală — completînd comicul lucrurilor — că beneficiarul care ar fi trebuit să posede copyright-ul, în cazul în care ar fi aparţinut autorului, era Marylebone Labour Party. Datorită unor eforturi necurmate, succesorii legali au fost descoperiţi şi s-a aranjat cumpărarea pe o sumă modestă de bani. Toată această strădanie ar fi meritat însă o răsplată mai bună decît aprecierea că a stabili identitatea unei cărţi publicate postum nu a transferat drepturile de proprietate către autorul său anonim, ci le-a lăsat — după cum prevede Legea Copyright-ului — editorului.

O dificultate reală în ceea ce priveşte plagiatul se ridică în legătură cu o lucrare ce priveşte un incident din viaţa unui personaj istoric adevărat. Mary, regina Scoţiei, îmi vine în minte. Se ştie de către toată lumea că Darnley a fost aruncat în aer lîngă Edinburgh, că existau nişte scrisori într-o cutie şi conţinutul lor, ş.a.m.d. Ceea ce poate fi „original", desigur, este a răspunde dacă Mary a fost cea care a provocat sau nu moartea soţului său, dacă scrisorile erau sau nu falsuri şi dacă Elisabeta a semnat sentinţa de condamnare cu bună ştiinţă sau indusă în eroare de către Cecil. Dar este foarte primejdios să faci un film despre Mary, regina Scoţiei, dacă autorii de scenarii au citit lucrările biografice obişnuite. Cum ar putea ei să stabilească faptul că evoluţia lucrurilor sau ordinea lor nu este o încălcare a dreptului de copyright al autorului uneia dintre biografii?

Cu cîţiva ani în urmă m-am preocupat de un caz în legătură cu filmul Ultima şarjă a brigăzii uşoare. Dacă autorul scenariului nu ar fi citit cartea clientului meu, cu siguranţă că nu ar fi putut să existe nici o încălcare a copyright-ului. Dar aşa cum a admis cu candoare, el

o citise, iar tribunalul a decis împotriva lui, punîndu-l să plătească o substanţială sumă pentru daune. Şi cu toate acestea, nu cred să fie cineva care să susţină că autorul a comis vreo greşală morală.

În muzică — deşi cazurile sînt relativ rare — plagiatul trebuie cel mai mult suspectat. În mod frecvent este inocent şi cel mai adesea se referă la muzica populară. Un autor de cîntece are o inspiraţie bruscă şi nu recunoaşte în frîntura melodică din capul său un motiv de cîntec popular din jur. El o întruchipează apoi în ceva ce-şi închipuie fericit şi încrezător a fi o compoziţie pe de-a-ntregul nouă. Spre indignarea lui, primeşte o scrisoare (de la cele trei sau patru firme de avocaţi care-l ameninţă pe nefericitul compozitor), afirmînd că el a impietat copyright-ul melodiei Tea for Two sau Roll out the Barrel (exemple fictive amîndouă) şi cerîndu-i să-şi precizeze poziţia în legătură cu acestea. Rezultatul este că judecata împărţită la urmă este aspră, dar nu nedreaptă. Dacă un număr suficient de măsuri sînt identice şi dacă sîntem de acord că nefericitul de compozitor trebuie să fie în vreun fel protejat, atunci problema împrumutului accidental sau conştient apare cu totul irelevantă. Este aproape imposibil să determini aceasta, pentru că nu există nici o facultate umană să reţină mai uşor ceva, decît aceea care ne ajută să prindem frînturi de muzică din eter.

O concluzie ar fi mai întîi că plagiatul nu este realmente un pericol serios pentru scris sau pentru orice altă activitate artistică creatoare; şi în al doilea rînd că drepturi legale potrivite trebuie menţinute pentru a-l preveni, deoarece întreaga tendinţă modernă este de a îmbunătăţi condiţia artistului creator, mai mult decît de a o diminua. O excelentă ilustrare a acestei tendinţe este indignarea resimţită săptămîna trecută în Camera Lorzilor în legătură cu problema casetelor cu bandă magnetică, folosite pentru a reproduce muzică şi unele producţii ce cad sub incidenţa copyright-ului, fără vreo plată sau o altă remuneraţie. Acesta este un subiect dificil care s-a bucurat de o lungă, deşi nu prea folositoare dezbatere în Camera Lorzilor şi care se cere rezolvată prin vreo intervenţie generoasă şi înţelegătoare de undeva. În acest moment problema este de unde să vină această intervenţie.

IAN MCEWAN :

Cu greu am putea găsi o acuzaţie mai gravă împotriva unui autor decît aceea de plagiat. Cînd m-am aflat recent acuzat de o asemenea crimă — destul de nedrept şi probabil că ireverenţios — în The Spectator, mi-au trebuit cîteva zile pentru a-mi manifesta indignarea plină de amărăciune. În tradiţia noastră literară, cu accentul său puternic pe caracterul unic al imaginaţiei individuale, a fi plagiator înseamnă a fi în mod fundamental necinstit, înseamnă a pretinde că este numai al tău ceea ce este de fapt numai al altuia, şi înseamnă de fapt a admite tacit că imaginaţia ta proprie este defectivă, insuficientă pentru a-şi susţine stăpînirea sa particulară asupra lumii. Ce se întîmplă cu tine, dacă nu poţi să-ţi gîndeşti propriile tale lucruri?

Sensibilitatea noastră colectivă în legătură cu plagiatul este un cîine de pază tot atît de bun pentru proprietatea autorului cum sînt şi legile de copyright. Şi cu toate acestea, scriitorii sînt prinşi de fiecare dată unul în buzunarul celuilalt, şi nu întotdeauna în mod necinstit.

Presupun că nici un scriitor nu va pretinde o absolută specificitate pentru un aspect sau altul al imaginaţiei sale. Limba însă este desigur o proprietate comună, şi tot aşa sînt o mulţime de lucruri pe care ea le descrie. Dincolo de aceasta, noi preţuim continuitatea în cultura noastră literară, iar departamente întregi au fost construite în universităţi, pentru a adăposti cercetători care se ocupă tocmai cu studiul similarităţilor între scriitori, pentru a trasa liniile descendenţei sau răspunsurile comune ale imaginaţiei faţă de, să spunem, schimbările istorice. Şi dacă scriitorii par să semene între ei din raţiuni istorice, geografice, de clasă sau sex, ca şi prin spiritul timpului, ei sporesc aceste similarităţi prin împrumuturile lor proprii, prin aluzii, influenţe, tributuri şi pastişe. Există mulţi romancieri acuma, care îşi închipuie cărţile, îndeosebi romanele, a fi o parte a experienţei lor totale, asemănătoare cu sexualitatea şi moartea, iar lucrările lor sînt impregnate vizibil de lecturile lor. Casa romanului a ajuns să semene cu un vagon de metrou la ora aglomeraţiei maxime. Eşti călcat pe degete şi asişti la bătăi între pasageri.

Plagiatul este rareori atît de simplu ca furtul calificat. Dincolo de problema mai amplă a lipsei de cinste, este greu de închipuit scriitori contemporani răsfoind cărţi ieşite de mult de sub tipar, în căutare de subiecte perfecte şi fraze bine construite. Pedepsele sînt grele, ca şi posibilitatea de a fi descoperit mai devreme sau sau mai tîrziu. Se prea poate ca multe cazuri de plagiat să fie forme de imitare inconştientă şi de împrumut din greşală. Scriitorii împrumută unul de la celălalt, şi cu cît o fac mai conştient, şi mai ales cu cît este mai cunoscută sursa, cu atît mai puţin devine probabil că vor fi acuzaţi de plagiat. Abia atunci cînd împrumută fără să ştie apare probabilitatea că vor suferi această acuză. În anii '30, Hugh McDiarmid a publicat un poem, intitulat „Perfect", care a fost revelat în anul '65 în TSL a fi textul în proză al altuia, cu rîndurile frînte pentru a semăna a versuri. A urmat o faimoasă dispută

Mc Diarmid a pretins că descoperise textul într-un carnet mai vechi şi că şi-a închipuit a fi al său. Mai recent, un tînăr poet american, Jacob Epstein, a invocat acelaşi lucru, atunci cînd s-a descoperit că romanul său Wild Oats conţine numeroase fraze şi propoziţii din romanul lui Martin Amis, The Rachel Papers.

În ambele cazuri este mai uşor să crezi în vina unei greşeli — cu toate că este vorba de o greşală serioasă — mai degrabă decît în aceea a necinstei. Altfel ar trebui să le atribui autorilor o măsură improbabilă de cinism şi de nebunie. Şi cu toate acestea, există sugestia unei lipse de onestitate, aceea a unui autor surprins în postură de simplu delapidator, cu miinile în sertarul cu valori al imaginaţiei altuia. Este ceea ce dă fiecărui caz de plagiat aroma de scandal.

Luna trecută am re-citit volumul de poeme al lui Craig Raine, A Martian Sends a Postcard Home. Într-un poem intitulat In the Mortuary am dat peste aceste rînduri : „În altă parte, nu aici, cineva ştie că părul ei are cărarea făcută greşit". Scena finală a romanului meu, Comfort of Strangers, se petrece într-o morgă şi conţine această propoziţie : „Dar nu a explicat nimic, pentru că un străin i-a aranjat lui Colin părul într-un mod greşit". Am scris această scenă la un an după ce citisem pentru prima dată şi uitasem pe jumătate poemul lui Raine. Şi cu toate acestea, îmi amintesc ideea unui mort al cărui păr fusese pieptănat într-un mod greşit venindu-mi în minte ca fiind în întregime a mea. Dacă vreodată aş pregăti o altă ediţie, mă îndoiesc că aş vrea să-mi schimb propoziţia, aş lăsa-o aşa cum este. Este oare un plagiat, un împrumut, sau o „influenţă" ? Se pare că Raine, atunci cînd mi-a citit cartea, a luat-o, în mod generos, ca pe un omagiu, şi a mărturisit că în schimb a împrumutat ceva de la sfîrşitul povestirii mele Pornography pentru încheierea poemului său Oberfeldwebel Beckstadt. Avocaţii mei sînt la curent...

WILFRIED MELLERS :

Ideea plagiatului produce încă pasiuni exagerate în comunitatea noastră de literaţi. De aceea, este salutar să ne amintim că acest concept nu este absolut, ci condiţionat din punct de vedere social. Mi s-a amintit de acest fapt cu atît mai puternic cu cît în ultimii cîţiva ani m-am concentrat asupra poeziei cîntate şi asupra muzicii din Munţii Apalaşi, scriind asupra folclorului din zonă. În timp ce cîndva, în abisul timpului, în trecutul fără chip, trebuie că melodia particulară a unui cîntec de dragoste sau a unei balade, precum şi cuvintele sale, au fost compuse de către o persoană specifică, cîntecul a fost însă de mult trecut în proprietate comună, iar cel care-l reproduce la un moment dat poate să-l modifice aşa cum îi porunceşte capriciul sau ocazia în care se află.

Un cîntec nu este „stăpînit" de către nimeni în mod individual, pentru că nici nu a fost „produs" în mod individual. Chiar în culturile mai evoluate există în mod obişnuit o întrepătrundere între sensurile private şi cele publice, atîta timp cît comunitatea rămîne relativ mică şi omogenă. Händel, de pildă, a devenit întruchiparea Angliei auguste, iar peroraţia cadenţată de tip händelian, care poate să ne sune atît de familiar, încît să pară chiar prea satisfăcătoare simţului comun, era un instrument potrivit pentru a-şi spune lui însuşi şi contemporanilor săi: „Sînt în regulă, Augustus". Desigur, ceea ce-l face pe Händel un mare compozitor este tensiunea care există în toate compoziţiile sale necircumstanţiale între asemenea pretenţii publice şi experienţele sale intime. Nu mai puţin, faptul că Händel şi publicul său împărţeau anumite atitudini însemna că artistul individual sau producător nu trebuia să-şi afirme un drept absolut asupra creaţiei sale. Odată produsă, lucrarea poate deveni un bun comun, şi aşa s-a şi petrecut în fapt, pentru că Händel a împrumutat în mod copios şi fără jenă din contemporanii săi, ca de la el însuşi, în timp ce Bach a folosit ideea creştină a carităţii într-un sens foarte practic, transcriind pentru scopurile sale pasaje considerabile din Vivaldi, Telemann, Couperin şi alţii. Deşi el a îmbunătăţit, de obicei, modelele sale în procesul de preluare, nu putem spune că a le înfrumuseţa fusese scopul acţiunii sale. Acţiona mai degrabă ca un cetăţean al Europei, făcînd apel la o moştenire comună.

Desigur, nu se întîmpla aşa pentru că aceşti compozitori ar fi fost lipsiţi de o puternică identitate personală. Aceasta era subînţeleasă pentru ei, deoarece scopul pe care şi-l propuneau nu consta în auto-umflarea personalităţii lor, cît în sprijinul pe care-l acordau lumii în care trăiau. Iar societatea, la rîndul ei, le acorda ajutorul material, şi ne dăm bine seama de raporturile descrise mai sus, fie că e vorba de un sprijin direct adus statului, ca în cazul lui Händel, fie de credinţa sublimă a lui Bach, că muzica este „o eufonie armonioasă, pentru gloria lui Dumnezeu şi educaţia aproapelui meu". În amîndouă cazurile, originalitatea ca atare nu este cultivată. Mai tîrziu, îndeosebi în secolul al XIX-lea, atunci cînd originalitatea devine un nec plus ultra şi o perlă care desigur nu era fără preţ, s-a întîmplat aşa datorită unui proces psihologic care fusese de asemenea unul de natură sociologică şi economică. Într-o societate de consumatori şi de producători, aceştia din urmă trebuie să-şi protejeze drepturile ; ei fac apel la drepturile morale pentru aceasta. Chiar dacă cel care fură din bunurile mele îşi însuşeşte numai fleacuri, actul său îmi poate ameninţa înseşi mijloacele mele de subsistenţă. Copyright-ul salvează însuşi sîngele preţios al vieţii unui maestru şi chiar un mini-spirit obişnuit.

Limbajul muzicii este relativ abstract, în timp ce cuvintele au sensuri definitive. Din acest motiv, plagiatul în literatură te poate înşela mai tare, pentru că reprezintă o problemă mai specifică decît în muzică. Chiar aşa stînd lucrurile, poziţiile nu sînt în mod radical distincte, cum ne dăm seama dacă ne amintim atitudinile istorice faţă de traducere : sensul în care, să spunem, Romaunt of the Rose a lui Chaucer, Homer al lui Chapman, Montaigne al lui Florio, Don Quijote al lui Motteux, sau chiar un galimatias ca Anatomy of Melancholy a lui Burton sînt în acelaşi timp artefacte noi şi împrumuturi. În timpul avîntului capitalist al unei epoci de laisser faire, drepturile de proprietate au fost aplicate cu mai multă rigoare ; în ultimii şaptezeci-optzeci de ani asemenea drepturi au mai slăbit şi au pălit, alături de atitudinile sociale care le-au promovat : aşa cum este evident, din variate fenomene, cum sînt furturile din literatura trecutului ale lui Pound, multiplele straturi şi nivele culturale şi sociale din scrisul lui Joyce, indenti-

ficarea făcută de Brecht între poet și popor, exploatarea de către Burroughs a tăieturilor și colajului. Același proces s-a petrecut în muzică : cel mai devreme și cu rezultatele cele mai bune în citările amestecate ale lui Ives din muzica demotică, religioasă și profană, cu care el însuși și societatea sa au fost hrăniți ; iar mai recent și mai conștient, în folosirea de către Maxwell Davies a parodiei (în sensul obișnuit și în cel specializat întrebuințat în secolul al XVI-lea), pentru a crea o muzică foarte personală. Și mai recent, compozitorul american George Rochburg a făcut din procedeul de plagiere aproape deschisă a clasicilor un paradoxal principiu moral, apărîndu-ne de destrămare și disperare, în momentul cînd, după opinia lui, tirania intelectuală a serialismului ne-a indus de tot în eroare.

In lumea noastră poliglotă, în satul nostru planetar, în care spațiul și timpul fuzionează, straturi de experiență diferită trebuie să coexiste. În parte, acesta este un fenomen negativ, în care trăim prin intermediu, într-un fel de cultură muzeală ; dar este de asemenea stimulativ din punct de vedere pozitiv, pentru că muzeul a devenit atît de vast, încît are puține limite temporale sau geografice. În orice produs dat, totul depinde de cît de mult este luminată confuzia noastră, dacă nu chiar ordonată : de ceea ce facem cu obiectele furate sau împrumutate din muzeu.

PAT ROGERS :

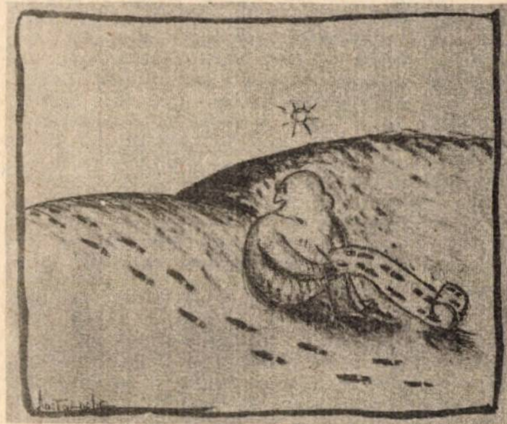
Dacă visul intertextualității culminează într-o uniune ilicită, atunci aluzia aspiră la un mariaj permanent. În literatura de tip august, aristocratică, există adeseori mari îndoieli în ceea ce privește relația dintre parteneri. O formă de aluzie codificată, cum este „imitația", se bazează pe un contract acceptat în mod general, și aceștia sînt termenii pe care Dryden și-a propus să-i definească într-un pasaj foarte cunoscut : „Cea de a treia cale (de a transpune un text într-o altă limbă) este aceea a imitației, prin care traducătorul (dacă îi păstrăm încă acest nume) își asumă libertatea nu numai de a se deosebi în cuvinte și sensuri, dar și de a renunța la ele, atunci cînd se ivește ocazia : și de a prelua doar anumite aluzii generale din original, de a se deosebi în acțiunea sa concretă, așa cum îi place".

„A se deosebi" înseamnă aici a face ornamente muzicale. Ceea ce acest pasaj evidențiază este faptul că sîmburele activității descrise constă în crearea unor discrepanțe. Folosești aluzia pentru a nu copia : imitezi adică la o distanță, conștientă de original.

Desigur, ar fi însemnat o pretenție ușuratică aceea ca toți cititorii să fie îndeajuns de familiari cu originalul, pentru a evalua scara acestor îndepărtări grațioase de text. Astfel, reclama la Dunciad Variorum spune că „este adăugată imitarea celor vechi, pentru a da satisfacție și celor care nu-i mai citesc sau i-au uitat" ; iar Pope face apel la Vida și Fracastorius, (oricine ar fi el), pentru a-și apăra poemul de acuza de a fi devenit" „prea mult un Cento". O altă referință ambiguă se face în capitolul nouă din Peri Bathous, unde ni se spune că „Imitația este de două feluri : prima are loc atunci cînd întrebuințăm pentru scopurile noastre gîndurile celorlalți : a doua atunci cînd copiem imperfecțiunile și defectele autorilor lăudați". Întorcîndu-ne înapoi, putem extrapola ideea că imitația adevărată va permite „gîndului" original să continue și să-și realizeze intenția proprie. Aluziune, coliziune : rădăcina comună ludere sugerează „să te joci".

Un drept a fost recunoscut aici, pentru o formă specială de împrumut. În mod caracteristic, această excepție iluminează o atitudine severă, în general adoptată în cel de al XVIII-lea secol, împotriva furturilor nerecunoscute și nesemnalate. Johnson definește „plagiatul" mai întîi ca un factor și mai apoi ca o activitate : „1. Un hoț în literatură ; unul care fură gîndurile sau scrisul altuia... 2. Crima de furt literar. Nefolosit". Dicționarul său este remarcabil în mod particular pentru ceea ce autorul său mărturisește deschis și complet a datora predecesorilor săi. Lucrarea a fost exploatată fără rușine și nemărturisit de către următoarea generație de lexicografi ; același articol în The New and Complete Dictionary al lui John Ash (1775) scrie : „un hoț în domeniul literar, unul care împrumută, în mod clandestin ideile sau exprimarea celuilalt; hoție literară, plagiat". Ash este de obicei mai aproape de această realitate decît Johnson : modularea tonului de la „fură" la „împrumută" reflectă probabil neliniștea sa ascunsă.

Nu trebuie desigur să mai evidențiem faptul că în vremea aceea exista conștiința deplină a drepturilor de proprietate, și că din 1710 începînd, Proclamația Copyright-ului le-a acordat scriitorilor (ca opuși negustorilor de carte) primul titlu care le statuta proprietatea. Faimoasele procese în legătură cu „copyright-ul etern", purtate în numele lui Shakespeare și Milton, constituiau forma dramatică a unei lupte în legătură cu proprietatea, accesibilitatea (existența clasicilor în ediții ieftine și la îndemîna oricui constituia miza lucrurilor), precum și în legătură cu ceea ce este al tuturor și ceea ce este privat. Moravurile literare încurajau un anumit fel de însușire ; legile care se creau odată cu cazurile dezbătute în tribunale încercau să restrîngă însă o altă formă de preluare. Erau întreprinse eforturi de a împiedeca încercările de furt liber, legate de folosirea imprimeriilor olandeze (reale sau fictive). De obicei afacerile irlandeze mergeau în voie, cu toate că, atunci cînd Pope l-a dat în judecată pe Curll în

Sorin Postolache

1741, Lordul Cancelar a respins pledoaria apărării, după care „toate persoanele din acest regat au dreptul de a retipări cărți ce au fost mai întîi tipărite în Irlanda și fiind pentru prima oară tipărite acolo pot fi în mod legal retipărite și în regat". Numai o muscă plimbăreață de tipul lui Curll mai putea să încerce a rezista presiunilor de a pune ordine în lucruri : interesele comerciale din domeniul afacerilor cu cărți coincideau de fapt cu dorința autorilor de a păstra un anume control asupra locului și asupra timpului cînd le erau publicate cărțile.

S-a stabilit foarte bine că, într-o societate conștientă de drepturile de proprietate, crimele comerciale de tipul fraudei sînt mult mai evidente. Cunoscutul lui Johnson, Dr. Dodd, era un literat notoriu pentru conflictele sale cu legile împotriva falsificării de bani. Aceasta se petrecea chiar în decada lui Chatterton, atunci cînd atenția publicului era concentrată asupra implicațiilor culturale mai mult decît juridice ale conceptului. După încă trei ani, în urma executării lui Dodd, Herbert Croft a produs strania sa lucrare, intitulată Dragoste și nebunie : o poveste prea adevărată. Era inclusă aici o mare bucată despre Chatterton ; după Southey și alții, Croft a luat într-adevăr acest material de la familia lui Chatterton, în orice caz, Croft a ajuns la concluzia că „falsificare" era un termen prea dur : „De dragul lui Chatterton, limba engleză ar trebui să adauge încă un cuvînt în dicționarul său : și nu ar trebui să permită ca același termen să semnifice o crimă pentru care un om suferă cea mai injositoare pedeapsă și înșelătoria prin care este atribuită o vechime de două sau trei secole unor scrieri pentru care numele autorului merită să trăiască pentru totdeauna". Iar după încă o decadă ajungem la creațiile lui William Henry Ireland — documente shakespearene (aproape, dacă nu chiar, și lista tuturor obiectelor sale), o scrisoare de dragoste către Anna Hatherrewaye și tragedia pierdută Vortigern și Rovena, pe care chiar și Kemble și Dna. Jordon au trebuit să o joace în cele din urmă la Drury Lane pentru a ride. (Deși Boswell a îngenunchiat atunci cînd i-au fost prezentate aceste relicve). Șaptesprezece ani pare a fi culmea de vîrstă a falsificatorilor literari.

Undeva între înșelătoria directă a unui Ireland și aluzia încrezătoare în sine a „imitației" se află zona dificilă a împrumuturilor ascunse pe jumătate. Ceva din această practică implică ceea ce D. A. Kendrick, în scrisoarea sa către T.S.L. din 26 martie, numește „resursele recreării imaginative". Dar nu ne aflăm aici în domeniul distincțiilor filozofice. Limitele a ceea ce este permisibil sînt trasate în mod diferit, în funcție de factori generici și contextuali. Goldsmith nu roșește pentru raidurile sale asupra lui Pluche în vederea elementarei compilații a lucrării Natura animată — deși tocmai această nerușinare este cea care definește lucrarea drept elementară : el este mai discret în ceea ce privește ecourile din Montesquieu în Călătorul. Unele transferuri de proprietate literară în secolul al XVIII-lea consistau în preluări de dragul exercițiului, cum ar fi transcrierea lui Vivaldi de către Bach. Un fel de substragere din litera, dar nu din spiritul altui text. Din nou, îl surprindem pe Sterne furindu-și propriul text al unei pledoarii, în Tristram Shandy, un fel de autoplagiere. Pledoaria a fost extrasă din contextul ei oficial, netulburat și învechit, pentru a fi folosită într-un mod flagrant impropriu : publicată mai întîi cu formula canonică, „la cererea Înaltului Sheriff și a Marelui juriu", pledoaria s-a văzut pur și simplu însușită de la tînărul și ambițiosul predicator care o compusese, de către un romancier răutăcios, amîndoi fiind de fapt una și aceeași persoană.

Tot ceea ce a achiziționat un scriitor, prin orice mijloace, și care a devenit parte a lui, se găsește aici, atît cît vizează imaginația sa creatoare. De aceea niciodată nu va putea fi construită o teorie generală a plagiatului. Cititorii pot să absoarbă, cercetătorii pot să înregistreze, dar artiștii se hrănesc din tot ceea ce întîlnesc. Plagiatul cinic există, desigur, dar dincolo de el apare această hrănire din alte minți care este o atît de puternică trăsătură a psihologiei cu adevărat creatoare. Dumneavoastră și cu mine putem închiria spațiul imaginativ al cărților : nam quod emas possis iure vocare tuum. Este însă nevoie de un alt spirit creator pentru a coloniza de fapt, acest spațiu.

JOHN SUTHERLAND :

Pentru mințile neantrenate juridic există ceva misterios în copyright. Un drept imaterial de proprietate, el moștenește o idee platonică perfectă, aceea a „lucrării" care transcende exclusiv orice formă de carte (sau reproducere în alt mod). Lucrurile sînt complicate prin faptul că, în copyright, „lucrarea" nu este gîndită ca mesaj sau conținut, ci prin stricta formă a cuvintelor folosite. Nu există, iată ceva ieșit din comun, nici un copyright al ideilor.

Cu toate restricțiile sale, copyright-ul permite libertăți compensatorii. Ele devin cu atît mai mai aparente cu cît cineva l-ar compara cu legea patentelor industriale. Mașina xerox (un mijloc important prin care, de obicei, copyright-ul este încălcat) constituie un monopol numai în virtutea protecției acordate patentului, care include principiul tehnologic conform căreia operează : este adică un patent asupra ideilor. Nimeni nu poate, prin analogie, să scoată un patent asupra schemelor sau invențiilor literare (să zicem, asupra „ironiei" sau asupra „universului alternativ pe care-l maimuțărește literatura SF").

Acolo unde a fost luată o minimă precauție de a parafraza, plagiatul este foarte greu de probat și puține procese au fost deschise (deși au devenit mai frecvente în America, în chip de altă formă a litigiilor referitoare la daune). Faptul că un scriitor poate culege în libertate acolo unde nu a semănat constituie o mare libertate a literaturii. Un tip de roman foarte popular este organizat pe principiul „și-eu"-ismului. Spărgători de piață, ca Jaws sau The Godfather, vor naște ciorchini de imitatori, tot atîția derivați fără rușine cîți permite legea. Punînd un preț mai mare pe originalitate, autorii „literați" rezistă atracției „și-eu"-ismului („influenței") și își protejează individualitatea. Graham Greene de pildă, a simțit la începutul carierei sale că Joseph Conrad era o prezență prea puternică în romanele sale și s-a ținut de atunci în mod profilactic departe de scriitorul lui preferat. Freud și-a interzis toată viața slăbiciunea pentru Nietzsche, temîndu-se că filo-

zoful era prea apropiat de propriul său mod de a gîndi.

Probabil că insulta cea mai dureroasă pe care o poţi arunca asupra unui autor ce se respectă pe sine este aceea de „plagiator", care sugerează hoţia ascunsă şi neputinţa. Şi cu toate acestea, creatorii, îndeosebi romancierii, resimt o oarecare ambivalenţă în această chestiune. Pe de o parte, demnitatea cere protecţie pentru sfinţenia lucrului „lor". Pe de altă parte însă, povestitorii sînt în mod natural nişte corbi. Oricine ascultă o anecdotă bine spusă o va trece mai departe împreună cu înfrumuseţările şi mimica împrumutate de la povestitorul anterior. Copyright-ul inhibează această îmbunătăţire profitabilă. Numai efectul de gheaţă al copyright-ului, insistenţa sa asupra originalităţii, l-a făcut pe Walter Benjamin să construiască paradoxul că romanul marchează sfîrşitul artei de a spune povestiri. (Un pesimism similar afirmă că gramofonul presupune sfîrşitul muzicii folclorice „adevărate"). Romanticii privesc în alte culturi, acolo unde, ca în Bali, ni se spune că „proprietatea artistică nu poate exista ; expresia oricărei noi idei apare pentru a fi folosită de către toţi". În mod alternativ, te poţi uita înapoi, către vîrstele îndepărtate, cu mai puţini meuum şi tuum intelectuali. Volumele lui Bulloughs asupra izvoarelor pieselor lui Shakespeare ar putea alimenta, fără nici o îndoială, cîteva procese ale unui avocat specializat în copyright.

Plagiatul, ca orice altă formă de însuşire nedreaptă, se mişcă pe scara de la împrumutul accidental (notiţa din carnetul lui Mc. Diarmid, care reproducea un pasaj despre a cărui apartenenţă nu şi-a amintit, mai tîrziu) pînă la furtul deschis (Sir Robert Lusty vorbeşte de un deţinut care a participat la o competiţie pentru prima carte, copiind lucrarea cîştigătoare, după cel mai puţin ferfeniţit volum din biblioteca închisorii). Mult mai interesante sînt probabil cazurile disimulate de furt, motivate de gelozie sexuală sau colegială. Scott Fitzgerald, aşa cum a fost relevat într-o recentă biografie a sa, fura cu nemiluita din materialul soţiei sale Zelda. Şi mai surprinzător, dată fiind camaraderia lor în critică, este ceea ce spune Boris Ford într-o notă suplimentară la anunţul mortuar pentru Q.D. Leavis, cum că soţul său ar fi trecut unele din lucrările ei drept ale sale. Martin Amis, în articolul său cuprinzător şi generos din Observer, asupra plagiatului fără milă făcut de Jacob Epstein din The Rachel Papers, sugerează un fel de echivalent artistic al instinctului morţii, exemplificat de Isobel Barnet.

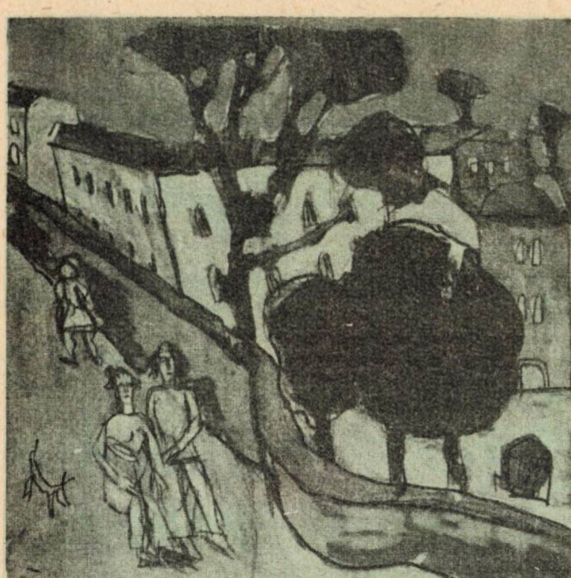
În cazul romanelor documentare („faction", cum sînt ele numite în mod atît de potrivit), pare că ceva natural, inerent formei adoptate, îi conduce pe autori la plagiat, mai puţin decît o aplecare patologică. Defoe, îndrăznesc să spun fura în mod intens. Cel mai notoriu plagiator din secolul al nouăsprezecelea a fost Charles Reade, un om despre care putem spune, în acord cu îndureratul Trollope, că nu ştia ce înseamnă onestitatea literară. Reade, un pionier al literaturii documentare („Romane cum e viaţa"), îşi pregătea materialul pentru cărţi prin asamblarea tăieturilor din ziare. Aceasta a fost şi metoda favorizată de Norman Mailer, o sută de ani mai tîrziu, pentru „romanul biografic" Marilyn. Editorul lui Fred Guiles s-a plîns de nu mai puţin de 255 de acte de plagiat întreprinse de Norman Mailer asupra cărţii clientului său, Norma Jean. Autorul cărţii Marilyn Monroe, Maurice Zolotow, a declarat că Marilyn este „una din tîlhăriile literare ale secolului". Mailer s-a ridicat cu curaj împotriva acuzaţiei : „Nimeni n-o să mă facă pe mine plagiator şi apoi să scape uşor cu asta... dacă voi încerca să fur de la alţi autori, o voi face din Shakespeare, din Melville. Nu trebuie să fur eu din Fred Guiles". Cu toate acestea, în cele din urmă au trebuit să fie făcute nişte amendamente. Alex Haley s-a confruntat cam în acelaşi mod şi apoi l-a recompensat pe un autor şi editor a cărui carte o considerase cam prea bună pentru compilarea Rădăcinilor. Mai recent încă, unele cărţi aflate în top-ul vînzării de lucrări documentare, cum sînt The Key to Rebecca (Ken Follett) şi The Four Hundred (Stephen Shepherd) au avut de înfruntat dificultăţi din cauza unor prea mari apeluri la sursele documentare din alte cărţi. Cu cît scriitorul se află mai aproape de genul reportajului sau al cărţii documentare, cu atît par să fie riscurile sale mai mari.

Desen de Raluca Grigorcea

Oricît de misterioase ar fi implicaţiile sale, funcţia copyright-ului este destul de clară. Ea converteşte lucruri ale minţii în articole de proprietate transferabile. Ea identifică autori-proprietari individuali şi permite exploatarea lor comercială. Brecht (el însuşi un „împrumutător" învederat) a învăţat asta atunci cînd a aflat că proprietatea lucrării sale Opera de trei parale nu-i mai aparţinea pentru a o transpune într-un film. El era autorul, dar nu mai era proprietarul ei. (...)

Punctul de vedere ulcerat al lui Brecht în ceea ce priveşte copyrightul pare născut din faptul că s-a maturizat împreună cu sistemul capitalist. În America nu există astăzi nici un produs, material sau imaterial, care să nu poată fi protejat cu semnele E, C sau TM, de un număr de patent sau de anumite drepturi de folosinţă. În Marea Britanie acelaşi proces este evident în excesivele cereri pentru permisiunea de reproducere a citatelor (o monografie asupra poeziei poate fi astăzi scumpă într-atît, încît să nu permită elaborarea lucrării), în campania pentru colectarea cu forţa a drepturilor de folosinţă pentru copiile xerox şi pe bandă

Ilie Boca : „Amiază romană"

magnetică, în lovituri de teatru cum este cîştigarea de către CUP a unui nou copyright asupra operei lui Lawrence, sau inovaţiile P.L.R. Dacă totuşi, împotriva acestui curent comercial, afacerea cu The White Hotel riscă oarecare pretenţii cu privire la drepturile scriitorului, atunci orice neplăcere pentru autor va fi îndeajuns de bine răsplătită.

J.O. URMSON :

Ce este plagiatul, în afara problemelor juridice legate de proprietate, copyright şi cîştig financiar ? Cum diferă, de exemplu, de repetiţie, reportaj, citare, parafrază, expoziţiune şi alte moduri de a reproduce un material preexistent ? Dincolo de importanţa lor practică, acestea sînt probleme intelectuale care intrigă, avînd o mare complexitate, ceea ce nu ne permite în rîndurile care urmează decît o schiţă preliminară.

De ce citarea nu înseamnă plagiat ? Mai întîi pentru că citarea implică a face limpede că ceea ce se produce acolo nu este original ; nu este nevoie să identifici originalul şi poţi chiar să te joci, ascunzînd sursa folosită, dar trebuie în orice caz să-ţi conteşti originalitatea, dacă nu cumva această operaţie este inutilă, cum se întîmplă cu citatele foarte familiare. După cum plagiatul implică deci o altă atribuire, înseamnează că nimeni nu se poate autoplagia, după cum nu-ţi poţi fura propriile bunuri. Cu toate acestea, chiar autocitarea trebuie să fie ţintită şi evidenţiată pentru a fi recunoscută, altfel este pur şi simplu o repetare, conştientă sau inconştientă.

O altă diferenţă între citare şi plagiat se naşte din scopul mai amplu al plagiatului, pentru că el include hoţia de idei, precum şi a hainelor pe care le îmbracă. Citarea verbală trebuie să implice reproducerea exactă a cuvintelor folosite, dacă se intenţionează să se evite citarea greşită cu unele excepţii obişnuite, cum ar fi citarea în vorbirea indirectă), dar ideile pot fi plagiate în haina înşelătoare a unor noi cuvinte. Nu că reproducerea ideilor cuiva în cuvinte noi ar fi neapărat plagiat, pentru că şi aici se poate întîmpla ca originalitatea să fie de la început contestată. Pot să prezint ideile cuiva pe scurt, pentru ca să economisesc timp şi spaţiu de lectură ; pot să le expun în cuvinte noi din dorinţa de a le face mai limpezi ; pot să le reproduc în mod simplu, ca unul care le comunică pentru informarea cititorului. Iar acestea nu sînt cazuri de plagiat.

Există mai departe o restricţie în ceea ce priveşte gama citărilor, care o delimitează de plagiat, ca şi de alte forme de reproducere, cum ar fi expoziţiunea şi reportajul. Se pare că procedeul citării trebuie să facă parte dintr-un întreg mai mare, în care este un element subordonat. Dacă cineva ar spune pur şi simplu „Aşa cum afirmă Kant", ar deschide ghilimele şi ar copia Critica Raţiunii Pure în întregime, iar apoi ar închide ghilimelele şi nu ar mai adăuga nimic de la el însuşi, am putea cu greu să considerăm aşa ceva drept o citare a lui Kant într-o operă proprie, deşi nici plagiat n-ar fi. Citate scurte, în textele recenzenţilor, aşa cum permit posesorii de copyright, sînt exemplele centrale ale genului, dacă se supun afirmaţiilor critice mai degrabă decît simplei dorinţe de comunicare a autorului articolului. Dar plagiatul nu se supune unei asemenea restricţii ; cineva poate să ia şi să reproducă ideile cuiva, fără a le face o parte din intenţia originală a autorului lor şi fără a contribui la ele în vreun fel. Atunci cînd plagiatul este nerăsplătit de vreo contribuţie originală, el pare cel mai puţin scuzabil. Astfel, atunci cînd Händel ia o temă de la un alt compozitor, lucrează asupra ei şi o dezvoltă, resimţi destul de puţină indignare ; dar atunci cînd fură pur şi simplu o compoziţie a cuiva, fără modificări importante şi o prezintă ca fiind a lui, atunci nu e prea uşor să simpatizezi cu o asemenea atitudine. Cînd ceea ce a fost preluat este un element destul de minor într-un întreg mai amplu, poate să pară chiar excesiv să vorbeşti de plagiat ; cu toţii am citit articolaşe însoţite de lungi liste bibliografice, care mărturisesc îndatorarea faţă de lucrările altora, şi ne întrebăm de multe ori dacă avem de-a face cu onestitate scrupuloasă sau cu dorinţa de a-şi arăta erudiţia. La urma-urmei, toţi trebuie să construim cu material în parte preluat de la alţii, iar această împrejurare este atît de adevărată, încît abia dacă avem nevoie să numim pe făcătorul tuturor cărămizilor din edificiul nostru.

Există multe întrebări similare care pot fi ridicate, dar trebuie să fie lăsate fără răspuns. Printre ele este şi aceea de ce anumite forme de imitaţie a stilului, de pildă, nu sînt considerate de loc a fi un plagiat. Dar să ne întoarcem la problemele morale ale plagiatului, în legătură cu care par să fie mai multe confuzii de clarificat.

Se acceptă faptul că în timp ce expoziţiunea, citarea, reportajul şi cele asemănătoare lor sînt toate, în principiu, acţiuni naturale, „plagiatul" este esenţialmente un termen de condamnare. Că trebuie obiectat împotriva plagiatului pare în afara disputei, dar de ce, totuşi, este de protestat împotriva lui ? Tindem cu toţii să vorbim despre el ca şi cum ar fi similar sau chiar un caz de furt, de însuşire pe nedrept, dar nu ni se pare limpede că aceasta ar fi

calea cea dreaptă de a privi lucrurile. Dacă privim cazuri limpezi de furt, este evident că ele implică privarea pentru totdeauna a unei persoane de un anumit bun de preț al cărui proprietar este, situație petrecută fără consimțămîntul său. Dar este oare plagiatul în vreun fel asemănător unei atari împrejurări? Acte cum ar fi încălcarea dreptului de copyright pot fi gîndite a nu se afla prea departe de furt, dar cele mai multe atentate la copyright nu implică plagiatul, iar cele mai multe cazuri de plagiat nu lezează copyrightul. În mod limpede, nici un fel de daună materială nu este adusă vreunui autor plagiat după moartea sa.

Trebuie să mai spunem atunci oare că plagiatul nu e mai puțin decît un furt și că ceea ce a fost furat este ceva mai puțin tangibil decît o posesiune materială? Că faima sau gloria este cea de care nici mormîntul nu-l poate despărți pe posesorul ei? Dar facem în acest fel vreun pas înainte? Săracul Urio are partea sa de faimă prăpădită numai pentru că l-a plagiat Händel; altfel ar fi necunoscut, poate cu excepția unui cerc restrîns de specialiști. Mulți autori sînt cunoscuți numai dintr-un paragraf sau o notă în josul paginii, care-l menționează drept sursă din care un Shakespeare sau un Boccaccio au luat o intrigă. Este greu de crezut că dacă, de exemplu, eu aș plagia pe unul ca Homer, l-aș priva prin aceasta de prea mult din gloria sa nepieritoare, deși plagiatul meu nu ar fi astfel scuzat. Fără îndoială, plagiatul, poate, uneori să dăuneze bunăstării materiale a unui creator sau reputației sale, dar nu poți susține că întotdeauna se întîmplă așa sau că aceasta ar fi sursa răului în plagiat.

Astfel, dacă menținem analogia cu hoția, atunci trebuie să mergem înapoi cu disperare și să menținem afirmația că ideea sau lucrarea, muzicală sau literară, sînt furate. Dar este desigur absurd. Este un lucru de bază în orice act de hoție, ca proprietarul de drept să fie pentru totdeauna lipsit de bunul său furat; dar este un nonsens să vorbești de privarea unui gînditor de ideile sale, iar singura cale prin care poți fura muzică sau literatură este de a-ți însuși partitura sau textul, ceea ce nu mai este un plagiat.

Dacă cineva caută cu orice preț o analogie cu plagiatul, atunci nu o va găsi în hoție, ci în cu totul alt act de răufăcătorie. Să spunem că John Doe, împrumută din cînd în cînd decorația lui Richard Roe, fără să-i ceară voie, și umblă de colo colo, arătînd-o ca și cum ar fi a sa proprie. Probabil că nu-i va face nici un rău lui Richard Roe, dar rămîne totuși un act condamnabil de impostură, de nejustificată auto-umflare, și devine astfel o formă de purtare nesănătoasă, dar una de tot neasemănătoare cu furtul unei conserve de fasole. Răul conținut într-un plagiat este foarte asemănător cu acesta: cineva se arată a fi creatorul unei fapte care nu este a sa; acela este un impostor. Dacă înțelegem asta, putem atunci vedea de ce cînd Händel ia o temă de Moffat, privim lucrurile diferit decît atunci cînd ia una de la Urio. Nu pentru că Moffat ar suferi un act de hoție mai mic decît Urio, sau vreo altă prostie la fel, ci pentru că numai Händel putea să-i facă așa ceva lui Moffat, pe cînd orice prost poate copia partiturile lui Urio. Plagiatul este mai apropiat de mîndrie, o boală a spiritului, decît de cea a unui spărgător obișnuit.

În românește de
Ileana și Aurel-Dragoș Munteanu

TOMA MICHINICI

Pas

să fii cinstit egoistule
îmi spun
tu care îți dai viața
în fracții sumbre
să nu-ți aduni morțile
piatră sînge glas etc.
cît nu admiți respirația
ca floare
împiedicată chiar și de gîndire
aruncă-ți din secundă în secundă
cuvintele ca pe niște cărămizi
și ca orice constructor
să spargi semințe
în dinți
zgîrietura unei idei
să te amuze
să te întristeze
cum altfel ai putea înțelege
că ființa n-are margini
ecoul oricărei litere
călătorindu-i libertatea
esențial
este să nu simți coridoarele
ci pasul numai pasul
faptele sînt întotdeauna adevărate
poți fi numit oricum
ești viu

Proiect de comunicare

Bucurie: rîncedă credință
în orbirea simplă
la lumina zilei.
Piatră nesculptată,
un univers cu putință și util.
Ei i se pot desena mustăți
— vezi Dali —
sau poate fi transformată
în bănuț de pus la temelia unei cetăți.
Atîta timp a fost mată
încît se vede prin ea de la sine
ca prin secunde putrede
cînd privești în memorie.
Se cuvine pentru cel ce nu crede
un zid cu creastă de cioburi
pe care să stea
cu tălpile goale.
Poate va bănui în depărtare
briza sufletului domniei sale.

MIRACOLUL

Anul acesta se poartă femeia-mătase spune Pierre Cardin, femeia-miracol zice Lanvin, femeia-amazoană — declară Paeco Rabbame, femeia-a la champagne ne încîntă Scherrer, anul acesta se poartă umorul, fantezia și gagul spune Jean Paul Gaultier și Kimijima, se poartă neoclasicismul — invocă Claude Fontana, se poartă pantalonul, juponul, revine mini jupa, anul acesta se poartă în primul rînd femeia.

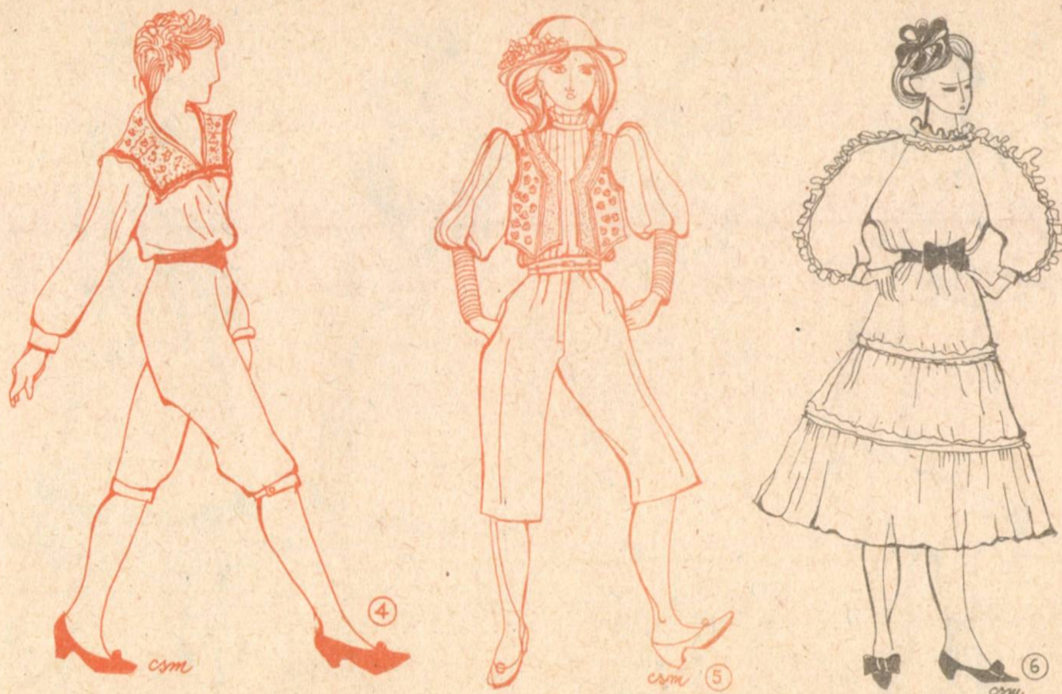
Moda, acest miraculos creuzet în care clipa cristalizează veșnica noastră aspirație spre tinerețe și mișcare spre inedit și noutate, adună laolaltă într-o ciudată alchimie sfera intereselor pecuniare cu sfera esteticului. Veșmîntul în decursul îndelungatei sale istorii a depășit mereu optimul funcțional, constituindu-se dincolo de prezența sa de martor al evoluției civilizației umane, în fenomen de artă. Îndrumat și canalizat de gustul curților regale, de nobili, grefat pe continuitatea portului popular, costumul a ajuns să depășească aria manufacturieră a croitorului trecînd spre cea a creatorului de modele.

Nu putem vorbi de accepțiunea modernă a acestui cuvînt, **modă,** — decît de la sfîrșitul secolului al XIX-lea cînd în Franța au loc primele prezentări de colecții de îmbrăcăminte **la modă,** devenite ulterior parade **de modă.** Acest transfer de sens al cuvîntului modă (de la francezul „modè") — înțeles ca modalitate temporară de manifestare a gustului în materie de îmbrăcăminte dar și de orice altceva, pînă la completa identitate între acesta și veșmînt, ne arată adevărata dimensiune a acestui fenomen. Nu întîmplătoare erau deci firmele magazinelor de la începutul secolului „Mode și Pălării", conținînd de fapt confecții și pălării.

Atitudinea românilor față de veșmînt nu trebuie s-o deducem din cunoscutul proverb : „Nu haina îl face pe om". proverb care exprimă o atitudine de morală socială și de relația filozofică între formă și fond, nu din lipsă de atenție față de îmbrăcăminte. Prețuirea de care se bucură veșmîntul se remarcă în diversitatea și frumusețea portului popular.

Atenția pe care o acordăm felului în care ne îmbrăcăm este o expresie a respectului față de noi înșine și față de cei ce ne privesc, este o carte subtilă în care un bun psiholog poate să ne descifreze.

Exuberanța culorii și amploarea veșmîntului vorbesc despre veselie și căldură, liniile sobre și nuanțele estompate indică rigoarea, modestia, fantezia tăieturilor localizează curajul, tipul țesăturii și al accesoriilor pot indica momentul zilei și caracterul evenimentului : ținuta de după-

MODE

amiază, de seară, de spectacol, de serviciu, de stradă etc.

Amploarea acestui fenomen, numit modă, reprezintă nu în ultima instanță, un indicator de dezvoltare al civilizației materiale. Moda actuală a unei perioade, rezultat al creației unor designeri, canalizată publicitar prin parade, jurnale, televiziune, se cantonează în urma selecției majoritare pe o anumită tăietură, lungime sau culoare, pe anumite accesorii.

Răsfoind reviste, vizionînd colecții de creații ale acestui an, constatăm o multitudine de orientări.

Moda pantalonului își păstrează actualitatea atît în ținuta de zi cît și în cea de seară, indiferent de anotimp. Întîlnim ținute de iarnă cu pantalonul de stofă de lînă în carouri pînă la genunchi combinat cu ciorapi de lînă croșetați în model „brăduț", cu pulover colant cu mînecile ample croșetate cu același model și cu o vestă de catifea cu aripioare pe umăr și matlasată în dungi verticale și — în caz de nevoie — cu o pelerină scurtă în carouri deasupra (desen nr. 1).

Pantalonul în stilul Șalvarilor de tip turcesc sau kurd, lung pînă la genunchi (desen nr. 2) sau pînă la gleznă, cu o jachetă cu mîneci ample, din voal de mătase sau lînă poate fi o interesantă ținută de seară sau de revelion. Să nu uităm și accesoriile : salba, cercei lungi și grei, bentița aurie sau argintie care circumscrie capul peste frunte și brățările late (desen nr. 3).

Ca ținută de după amiază, putem adopta costumul stilizat al armatei franceze din secolul XV—XVII cu pantaloni colanți pînă la genunchi cu ciorapi albi și pantofi cu toc jos cu cataramă ; cămășile de dantelă cu gulere ample pînă pe umăr, cum se vede în portretele regelui Charles I Stuart, făcut de Anthony van Dyck sau în tablourile lui Frans Hals și William Hogarth.

Pantalonii gofrați ca ai mușchetarilor cu cizme scurte, pantaloni pînă la genunchi mulați ca ai eleganței napoleoniene, mîneci ample din brocart ca ale lui Francisc I al Franței, sau gulere gofrate de dantelă de tip „reéche", sînt tot atîtea surse de inspirație pentru o orientare barocă de nuanță istorică a modei acestui an (desen 4).

Nu lipsesc variantele sport, cu salopete lungi, sau pînă la genunchi, cu bretele sau mînecă lungă, din catifea, din voal de lînă subțire in carouri, din fiș, bumbac și din mătase.

MIRACOLUL

Pantalonii de stofă albă, bluza de dantelă albă, cu vestă înflorată din catifea, cu pălărie de pai sau organza cu boruri mari şi ornamentată cu flori multicolore ne apropie de viziunea unei idilice plimbări la ţară (desen nr. 5).

Această varietate a modei pantalon este o dovadă a comodităţii, tinereţii şi de ce nu a eleganţei acestui tip de veşmînt considerat pînă nu demult exclusiv masculin, sau sportiv.

Rigoarea şi sobrietatea anilor trecuţi a fost contrabalansată în acest an de o exuberantă reîntoarcere la amploare, susţinută de casele Ferraud, Dior şi Laroche. Volanul se instalează atotstăpînitor, fustele sînt volan peste volan, sau volan din volan, în culori vii alternate sau în degradeuri, bluzele au volan în jurul decolteului, volane verticale pe mînecă sau la manşetă. boleroul are volan armonică, taiorul are în loc de rever întărit, un volan, volan de tül, de dantelă, voal sau mătase, volan... (desen nr. 6, 7, 8). Şi pentru ca exuberanţa să fie totală, volanului i se asociază funda ; funda la cordon, părul se leagă cu o fundă de catifea, sau mătase, cerceii au formă de fundă, pantofii au fundă etc.

Ca o curiozitate, casa Ferraud şi Thiery Mugler a propus întoarcerea la jupon şi balerini (9). Dincolo de aceste 2 orientări majore ale anului, suportul cel mai consecvent al modei rămîne portul popular, această matcă de continuitate a tradiţiei dar şi de perpetuă inovaţie. Intîlnim inspirate din colecţiile naţionale, veşminte stilizate tiroleze (volane şi veste multicolore — Dior), indiene (rochii de bumbac cu mîneci ample pornind direct dintr-o platcă pătrată bordată de bănuţi, cu un joc studiat al distribuţiei imprimeului, cu veste matlasate Burda), chinezesc (cu pantaloni şi bluze largi — de mătase Lanvin), tahitiene (cu minijupe din franjuri Saint-Laurent), pionierstyle (cu rochii de diferite carouri cu inserţii de piele) etc. (desen 10).

În creaţiile româneşti de modă înscrise în context general, se regăsesc mereu prezente prelucrări ale costumului naţional cu mîneci bogate cu manşete formate din „cerculeţe" succesive, cu platcă amintind de pieptare şi cu o fotă stilizată (desen nr. 11). Foarte căutate sînt compleurile din fustă şi şal cu franjuri, din acelaşi material, de stofă, de lînă în carouri, sau croşetate şi paltoanele cu guler inalt, platcă şi amplu drapate la spate (desen nr. 12).

Preocupările artiştilor plastici în acest domeniu atît de elocvent ilustrate de creaţiile prezente în magazinele Fondului Plastic sînt o lecţie şi totodată o invitaţie continuă la educarea gustului.

MODEI

Dar am uitat bărbaţii, pe care creatorii de modă îi cam „ocolesc" de obicei. Anul acesta casa Dior propune o ţinută de vară inedită cu vestă gofrată în carouri, cu cămaşă cu guler înalt şi cu papionul puternic marcat, cantonînd eleganţa masculină într-o sportivitate plină de umor. (desen nr. 13).

Copiii noştri ne urmează îndeaproape. Poartă şi ei salopete cadrilate, veste de catifea, pelerine şi volane, amuzîndu-ne ca de obicei cu această regăsire în mic a celor mari.

Pantalonul de catifea sau voal, bufant, colant, lung sau pînă la genunchi, vesta multicoloră, înflorată, în dungi argintii sau aurii, volanul vaporos, mîneca amplă, de dantelă, funda şi bănuţii la cordon sau în păr, pantofii cu toc înalt sau balerinii comozi sînt tot atîtea ipostaze ale modei anului.

Nu trebuie să uităm coafura, unde distingem atît curentul punk cu părul scurt şi zbîrlit, ori cel romantic, propus de Alain Divert cu părul lung lucios pieptănat în bucle ample şi montat pe cordeluţe şi panglici cu funde decorative.

După dominaţia albului şi negrului în vara anului 82, a ruginiurilor în toamnă şi a argintului în iarnă, primăvara anului 83 ne aduce rozuri şi bleuri sidefate, o întreagă gamă de pasteluri lăptoase.

Aceste noi creaţii nu trebuie să alarmeze bugetul nici unei familii, întrucît schimbarea unor accesorii pot reactualiza oricînd nişte veşminte de care ne-am plictisit. Scurtarea unui pantalon pînă la genunchi, schimbarea unui guler, adăugarea unui volan la mînecă şi la fustă sînt tot atîtea modalităţi de modernizare a garderobei. Şi să nu uităm că una dintre cele mai actuale preocupări ale vînătoarelor de inedit este îmbrăcămintea „colage" din asamblarea unor materiale scoase din rochiile vechi ale bunicii şi deteriorate, sau din haine demodate, asamblate cu croşeta sau cu bentiţe de catifea în croiuri simple.

Deci oricînd putem fi la modă, cu condiţia de a avea o preocupare continuă pentru ţinută, aşa cum avem grijă de hrană, igienă şi sănătatea noastră, căci atunci cînd arătăm bine, ne simţim frumoşi şi ne menţinem tineri încă o clipă. Valenţele estetice ale veşmintului cantonează moda atît în sfera artei cît şi în cea a terapiei, solicitînd o mai atentă preocupare şi înţelegere a acestui fenomen.

Cristina Suciu-Moscu

CÂND LUNA CREȘTE MAREA

Lui Fănuș Neagu

Nu mai visez decît o casă
pe spatele tăcut al lunii,
să aibă seara toți nebunii
pămîntului un pat și-o masă ;

în lumea cea miraculoasă
printre pivoții de petunii
nu s-ar mișca decît păunii
de-argint cu pene de mătasă.

Eu i-aș vedea la spartul cinii
c-așează cratere în linii
și munții într-o ierarhie
ca viitorul să observe
urmarea ordinii superbe
cînd se-mplinea a doua mie.

UNDE ADOARME

Unde adoarme seara vîntul
săpînd cu botul în nisip
și marea-și linge legămîntul
de-a fi altfel cu-același chip,

acolo unde valul face
umbră încît Orfeu să doarmă
în luntrea tinerelor parce
aștept cea mai aprinsă toamnă,

să stăm pe un butuc de sare,
marea să ne muște glezna
și sub asurzitorul soare
să ne închipuim în bezna

acelui Ev de mijloc blînd
cînd fug pe valuri catedrale
arzînd, noi să privim visînd
spre vămile universale.

PE CÂND LUMINA

O nesperată suferință
ne-așteaptă ca-n bucate sarea
când se răstoarnă toată marea
pe țărmul negru de credință,

iar noi uniți ca o ființă
privim cum umflă depărtarea
un singur val cu disperarea
celui ce n-are altă știință.

În zori sătui de tot și toate
nu vrem să mai vedem cum bate
același țărm același val ;
și ne-ndreptăm spre-ntîiul deal
pe cînd lumina crește-n spate
ca un galop universal.

ÎN PORT

În port intrase un vapor
aproape negru de vechime,
la proră nu se zărea nime,
nici urmă de vreun călător.

Mirat și eu, dintr-o mulțime
îl urmăream ca pe un nor
ce curge negru de-albăstrimea
seninului copleșitor.

Dar unde sînt, de ce nu sînt ?
ne întrebam cu glasul frînt ;
pe punte, alb ca dat cu var
a apărut un marinar
și-a spus mîhnitului popor :
ceilalți s-au stins demult, de dor.

O, CUM S-AU ÎNTRISTAT

O, cum s-au întristat romanii
cînd, din senin și fără veste,
ce n-au pățit ei în toți anii —
văzură fum și flori funeste

crescînd cu vuiet din corăbii,
catargele căzură toate
în flăcări, de s-au topit săbii
și prăzi de aur și bucate.

Cine-a mai apucat s-ajungă
la țărm (din apa ce fierbea)
ducînd privirea cea mai lungă
pe-o rază pînă-n munți, orbea,

văzînd într-o răcoare verde :
doi ochi de foc la Arhimede.

DE CÂND

De cînd tot așteptăm să vină
o primăvară cît zidirea
pe care-a pus-o cosmos firea
ființei celei de lumină ;

aș vrea să port o viață știrea
că libertatea-i o grădină
a mă[illegible] din rădăcină
[illegible] se-ascunde nemurirea ;

mi-aș da chiar propria suflare
să-i trec o dată pe cărare
bătrîn bătut cu flori și floare
de vîntul insulei pelasge ;

ori să mă lege de catarge
să n-o iau razna printre nori.

Gheorghe Pituț

CHARLIE

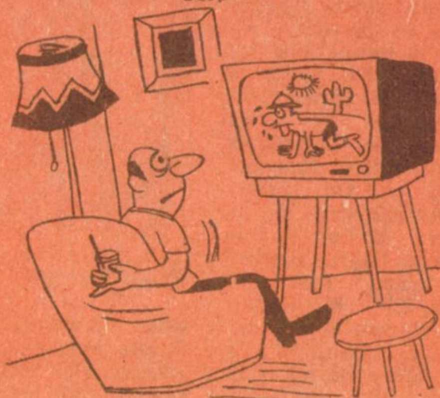
Printre atîtea omagii care sînt aduse anual marelui actor Charlie Chaplin se numără şi această statuie care a fost dezvelită, de curînd, chiar în parcul localităţii Vevey, unde artistul a trăit, începînd din anul 1953, împreună cu familia sa. Statuia îl redă, bineînţeles, pe legendarul personaj Charlot.

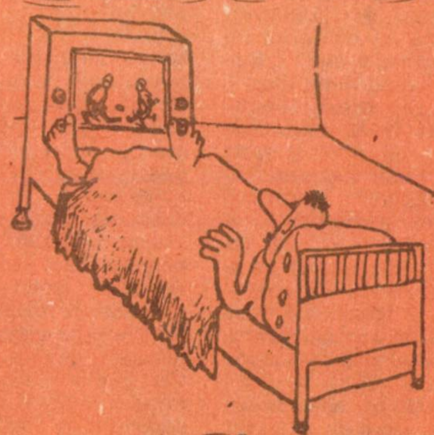
RECORD

Dale Lee Craig în vîrstă de 30 de ani, originar din Omaha (S.U.A.), şi-a bătut recent propriul său record de karate spărgînd un „teanc" de cărămizi cu o grosime de... 76,20 cm. Recordul său precedent era de numai 50,80 cm.

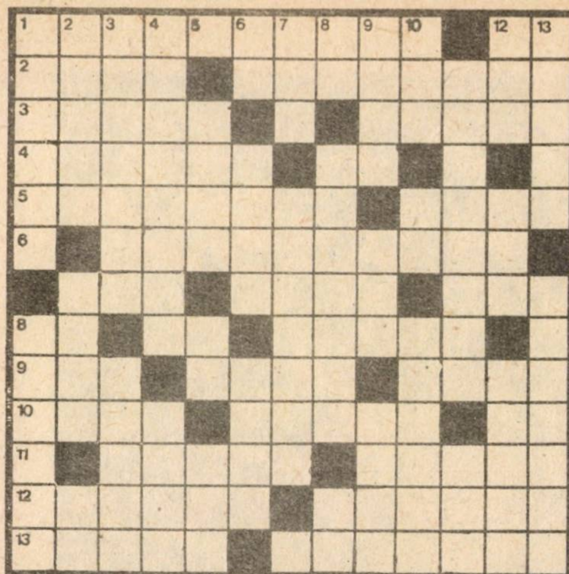

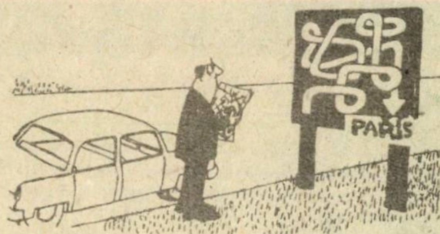

Poezia lui EMINESCU

ORIZONTAL: 1) „Trăind în cercul vostru strîmt / Norocul vă petrece, / Ci eu în lumea mea mă simt, / Nemuritor şi rece" ● Sandu Haralambie. **2)** „Vezi colo pe urîciunea fără suflet, fără cuget, / Cu privirea-mpăroşată şi la fălci umflat şi buget, / Negru, cocoşat şi lacom" („Scrisoarea III") ● „Tristeţe, durere şi lacrimi, amor, / Azilul îşi află în sînu-i de dor / Şi pier, cum de boare pier norii". **3)** „Ea zîmbind şi trist se uită, şopoteşte blînd din gură: / — Zburător cu negre plete, vin'la noapte şi mă fură". ● „Pîn'ce-oi simţi că ochiu-mi de lacrime e sec" („Rugăciunea unui dac"). **4)** „Un ocean se-mbată pe-al vînturilor joc, / Şi norii-şi spun în tunet durerea lor mugindă". („Amorul unei marmure") ● Pronume. **5)** „Şi cu voi drapîndu-şi nula, vă citează toţi nerozii, / Mestecînd veacul de aur în noroiul greu al prozii" („Scrisoarea III") ● „Ah! E-atît de albă noaptea, parc-ar fi căzut zăpada" („Scrisoarea IV"). **6)** „Şi-am zvîrlit asupră-ţi, crudo, vălul alb de poezie, / Şi paloarei tale raze inocenţei eu i-am dat". („Venere şi madona") **7)** „O cucuvaie sură pe una se aşează". („Melancolie") ● Populaţie din nordul Japoniei ● „Ce şopteşte ea în taină"! („Călin"). **8)** Notă muzicală ● Plantă industrială ● „Se poate ca bolta de sus să se spargă" („Mortua est"). **9)** Fluviu în India ● „Din nou prin glorii calcă, cu faţa înzeită, / Cu faclele nestinse, puterea-i împietrită" („Junii corupţi") ● Cît de cît. **10)** „De-acuma nu te-oi mai vedea, / Rămîi, rămîi, cu bine!" ● „Iar din inima lui simte un copac cum că răsare" („Scrisoarea III") ● Comună în Sălaj. **11)** „Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este" (pl.) („Venere şi madona") ● „De treci codrii de aramă, de departe vezi albini / Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint" („Călin") **12)** „Lîng-a leilor grădină regele Francisc aşteaptă, / Ca să vază cum s-o-ncinge între fiare lupta dreaptă" ● „Afară-i toamnă, frunză-mprăştiată, / Iar vîntul zvîrle-n geamuri grele picuri". **13)** „Da! Da! Aş fi ferice de-aş fi încă o dată / În patria-mi iubită, în locul meu natal" („Din străinătate") ● „N-auzi cîntări, nu vezi lumini de baluri; / Pe scări de marmură, prin vechi portaluri, / Pătrunde luna, înălbind păreţii".

VERTICAL: 1) „Rîul sfînt ne povesteşte cu-ale undelor lui gure / De-a izvorului său taină" („Egipetul") ● „La Paris, în lupanare de cinisme şi de lene" („Scrisoarea III"). **2)** „Fiii tăi trăiască numai în frăţie, / Ca a nopţii stele, ca a zilei zori" („Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie") ● „Căci sub frunte-i viitorul şi trecutul se încheagă" („Scrisoarea I") ● Bold. **3)** „Pe cărări pierdute-n vale / Merge-n codri făr' de capăt, / Cînd a serei raze roşii / Asfinţind din ceruri scapăt" („Făt-frumos din tei") ● „Un arc de aur pe-al ei umăr, / Ea trece mîndră la vînat / Şi peste frunze fără număr / Abia o urmă a lăsat". **4)** „Rămîneţi dară cu bine, sînte firi vizionare, / Ce făceaţi valul să cînte, ce puneaţi steaua să zboare" ● „Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi" (sing.) („Scrisoarea I"). **5)** La nas ● Pronume ● „Cu cîrja lui cea veche el bate de trei ori, / Cu zgomot sare poarta din vechii ei uşori" („Strigoii"). **6)** Florin Săndulescu. ● „Acolo v-aţi pus averea, tinereţele la stos" („Scrisoarea III") ● „Microscopice popoare, regi, oş-

teni și învățați / Ne succedem generații" („Scrisoarea I"). 7) „Și din țărm în țărm durează o cărare de văpaie" („Scrisoarea IV") ● „Rămîneți în umbră sfîntă, Basarabi și voi Mușatini, / Descălecători de țară, dătători de legi și datini" („Scrisoarea III"). 8) Notă muzicală ● „Eu singur n-am cui spune cumplita mea durere" („Amorul unei marmore") ● Pronume. 9) „O, dormi, o, dormi în pace printre flăcăii o mie / Și în mormînt albastru și-n pînză argintie" („Melancolie") ● Bocnă ● „Și dacă glasul adorat / N-o spune un cuvînt" („Din noaptea"). 10) „Tresărind în cercuri albe / El cutremură o barcă" (neart.) ● Ofertă ● „El vede toată firea amestecat-afară / Ninsoare, fulger, gheață, vînt arzător de vară / Departe vede-orașul pe sub un arc de pară" („Strigoii"). 11) „Nici visezi că înainte-ți stă un stîlp de cafenele, / Ce își rîde de-aste vorbe îngîgînîndu-le pe ele" („Scrisoarea III") ● „Iar duh dă-i tu, Zamolxe" („Strigoii"). 12) Stradă (abr.) ● Flaut persan ● „Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, altă soartă" („Epigonii"). 13) Halucinogen ● „O! desmiardă, pîn'ce fruntea-mi este netedă și lină / O! desmiardă, pîn-ești jună ca lumina cea de soare, / Pîn-ești clară ca o rouă, pîn-ești dulce ca o floare, / Pîn' nu-i inima bătrînă".

Dicționar: AINU, AIN, IND, NEI.

din Voiculescu

Nu știu ce-mi veni, acum cînd ninge și sub lampă mi se adună, singure deschizîndu-se tomuri de stihuri să-l caut nu pe (marele) poet Vasile Voiculescu, cel ce-a luat în tovărășie, continuîndu-le, muncile sonetului de la Will (Shakespeare), ci pe prozatorul de strălucite virtuți numit (tot) Vasile Voiculescu; din care citesc (nu știu ce-mi veni) nuvela „Chef la mănăstire".

Subiectul e de tot simplu: o fată bisericească vine într-un fel de inspecție într-o mănăstire aflată în mare sălbăticie silvestră și în firească însingurare. Spre a-și îndulci lor ostenelile posturilor îndelungate și spre a-l veseli cît de cît pe oaspe, sfinții părinți încep un chef starșnic și un ospăț întins pe cîteva zile, care zile au fiecare sorocul lor (al bucatelor din carne de porc, carne de pasăre și pește, nelipsind și blajinul miel) și cu voinicești sforțări, cinstita lucrare e împlinită.

Pînă cînd în cuhnia domnească oalele fierb ca într-un drăcesc laborator alchimic, să vedem cum și cu ce își astîmpără foamea competitorii aflați în trapeză. (Avem timp să dovedim că vestitul ospăț al lui Trimalchion din romanul... romanului Petronius, „Satirycon", e simplă fudulie față de înfricoșata înfruntare din Voiculescu).

Se începe cu ceva ușor (o gustare fugară cum ar zice un chelner iubit de mine) și anume „cu cîteva bucăți de cașcaval. Urmară ouă fierte tăiate felii, șunculița afumată, frunzulițe de pastramă de ied, bulzuri de brînză, gogoloaie de unt proaspăt, un ghiudem cu mirodenii, cîrnat trandafir... toate udate cu țuică...".

Se continuă cu o probă a mesei adevărate. Aflăm astfel că sînt prubuluite sarmale de porc cu varză ținută la bașcă, „mușchiuleț de porc scos de la saramură și fript pe grătar, cîrnați așișderea fragezi ca roua și o mămăligă grozavă".

Abia acum luptătorii decid să „mănînce cum se cuvine" și li se supun spre cercetare „ciorbe de perișoare, sarmale, mușchiuleț și costițe fripte, purcel la tavă pe varză călită și cartofi prăjiți, chifteluțe mici și pîrjoale late cît palma, cîrnați sfîrîitori din care, cînd înfigeai furculița, săreau cît colo stropi de untură". (O observație se impune: unele bucate tind să se repete, care lipsă de originalitate ne duce cu gîndul la cunoscutele versuri ale poetului Beniuc „Mie însumi mi se pare / Că încep să mă repet / Și cum știe fiecare / Cin'repetă nu-i poet").

Dar să trecem mai departe. În ziua sorocită a fi a bucatelor de pasăre starețul poruncește sacrificarea gîștelor îndo-

pate, a puicanilor, a cîtorva pichere, a porumbeilor pentru ciulama și a curcanului socotit (iertare pentru citat) „un curvar". Rezultatul: „fripturi pe cartofi, pe varză, în frigări, la tavă, la cuptor, pe rasoale cu mujdei, ficăței prăjiți, pipotele, ouşoare bărbăteşti de cocoș, piept de clapon". Întremați cît de cît, mesenii schimbă și cîteva vinuri: vreo două galbene ca chilimbarul, un roşu aprins mirosind a busuioc, apoi unul acriu, altul „cu fund de coniac" unele blînde (cotnărașe), altele vîrtoase și răspicate, etc.

Urmează ichtios, ziua peștelui. Prin urmare: somni bulbucați, crapi borțoşi, știuci zvelte, mrene aurii, plătici turtite, lini cu pielița de șarpe, țipari, scoici, raci, țîri (pîrpăliți, bătuți, piperați, amestecați cu oțet, untdelemn și pătrunjel) toate acestea minuni ale apei fiind gătite în varii înfățișări (ciorbe, plachii, marinate, rasoale pe varză, umpluturi cu stafide și nuci, scordolele și pilaf cu gîturi de raci, ghiveciuri la tavă, cu untdelemn grecesc cu măsline de Volo și clăbuci de icre).

De ziua mielului sînt aduse pe talgere la gurile balaurilor carne propriu-zisă (miel de lapte, oaie, berbec) dar și „anexe": creier, uger, căpățînă, fudulii, plăcintă de gichir ce se mai cheamă și drob; măruntaiele la frigare, mățișoare „întoarse pe dos și spălate în zece ape" orînduite pe lîngă borșuri răcoritoare, stufaturi și mîncare cu tarhon. Deci tot am ajuns și la legume. Iată lista salatelor: păpădie, năsturași, creson, ceapă și usturoi verde, spanac, lăptuci. Apoi... clătite cu dulceață de vișine, gogoșele și plăcinte „poale-n brîu"...

Fraza lui Voiculescu e la fel de „colorată" ca și năstrușnica înșiruire a bucatelor pe care am încercat-o mai sus, savoarea prozei sale ni-l amintește fericit pe un Sadoveanu ori Galaction și „cheful" lui de vorbe rare și grase ni-l propune și ca pe un remarcabil prozator.

Iarnă. Decemvre. Voiculescu...

Nu știu ce-mi veni să-l evoc dar e sigur, o fac emoționat și tandru...

Gheorghe Tomozei

Curiozități culinare

Cea mai complicată mîncare preparată vreodată: cămilă la frigare care se servește la căsătoriile beduinilor: se umplu cîțiva pești cu ouă fierte, peștii se introduc apoi în pui fripți, aceștia în oi fripte, iar cu oile fripte întregi este umplută o cămilă (întreagă!) perpelită pe jar, în proțap.

Cele mai multe feluri de mîncare se pot prepara din papaya, un soi de fructe foarte răspîndit în Africa. Prin forma și gustul lor, aceste fructe amintesc de pepenele galben, dar din ele se prepară atît salate, cît și supe, ciorbe, fripturi, compoturi, prăjituri și siropuri.

Cel mai mare consum de proteine (carne, ouă, produse lactate etc) îl deține Noua Zeelandă, cu o medie de 110 grame pe zi și pe persoană. Tot neozeelandezii sînt cei mai mari amatori de carne, cu un consum mediu anual de 114 kg pe cap de locuitor.

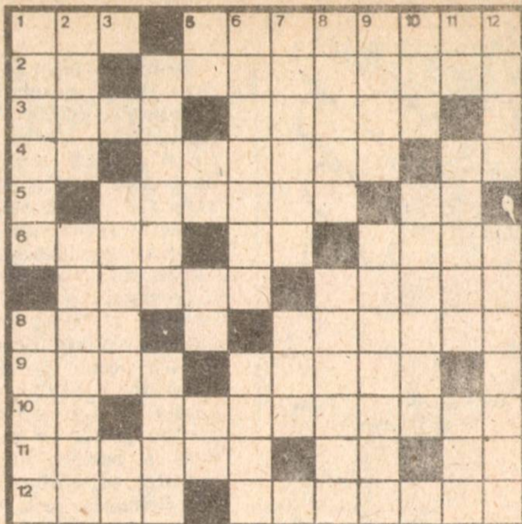
Cei mai mulți cartofi se cultivă în U.R.S.S. și Polonia, dar cei mai mari consumatori de cartofi (sau de făină de cartofi) sînt paraguayenii, care mănîncă în medie 256 kg de persoană pe an.

Cel mai mare consum de dulciuri se face în Scoția: 255 grame pe săptămînă și pe cap de locuitor. Recordul mondial la consum de dulciuri îl deține Jean Foulby din S.U.A. care a mîncat în 72 de minute 5 torturi mari de cofetărie. Cei mai mari consumatori de zahăr se găsesc în Costa Rica, unde statisticile indică o medie de 60 kg de persoană pe an.

Tortul cel mai mare din lume a fost preparat de o cofetărie din Seattle (S.U.A.). Tortul cîntărea 12 tone, era înalt de 6,9 m și avea un diametru de 6,3 m. Pentru prepararea lui s-au folosit, printre altele: 18 000 de ouă, peste 1,8 tone de zahăr, 3,1 tone de stafide, 5 tone de făină și 45 kg de frișcă.

PĂMÎNT ROMÂNESC

ORIZONTAL : 1) Pămînt ● Poet (n. 1938), autorul volumului de poezii **„Legile pămîntului"**, lirică de inspirație istorică în spațiul unei mitologii naționale străvechi. 2) La intrarea în țară ! ● Poet (n. 1934) autorul volumului de poezii **„Frunzele pămîntului"**, poeme cu formă și muzicalitate de cîntec. 3) 1 decembrie 1918 în geografia pămîntului românesc ● Locuitorii înălțimilor carpatine. 4) Nicolae Andreescu ● Temperaturi la pol ● Mea ! 5) Scriitor (n. 1924), autorul volumului de povestiri de inspirație rurală **„Oameni și pămînturi"** ● Polul Sud la vest ! 6) Poet maramureșean (n. 1930), autorul volumului de versuri **„Goana după vînt"**, din care răzbate dorința reîntoarcerii la vatra strămoșească, aproape de glie ● Grasă de Moldova ! ● Mijloc de exprimare. 7) Bătut și pus la colț ● Poet (1881—1913), mort la puțin timp după susținerea doctoratului la Universitatea din Leipzig, autorul poeziei **„Ruga pămîntului"**, lirică filozofică. 8) 234 grade ! latitudine nordică ! ● Poet ardelean (1866—1918), autorul poeziei **„Noi vrem pămînt"**, un strigăt de revoltă împotriva exploatării la care era supus țăranul clăcaș. 9) Optsprezece ! ● Poet (n. 1913), autorul volumului de poezii patriotice **„Pămînt al patriei"**. 10) Stăpînul pămîntului ● Pămînt nordic. 11) Prozator (n. 1925), autorul romanului **„Grăuntele de grîu, cînd cade pe pămînt"**, în care reușește, prin Maria, prezentarea unui personaj viu, singular în literatura contemporană ● Pus la cale ! ● Trei jumătate ! 12) Aleargă pe întinsul patriei ● Exploatarea pămîntului în aer liber.

VERTICAL : 1) Poet, prozator și publicist (1902—1974), creatorul personajului Darie cu care exploatează universul rural într-un amplu roman din care, în 1954, apare **„Florile pămîntului"** ● Fără sare. 2) Proba materială de rotație a pămîntului ! ● Poet (n. 1914), autorul volumului de versuri **„Cartea mea de lut"**. 3) Poet și dramaturg (1891—1968), autorul volumului de versuri de inspirație folclorică **„Lîngă pămînt"** ● Mihai Eminescu. 4) Cel românesc a fost apărat cu sînge de strămoșii noștri ● Împovărat de sarcini. 5) Tudor Arghezi ● Scoase din fire ! ● Veac nou ! ● Prinse în colimator ! 6) Îngropat ● Pămînt (în mare). 7) Transport de-a lungul și de-a latul pămîntului ● Începe canonada ! 8) Scriitor (n. 1930), autorul povestirii științifico-fantastice **„Țărmul intersiz"** ● Întin[...] coarda ! 9) Variantă de „nea" ● Scrii[...] naționalitate sîrbă (n. 1920), autorul [...] lui de poezii de angajare socială [...] **drag"**, 10) Se reped ca ulii s[...] ● Prozator (n. 1911), autorul v[...] **mînt și oameni"**, în care abo[...] cooperativizării agriculturii [...] clasicist (1868—1957), auto[...] versuri **„Alme sol"**, în [...] macedonene, unde a co[...] tului ! 12) Dramaturg [...] tragi-comediei **„Javra[...]** simbolist (1881—195[...] „Amurg de toamnă [...] cîmp sinistre șoapt[...] plopii se-apleacă [...] lenevos, de gum[...]

LA «BIJUTERIA»

(Triverb : 4, 3, 7)

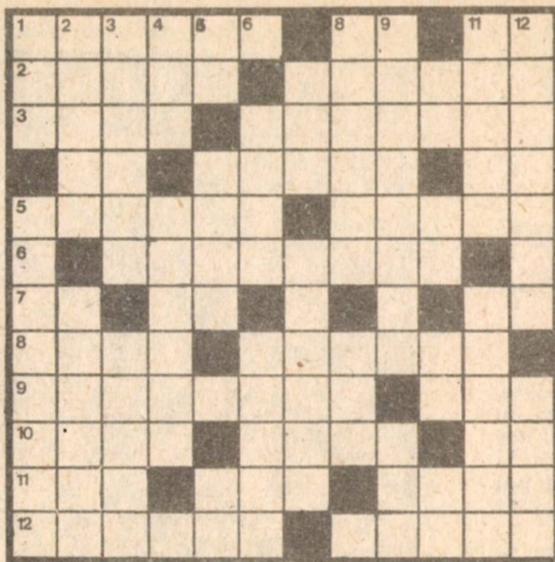

ORIZONTAL : 1) Critic literar (n. 1939) autorul volumelor **Campanii** (1970) **Pădurea de simboluri și Marin Preda, Vocație și aspirații** (1973), **Arhipelag de semne** (1975), **Lecturi și rocade** (1978), secretar general de redacție al revistei „Luceafărul" de la 26 oct. 1968 la 7 iunie 1969, în prezent redactorul șef adjunct al revistei și titularul cronicii literare ● Poet român (Ion n. 1941) a obținut premiul revistei pentru poezie pe anul 1963 și scriitoare (Sânziana n. 1939) căreia i s-a acordat premiul pentru proză pe anul 1964. **2)** Poet și scriitor (n. 1909), președinte al Uniunii Scriitorilor din România, redactor șef al revistei între 1972—1974. **3)** Hagi Tudose și-a pierdut capul ! ● Poet și scriitor (n. 1933), a obținut Premiul Uniunii Scriitorilor pentru poezie în 1964 **(O viziune a sentimentelor)**, 1969 **(Necuvintele)** și 1975 **(Starea poeziei)**, pentru publicistică și reportaj în 1972 **(Carte de recitire)**, iar în 1976 premiul internațional „Gottfried Von Herder" pentru întreaga activitate poetică ; debutează cu placheta **Sensul iubirii** în 1960, în colecția **„Luceafărul"**, revistă în care își va publica marile sale poeme și al cărei redactor-șef adjunct va fi din 8 XI 1969 pînă la 16 XI 1970. **4) Steaua fără...** una din rubricile revistei care se ocupa exclusiv de colaboratorii începători ● Iacă ● Cel de atitudine și polemică a fost luat de revistă sub conducerea lui Eugen Barbu, impunîndu-se în acea perioadă (1962—1968) drept cea mai combativă publicație literară. **5)** Critic literar (n. 1938) preocupat de istorie literară și arhivistică căruia, în 1963, i se acordă premiul pentru critică al revistei **„Luceafărul"**, la care este cronicar literar în perioada 1966—1968 ● Și-au încins dansul într-o dramă a lui Camil Petrescu. **6)** Așa cum este grupul colaboratorilor revistei în perioada 1968—1978 sub conducerea lui Ștefan Bănulescu ● Debutul lui Tomozei ! ● Teodor Speranția. **7)** Vise spulberate ! ● Poet, prozator și dramaturg (n. 1907), distins în 1954 cu Premiul de Stat cl. I pentru poezie **(Mărul de lîngă drum)**, membru titular al Academiei din 1955, prim secretar al Uniunii Scriitorilor în 1956, primul director al revistei **„Luceafărul"**. **8)** Se înfige la bătaie ! ● Scriitor (n. 1935) debutează în colecția **„Luceafărul"**, în 1961, cu volumul de inspirație citadină **Cerul era aproape**, pentru care i se acordă premiul pentru proză al revistei **„Luceafărul"**. **9)** Început publicitar ! ● Poet (n. 1938) autorul volumelor **Zăpezi fără întoarcere** (1973) **Scut de etern** (1974). **Scrisoare în sat** (1975), care debutează în 1968 cu **Moartea calului troian** în **„Luceafărul"**, al cărei redactor șef devine în 1974. **10)** Simplificarea limbii Esperanto ● Corabie de pomină. **11)** Cascadă în Irlanda ● Garanție ● Prozator (n. 1928) autorul volumelor **Foaia de parcurs** (1967), **Peisaj cu vaporașe** (1970), **Povestiri de pe munte** (1975), care a debutat în 1962 în revista **„Luceafărul"**, iar în 1963 a primit premiul revistei pentru proză. **12)** Poet (1919—1964), distins în 1952 cu Premiul de Stat cl. III pentru poezie **(Stelele păcii)**, iar în 1953 cu Premiul de Stat cl. II pentru poezie **(Războiul)** redactor șef al revistei **„Luceafărul"**, în care pentru familiarizarea tinerilor cititori și debutanți cu dificultățile tehnice ale poeziei înființează, începînd cu anul 1961, rubrica **Mic dicționar poetic** ● Oraș belgian. **13)** Tudor Ceaur..., titlul unui roman de Ionel Teodoreanu ● Poet (n. 1935), care debutează în colecția **„Luceafărul"** cu placheta **Temperamentul primăverii** și care este distins cu premiul pentru poezie al revistei în anul 1963.

VERTICAL : 1) Poet (n. 1930), distins cu Premiul Academiei pentru poezie pe anul 1961 **(Versuri)**, an în care face parte și din colectivul de redacție al revistei **„Luceafărul"** ● **Note... contranote,** rubrică asigurată în cadrul revistei în anii 1967—1968 de Mihnea Gheorghiu ● Romancier (1922—1980), distins în anul 1955 cu Premiul de Stat cl. I pentru proză **(Moromeții)**, în anii 1968 și 1972 cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză **(Intrusul** și **Marele singuratic)**, iar în 1977 cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru publicistică și reportaj **(Viața ca o pradă)**, care, începînd cu numă-

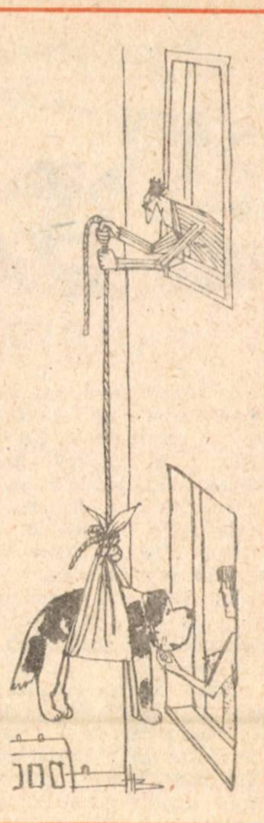

● Fructele în care se rostogoleşte băieţelul din nuvela **În zori, pe ploaie** pentru a le fura culoarea ● Primul. **11)** Lac în Scoţia ● Mediu preferat al autorului pentru consumarea conflictelor dure şi violente dintre personajele bine conturate ● **Cocoşul...**, nuvela în care, după obiceiul bihorean, Chiriac dă foc gospodăriei lui Jinga, un chiabur exploatator, pe a cărei fiică o iubea. **12) Drum...**, nuvelă din volumul **Dincolo de nisipuri** ● Bărăganul ca loc în viaţa prozatorului.

VERTICAL : 1) Tribut ● **Dincolo de...**, culegere de schiţe şi povestiri, apărută în 1962, în care autorul păstrează coloritul viu, caracteristic volumelor anterioare, dar îndulceşte tonurile, preocupat în mai mare măsură de motivaţia psihologică. **2)** Publicist şi critic literar (n. 1936) care împreună cu Fănuş Neagu, Nicolae Labiş, Ion Băieşu, Pavel Aioanei, Eugen Mandric şi D.R. Popescu au ocupat cu toţii o singură cameră într-o casă din Piaţa Victoriei ● Catifea roşie. **3)** Actorul de film, eroul nuvelei **Luna, ca o limbă de cîine**, care o caută pe Doina Goşman într-un sat pierdut din Bărăgan ● Zapis. **4)** Localitate în Bolivia ● **O ...de zgomote**, dramă scrisă de Fănuş Neagu în 1970, înscrisă în repertoriul teatrului **C.I. Nottara**, o parabolă despre lumea modernă, care îi aduce autorului Premiul Uniunii Scriitorilor pentru dramaturgie. **5)** Notă de... direcţie ! ● Nu e aceeaşi ● Sofia Nădejde. **6)** Colţ de stîncă ● Învins. **7)** Indicativ de loc ● **Covorul...**, povestire din volumul **Caii albi din oraşul Bucureşti. 8)** I-au fost aduse lui Fănuş Neagu de către critica de specialitate după publicarea romanului **Îngerul a strigat**, pentru care autorul a primit şi Premiul Uniunii Scriitorilor pe anul 1968 ● A vehiculat în mediul rural. **9)** Miros plăcut şi puternic care este o prezenţă permanentă în opera lui Fănuş Neagu (părul, carnea şi răsuflarea Mariei miroseau a agud ; aroma gutuilor se amestecă cu cea a boabelor de grîu ; miros crud şi răcoros de brădişor ; miros de ierburi coapte, de măghiran : miros amărui de pelin ; miros de vanilie şi scorţişoară, etc.). ● Dată de pămînt. **10)** Alexandru Lăpuşneanu ● Nicolae Tăutu ● Dimitrie Anghel ● Cotă medie ! **11)** Deţinătorul celor **doi saci de poştă**, care moare înecat sub privirile îngrozite ale lui Maud ● Îmbrăcată în veşmînt de mireasă a fost spînzurată în pridvor de Gia, cînd l-a părăsit pe Ene Lelea, în nuvela cu acelaşi nume. **12) Înainte de...** ● şi **În ajun de..., nou,** două mici fantezii pentru copii din volumul **Caii albi din oraşul Bucureşti.**

Dicţionar : ROE, BARSON, SINET, IBO.

LITERARĂ

(Rebo eliptic anagramat : 5 + (4) = 8)

Proză scurtă

ŞARPELE

În sfîrşit era liber. Se bucura. Soarele nu i se mai înfăţişa cu dungi verticale şi paralele. Era liber şi alerga spre gara ce se zărea încă departe pe cîmpul blestemat care zilnic i se arăta pătat la fel ca soarele.

Era liber şi nu-i venea să creadă că este chiar el cel care calcă din nou în picioare iarba şi roua al căror strigăt nu-l percepea svîcnit sub talpa-i greoaie.

Acum alerga paralel cu linia ferată şi se gîndea precipitat la femeia aceea care venise la el de multe ori plîngînd pe la porţile negre care-l zăvorau. La acea femeie care poate îl mai aştepta. La acea femeie care de fapt s-ar fi putut să nu fi fost altceva decît o altă şină de cale ferată pe care de bunăvoie şi nesilit de nimeni o luase paralelă cu el fiindcă socotise atunci că numai aşa trenul vieţii încărcat cu vise poate circula normal pe acea mulţime de fapte şi stări care...

O izbitură puternică şi un strigăt pe care nimeni nu l-a auzit vreodată. Apoi sîngele pe care pămîntul îl sorbea însetat ca pe o promisiune aşteptată !

Azvîrlit lîngă linia ferată simţea cum moartea îi pătrundea în trup. Trenul pentru care alerga spre gara aceea de pe cîmp, încărcat cu vise îl lăsa acum în urma lui lovit, acolo jos, iar sîngele-i intra în pămînt ca un şarpe fantastic.

Soarele şi cîmpul începeau să se păteze cu dungi negre şi paralele. Venea întunericul. Doar sufletul i-a mai putut striga ultimele cuvinte rămase însă îngheţate undeva în afund de orbite : hei, voi !

Gheorghe Daragiu

АЛМАНАХ

АЛ

СТАТУЛУІ

Пе Анул

1843.

ТІПЪРІТ

БУКУРЕЩІ.

1843.

Reproducerea unui „Almanah al Statului pe anul 1843, tipărit cu slobozenia înaltei stăpîniri"

TREI PANSEURI

1. **Lucrurile simple sînt complexe**, mi-am dat eu seama în seara zilei de 26 august 1981, cînd stam la Hanul lui Manuc cu o fată şi ea a rîs auzind panseul meu şi astfel parc-am intrat într-un text de Urmuz dar beam bere, asta e proza mea, ne-am întîlnit şi pe 27 august şi am fost tot la Hanul lui Manuc, am băut şampanie, eu împlineam 39 de ani, era o seară plăcută de sfîrşit de vară.

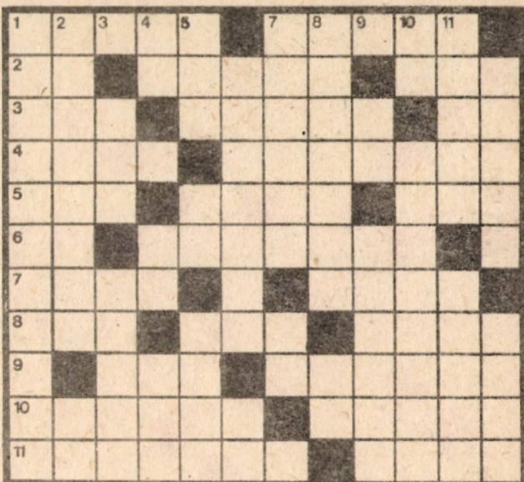
2. **Fericirea e un mod de a te simţi bine cînd n-ai bani**, îmi vine mie-n minte peste vreo 5-6 zile. Dar e ceva original. Ca definiţie a fericirii... şi totuşi : lucrurile simple sînt complexe, asta e mai important.

3. Mi-aduc aminte de unul din cele mai scîrboase paradoxuri ale mele, pe care de-abia acum îl public : **trecutu-i mort ca un cadavru viu** (în acest context).

Puşi Dinulescu

DEBUTURI LITERARE

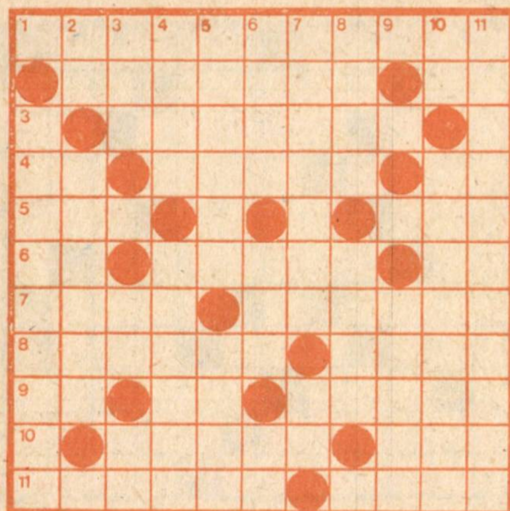
ORIZONTAL : **1)** Trecere spectaculoasă de la răspunsul **„Deocamdată, nu"!,** primit prin **Poşta redacţiei,** la apariţia în rafturile librăriilor ● Romancier şi eseist (n. 1929), al cărui volum de debut **Amar** primeşte în anul 1963 **Premiul Academiei** (Traian). **2)** Emotiv, la început ! ● Capabil să întemeieze... un cămin ● Apariţii inedite. **3)** Cîntecul papucului ● În această metropolă europeană (revista **(Europe)** compatriotul nostru Panait Istrati **a realizat, cu Kyra Kyralina debutul cel mai răsunător din cîte s-au înregistrat în literatură universală** (Mihail Sadoveanu) ● Apariţia lui... Topîrceanu ! **4)** Electrodul notat cu plus ● Numele sub care este cunoscută în literatură poeta **Alexandra Gavrilescu,** a cărei poezie de debut (nesemnată) **Noapte** a apărut în coloanele revistei **Viaţa românească** în anul 1912; „naşii" literari au fost G. Ibrăileanu, care a scris pe manuscrisele poetei-eleve **Otilia,** şi M. Sadoveanu, care a completat... **5)** Localitate în R.P. Ungară ● Poet ardelean (1881—1938) căruia, la vîrsta de numai 17 ani revista **Tribuna** îi publică cea dintîi poezie, iar **Revista ilustrată** îi răspunde la **Poşta redacţiei : Ai talent, tinere amic, cultivează-l cu diligenţă, că poţi deveni mare** ● Grăunte de energie ! **6)** Curse ! ● Zburătorul din poveste, variantă mini. **7)** Responsabil la **Mersul trenurilor** ● Poet şi publicist, pionier al înnoirii lirice în Transilvania, ce debutează în volum cu culegerea **Poezii, Impresii şi suveniri moderne** (1908). **8)** Frumuseţe en-détail ● Poet, eseist şi traducător (Aurel), din ale cărui prime volume amintim **Mesteacănul** (1953) şi **La marginea deşertului Gobi** (1960) ● Deosebit de iscusit. **9)** Lac de munte... citat din Tăutu ! ● La vîrsta promisiunilor (fem. pl.). **10)** Voal ● Poet şi prozator (Vlaicu, n. 1913), al cărui volum de debut (1935) era intitulat **Cabane albe. 11) Ion Theo, aşa se numeşte cel care de la un şir de vreme m-a surprins cu versuri mai presus de vîrsta sa, dar nu mai presus de talentul său** (Macedonski, la debutul marelui scriitor din cotidianul **Liga ortodoxă,** 1896) ● Final... marţial !

VERTICAL : **1)** Debutul „oficiat în taină" al acestui dramaturg şi prozator era o cărticică de versuri intitulată **Poiana lungă** (1878) şi semnată **Barbu. 2)** Cel mai mare poet al românilor, la debutul căruia (revista **Familia,** 25 februarie / 9 martie 1866) i-a acordat întîia **Magna cum laude** din **Poşta redacţiei** revistelor noastre literare ● Secure ! **3)** Prozatoare şi ziaristă (Sânziana), care a debutat cu un volum de schiţe şi reportaje : **Nu te lăsa niciodată** (1966) ● **Începe cearta ! 4)** Uşor, dar numai începutul ! ● Miezul secretului ! ● Arhipelag restrîns ! **5)** Pseudonim străveziu ales de G. Topîrceanu în anii debutului, cînd publică proză şi versuri în săptămînalul umoristic **Belgia Orientului** (1904—1905) ● Geo ! ● Spălate cu predilecţie în familie. **6)** Lipsa de răsunet a debutului în presa vremii... nu l-a împiedicat să devină cel mai ilustru reprezentant al simbolismului românesc ● Debut literar (sic !), în chirilică. **7)** Poetă cîntăreaţă a iubirii pure şi discrete, ce a debutat în anul 1902 la **România muncitoare** sub pseudonimul **Fatma** (1878—1954) ● Sub scut ! **8)** Reflexe de curcubeu ● Cuib ! **9)** Aripă de şindrilă ! ● Duc vestea. **10)** O cupă de poveste ● Acest poet (1881—1913) a debutat timpuriu cu o traducere **(Trecut)** din Lenau, în paginile revistei **Foaia interesantă. 11)** Personalitate a culturii româneşti care a debutat în literatură ca... director de gazetă; era vorba de o foaie şapirografiată intitulată **Ecoul ceaunului,** pe care autorul — elev în clasa a VI-a — o distribuia cu plata... în alune ● Un adevăr indiscutabil.

Dicţionar : LIP, VEP, ERG, TIAL, ARH.

A început de ieri să cadă...

ORIZONTAL : 1) Bune pentru săniuş. 2) A face figuri ● Din iarnă în iarnă. 3) Iarna, ca sezon. 4) La simţ ! ● Ani şi iar ani ● Număr mic ! 5) La pîrtie... ● ...şi la patină ! ● Dezgheţată (fig.) 6) Ion Roman ● Acesta (pop.) ● Nume avocalic ! 7) Avînt... la sanie ! ● Epigrame de revelion ! 8) Strigăte pe derdeluş ● Nume masculin. 9) În răcire ! ● Părere ! ● Prima zi din 1983 (var.). 10) E ca de gheaţă (fig.) ● Articol. 11) Sanie cu... zurgălăi ● Plini de zăpadă !

VERTICAL : 1) Îngheţat (fig.). 2) Culte ! ● Sanie mică ţărănească. 3) A colinda ● Ape !... ● ...la şoşoni ! 4) Nea ! ● Îngheţaţi. 5) Trecută cu... friguri ● ...Frig, cald, frig... 6) Rid ● Secure ! ● Nea ! 7) Vreme devenită... rea ● Începe iarna ! 8) Orăşel în Tanganica ● În avans ! 9) Arbore cu lemnul alb şi tare. 10) Rea ! ● Zăpadă. 11) Îngheţaţi (fig.).

Dicţionar : IESTA, SRE, SAME.

Liviu Pintilie

Ce nestatornică e moda!

...exclamă exasperaţi, în special bărbaţii. S-a născut şi zicala: „Capricioasă ca moda". Şi, totuşi, moda este mai credincioasă tradiţiei decît s-ar părea la prima vedere. La intervale mai mici de 15 sau... 150 de ani, ori la intervale „ceva" mai mari de 1 500 sau 3 000 de ani, moda revine, ce-i drept, cu unele modificări. Părul lung, strîns sus, în coc sau în „coadă de cal", rochiile cu falduri s-au mai purtat şi în antica Eladă. Moda rochiilor drepte, strîmte, scurte, pînă la genunchi, de acum cîţiva ani, au lansat-o creatorii de obiecte vestimentare de pe Valea Nilului, cînd se construiau piramidele. Bretonul, părul tuns drept, datează de pe vremea vechilor egipteni. Le-au preluat apoi bărbaţii din Italia Renaşterii, apoi femeile din Franţa, după anul 1600. Perucile atît de frumoase şi de incomode de la curtea Regelui Soare au reapărut în Europa, deghizate, sub numele de căciuli şi confecţionate din fire sintetice.

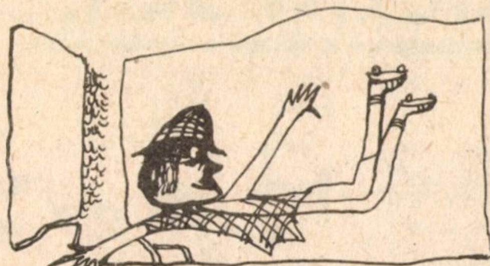
Şi fiindcă veni vorba de peruci : cea mai scumpă perucă din lume a fost confecţionată la Chicago. Era formată din 30 000 fire de aur şi costa 35 000 de dolari !

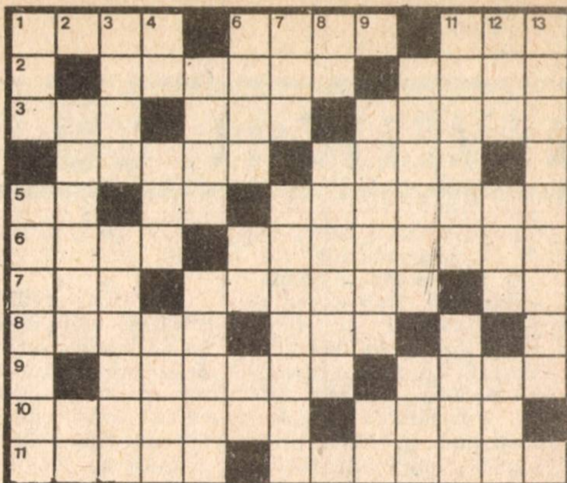
Moda părului alb, atît de răspîndită pe vremea perucilor ca, de altminteri, şi în zilele noastre, e o invenţie veche, născută pe meleagurile extraeuropene. Ea a fost adoptată de mult de locuitorii Melaneziei, pentru care culoarea albă a părului e un semn de distincţie şi eleganţă, comparabil doar cu tatuajul. Specialiştii Melaneziei cunosc o seamă de substanţe vegetale care imprimă părului o nuanţă alb-argintie.

În Roma antică unele reţete pentru înfrumuseţarea părului aveau compoziţii din cele mai ciudate. Adesea elegantele timpului îşi vopseau părul chiar cu aur.

Mihai Burduja

CULEGĂTORII DE PERLE

ORIZONTAL : 1) **Finul Pepelei, cel isteț ca un proverb,** considerat ca primul nostru folclorist, autorul unei nemuritoare **Povești a vorbei** ● Realizatorul unei apreciate culegeri de **Folclor din Țara Zarandului** (1962, Ioan) ● Asociat cu... sănătatea, într-o răspîndită urare din popor. 2) Unul din primii culegători de folclor românesc, care, în **Albina românească** (1848) afirma că a aduna **30 coale manuscrise de cîntice românești** (1788—1869) ● A citi (înv.). 3) Rebus 234 ! ● Cunoscutul căpitan de plai dintr-o poezie a lui Alecsandri ● Poet român, autor al unor basme în versuri și romane de inspirație folclorică (Ion, 1776—1848). 4) Fără soț ● Eveniment... solar. 5) Cufere ! ● Pămînt cu apă ● Folclorist vîlcean (1869—1941), autorul unor deosebit de complete culegeri de balade, doine și cîntece haiducești (Teodor). 6) Final de polcă ! ● Străvechi sărbători populare romane în cinstea zeului Bachus. 7) Leon, alintat ● Pasionat etnograf și folclorist (1839—1923) de la care ne-au rămas o multitudine de texte privind în special obiceiurile populare legate de naștere, căsătorie, moarte, etc precum și o serie de studii de muzicologie tradițională (Teodor) ● Eugen Stănescu. 8) Tip de asigurare ● Refren popular. 9) Autor (1887—1946, Emanoil) al unei proze de pitoresc etnografic cu o însemnată contribuție la cunoașterea folclorului românesc **(Românii dintre Vidin și Timoc)** ● Istoric literar și traducător (1888—1918) ce s-a manifestat și ca cercetător de folclor : **Dunărea în poezia populară; Florile în poezia populară,** etc (Titu). 10) „Personajul" lui Gopo (pl.) ● Culegător de poezie populară magică și prospector cu un vast repertoriu folcloric al Munteniei, Moldovei și Dobrogei, din culegerile căruia cităm **Materialuri folcloristice** (1874—1926, Christea). 11) Gripat ● Scriitori... de modă veche.

VERTICAL : 1) Cunoscut autor american de proză fantastică și de factură enigmistică ● Inestimabilul și inepuizabilul tezaur popular de producții literare, muzicale, coregrafice, mimice și dramatice. 2) Remarcabil militant pe tărîmul învățămîntului și pasionat culegător, exeget, metodolog, istoric al folcloristicii și editor (Ovidiu, n. 1917) ● Camă ! 3) Autorul unui **Raport despre isprăvile lui Păcală** ● Mare poet al românilor (1866—1918) cu o contribuție majoră la progresul folcloristicii românești, căreia i-a studiat în special elementele formale specifice : rimă, tropi, construcții eliptice, etc, fapt ce și-a pus o puternică amprentă asupra propriei sale creații lirice. 4) Nichita Stănescu ● Diminutiv feminin ● Zilier indian. 5) Scriitor popular de la începutul secolului, autor al unor **Vorbe de clacă și Glume și pilde țărănești** (Ion, 1875—1911) ● Străvechi obicei popular legat de despărțirea de ființele dragi. 6) Un capăt de scară ! ● Barbu Udrescu ● Numele vechi al notei **do.** 7) Rîu în Franța ● Luptător pașoptist pentru recunoașterea drepturilor politice ale românilor din Imperiul austro-ungar ce atrage atenția asupra importanței folclorului și impulsionează culegerea de producții populare (1812—1893, George). 8) Carie ! ● Poznașa întruchipare din paginile lui **Petre Dulfu** a ascuțimii de spirit și optimismului specific țărănesc. 9) Dintre nemuritoarele capodopere ale acestui gen specific folcloric, amintim **Miorița** și **Toma Alimoș** ● La intrarea în tîrg ! 10) Dintre culegerile de narațiuni populare ale acestui folclorist vom cita **Poveștile Bănatului** și **Povești poporale din Banat** (George, 1865—1944) ● Străveche populație de pe teritoriul Carpato-Dunărean despre ale cărei istorie și obiceiuri aflăm din operele lui **Vergiliu, Horațiu Strabo,** etc. 11) Grădină... suspendată ● Folclorist maramureșean (Isidor), autor al unei culegeri de **Cîntece din Țara Oașului** (n. 1925). 12) Un anume cîntec de leagăn ● Dînsele ● O frumusețe de femeie ! 13) Folclorist preocupat de structura poetică a baladei și a liricii populare, domenii în legătură cu care publică **Constante în cîntecul epico-liric, Model și sens în balada populară,** etc (n. 1938, Radu).

Dicționar : OLCĂ, LEO, PIA, CULI, SCAR, EHN.

REVELION CU SCRIITORII...

(Impresii, relatări, informații, de la corespondenții voluntari) **La revista Săptămîna** : (relatează Dan Ciachir) Ninge insistent și insinuant pe strada Brezoianu. Pe holurile revistei un grup compact de colaboratori vorbesc în șoaptă. E o rumoare neobișnuită. Se aud din cînd în cînd cuvintele: „Vine Principele!". Patronul, adică, Eugen Barbu adică, magnificul. Sună telefonul. E Dan Mutașcu care vorbește din fața restaurantului Berlin. Sania patronului remorcată la mașina doctorului și prozatorului Dan Claudiu Tănăsescu s-a împotmolit. Patronul, enervat, vrea să facă restul distanței pe jos și n-are pîrtie. Se recrutează voluntari pentru pîrtie. Se înscriu vreo cincizeci în frunte cu maestrul sportului Cornel Dinu. Adrian Beldeanu își instalează șevaletul în fața geamului și privește în stradă. Vrea să-l picteze „natur" înotînd prin zăpadă. Pîrtia se lățește. Patronul înaintează, înaintează, gardat de C. Vadim Tudor și Ion Lotreanu.

La intrare, doctorul Tănăsescu, atent, scoate aparatul și-i ia tensiunea patronului. N-are! Toți suspină ușurați. Pictorul Mihai Bandac și-a încordat chitara. Începe să țipurească ca în Oaș. Marian Popa, sobru, elegant și distant își aranjează papionul. Se aud pași îndesați și siguri. Duduie scările. Tac colaboratorii. Apare Principele zîmbind onctuos. Are căciulă înspicată de biber și-o pipă-n gură. O tînără redactoare i se repede înainte cu o tavă de argint în mînă. Pe tavă o ilustrată. Colorată. Patronul o citește, o sucește, o învîrtește și iar o citește. Nu se dumirește. Se încruntă. „De unde e patroane ?" vrea să știe Constantin Sorescu. Nu răspunde patronul dar zice cu glas înalt spre Lotreanu : „Bag-o în a cincea cu facsimil".

Asociația scriitorilor din București (știre neconfirmată) La Asociația scriitorilor din București a avut loc un dineu intim la care au luat parte poeții Dan Deșliu și Mircea Micu. În timpul dineului s-au schimbat păreri și impresii legate de prezicerile meteorologice. S-au făcut lecturi instructive din „Almanahul copiilor" ediția 1982. Dineul s-a desfășurat într-o atmosferă cordială și sinceră. La orele 24 fix s-a auzit un foc de armă. Nu știm încă cine e victima.

La România Literară (transmite Vasile Băran) Întreg colectivul redacțional după ce au ascultat telegrama de felicitare trimisă de domnul profesor George Ivașcu a hotărît să sărbătorească prin muncă această importantă zi și într-un elan nestăvilit s-au îndreptat spre gară pentru a lua bilete și apoi trenul cu direcția Galați, orașul de pe malul bătrînului fluviu Danubiu, unde se tipărește culegerea numărul unu a revistei : „Să rîdem cu ei".

Închei aici relatarea mea de pe peronul gării de nord deoarece îmi pleacă și trenul și nu mai am fise.

Revista Ramuri : (prin telefon de la Romulus Cojocaru) „Nu puturăm sărbători acilea revelionul că tocmai acu pleacă nea Mărin Sorescu peste graniță pînă-n Sîrbia și ne lăsă cu limbă de moarte scris să-l așteptăm și hotărîrăm toți în unanimitate să

facem sărbătoarea după stilul vechi cînd o fi să să-ntoarcă nea Mărin că altfel n-are cine să țină toastul".

Asociația scriitorilor Cluj Redactorii revistei Tribuna, precum și scriitori români și de alte naționalități s-au adunat în fața hotelului Continental într-o perfectă disciplină. Într-un tîrziu a apărut și Petre Bucșa care urcîndu-se pe o ladă de bere a strigat cu străşnicie : „Gata feciori ?" „Gata !". „No, haidam !" a răcnit cu glas înalt poetul pensionar. „Unde ?" a vrut să știe Negoiță Irimie, „că mie mi-i frig" !...

„La Steaua !" a zis Petre Bucșa și duși au fost. Cei de la Steaua erau plecați pe teren pentru mărirea abonamentelor.

La Uniunea scriitorilor (extras dintr-un proces verbal) Noaptea de revelion va fi marcată printr-o ședință a colectivului de conducere după următorul program :

Punctul unu : Deschiderea ședinței.

Punctul doi : Pauză.

Punctul trei : Continuarea ședinței.

Punctul patru : Închiderea şedinţei. (Acest punct va fi anunţat de tovarăşul Schapira cu binecunoscuta formulă : „Ora închiderii, vă rugăm". Se va folosi un ton adecvat.)

Casa scriitorilor (conform anunţului de la intrare) „Aducem la cunoştinţa celor interesaţi că sala a fost închiriată contra-cost de maestrul Eugen Jebeleanu şi principalii săi colaboratori. Scriitorii care doresc să petreacă o noapte de neuitat sînt rugaţi să se adreseze poetului Tudor George care organizează un revelion stil Singapore. Intrarea benevolă şi ieşirea la fel".

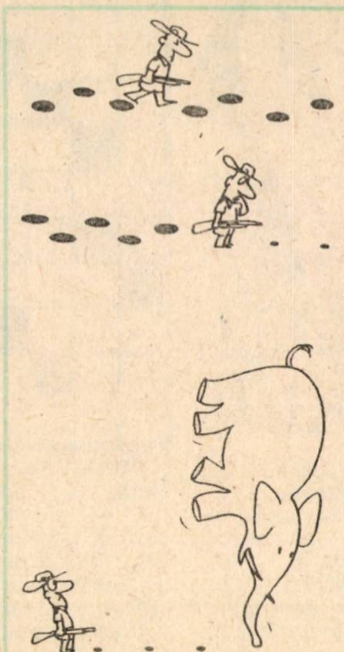
La revista Luceafărul: Prezent întreg colectivul redacţional. Absent din motive de sănătate Nicolae Velea care va recupera ocazia.

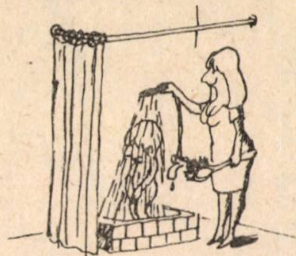
Atmosferă de aşteptare încordată. Criticul Mihai Ungheanu în ţinută de seară ţine un buchet de flori în mînă. La intrare, pe o fîşie de hîrtie e caligrafiată inscripţia : „Bine aţi venit dragii noştri Zigu Ornea şi Paul Georgescu !". Cei doi, însă n-au venit. A venit în schimb Florin Mugur care a luat buchetul de flori şi colecţia revistei. Revelionul a fost amînat pentru o dată care se va anunţa ulterior.

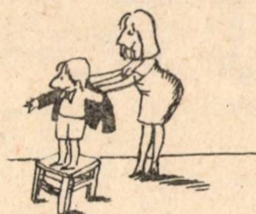
La revista Contemporanul : (ştire transmisă de Mara Nicoară) „La sediul revistei noastre revelionul s-a desfăşurat într-o atmosferă principială, creativă. Au citit două noi romane Corneliu Leu şi Platon Pardău, în partea întîia. În partea a doua nu ştiu ce s-a întîmplat deoarece subsemnata nu posed decît o jumătate de normă".

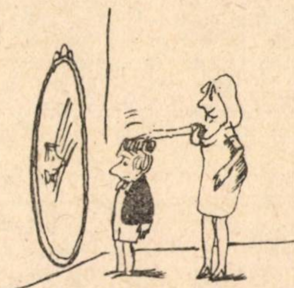
De la sediul lui Fănuş Neagu (Agerpres) „Mulţumesc celor care m-au vrut legat de doaga unui butoi. Vă anunţ însă că am eliminat băuturile nocive din viaţa mea pînă la sfintele paşti."

Mircea Micu

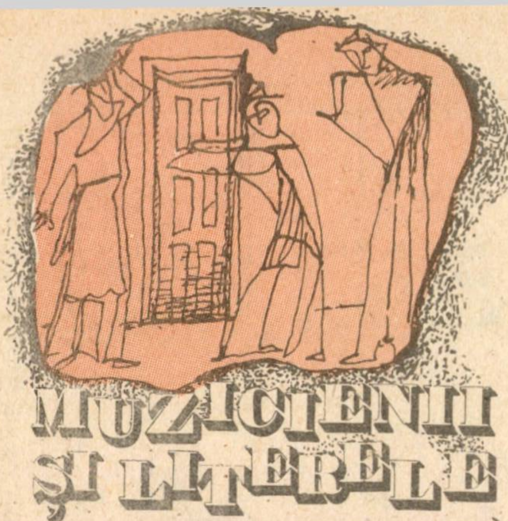

MUZICIENII ȘI LITERELE

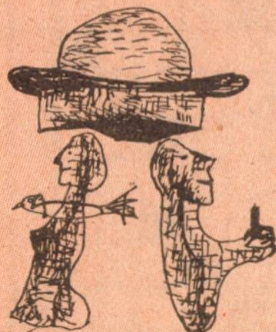
1	2	3	4	5	6	7	8	■	10	11
2				■						
3			■		■					
4		■				■				■
5	■						■			
6					■				■	
7	■							■		
■				■		■				
9			■						■	
10		■					■			
11						■				

ORIZONTAL : 1) Printre extraordinar de variatele preocupări ale acestui umanist român de talie europeană (1673—1723), autor al **Istoriei hieroglifice** s-au numărat și acelea de teoretician muzical, de inventator al unui sistem de notație a muzicii orientale și turcești, interpret la ney și tambur, cercetător de etnografie și folclor, etc ● Socor Matei. **2)** Compozitor român (Tiberiu), din ale cărui creații în domeniul muzicii de teatru cităm **Troienele**, de Euripe-Sartre ● Geniu al muzicii românești, autor al tragediei lirice în 4 acte **Edip (1931)**. **3)** Combi 345 ! ● Educație fizică. **4)** Chiuitura de la Jiu ! ● Acest compozitor și dirijor semnează muzica la o serie de opere printre care **Zobail** (după George Coșbuc), **Trandafirii roșii** (după piesa lui Zaharia Bîrsan), etc (Constantin). **5)** Din muzica de teatru a acestui compozitor (Nicolae, n. 1920) menționăm **Cîinele grădinarului** (Lope de Vega), **Hamlet** (Shakespeare), **Antropomorfism** (după M. Eminescu) ș.a. ● La hotare ! **6)** Muza poeziei erotice în mitologia greacă ● Despot-vodă (fig.). **7)** Poet și traducător (George), autor al volumului de versuri **Pomul vieții** ● Traian Demetrescu. **8)** Gen de muzică, sincopată prin definiție ● Dirijor la ...căile ferate. **9)** Coadă de harpon ! ● Pe versurile Veronicăi Porumbacu a compus poemul cantată pentru alto, cor mixt și orchestră **Mierla lui Ilie Pintilie** (Anatol). **10)** În cor! ● Poezia lui Dimitrie Bolintineanu **Mama lui Ștefan cel Mare** a constituit „suportul literar" al baladei pentru bas, mezzo-soprană, cor mixt și orchestră realizată de acest compozitor (Gheorghe, 1847—1925) ● Coafură înaltă. **11)** Cunoscut autor contemporan de muzică corală care a compus o serie de cîntece revoluționar-patriotice în colaborare cu Eugen Frunză, Mihu Dragomir, Marcel Breslașu și alți poeți de renume (Constantin) ● Compozitor și muzicolog (Liviu) cu o bogată activitate de traducător : I. V. Sposobin — **Teoria elementară a muzicii**, Rimski-Korsakov — **Principii de orchestrație**, etc.

VERTICAL : 1) A compus muzica la opera **Hoții**, de Friederich Schiller (Florin) ● În afară de activitatea componistică, acest compozitor s-a mai remarcat și pe tărîmul literelor (volumul de poezii **Crizanteme tîrzii**), al istoriei și al culegerii de piese de teatru sătești (Dariu). **2)** Profesor de vioară și violă, violonist concertist, dirijor și compozitor printre ale cărui creații se numără și aranjamentul muzical al unor poezii de M. Eminescu, St. O. Iosif, Tudor Arghezi, etc (Sandu) ● Acest cunoscut compozitor a pus pe muzică (voce și pian) versuri de Octavian Goga, George Bacovia, Tudor Arghezi, Ion Pillat, etc (Mihail). **3)** Instrumentul lui Pan ● Muzicolog contemporan cu bogată activitate publicistică (George), din ale cărui studii publicate în **Contemporanul, Flacăra, Secolul 20, Luceafărul** ș.a. cităm **Doctorul Faustus și muzica**. **4)** Tudor Herescu ● Compozitor, Maestru Emerit al Artei, ce a prelucrat atît versuri populare cît și scrise de pana unor mari poeți — Eminescu, Topîrceanu etc. ● Cadă ! **5)** Apreciat autor de muzică simfonică, corală, ușoară și de teatru, din ale cărui numeroase opere vom cita numai baletul **Păcală**, opereta pentru copii **Copita de argint** și cantata **Tinerețe fără bătrînețe**, pe versuri de C. Cîrjan ● Gol absolut. **6)** Camee ! ● Barbu Oprescu ● Măsura 1/9. **7)** Clasă de artropode ● Dînsa. **8)** Puse la respect ! ● Anagramă pentru **Aria** ! **9)** Versurile lui Eugen Frunză, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu, etc au stat la baza multora din cîntecele revoluționar-patriotice ale acestui cunoscut compozitor contemporan ● Compozitor (1822—1932) care, pe versurile lui George Coșbuc, a realizat tabloul muzical pentru contraalto, cor bărbătesc și orchestră mică **Păstorița**. **10)** Privită cu multă atenție ● Fluierul... piciorului. **11)** Nu scoate o vorbă ● Compozitor și muzicolog (Mihail), autor al baletului în 3 acte **Luceafărul**, după Eminescu, pe un libret de Alexandru Jar.

Dicționar : MBI, OTA, PON, REPS, IAAR.

Voci în insulă

GORKI : Ah, omuşorul, ce mîndru sună acest cuvînt !

TURISTICĂ : Salutări de după Porţile de Fier !

TEATRU REVOLVER : În marea clădire a teatrului, un bărbat caută înfrigurat. Deschide o uşă, deschide două, deschide trei.

Înăuntru, trei actriţe aproape dezbrăcate. Femeile ţipă.

— Ce, zice dispreţuitor bărbatul, n-aţi mai văzut un bărbat îmbrăcat ?

APROPIERE : Mă simt mai aproape de Beethoven, zise compozitorul. Şi muri.

MÎNDRIE : — Bunicul meu era longeviv !

— Cînd a murit ?

— Păi, cînd a murit, avea doi metri !

RECLAMANTUL : — Onorată instanţă, dacă am văzut că mă bate şi la cărţi şi la şah şi la table, ce era să fac ? L-am bătut şi eu. La maşină !

COMERCIALĂ : Ce e caş ca valul trece !

DIN CARNETUL UNUI FOST CRONICAR PARLAMENTAR: Nu ştie stînga ce face dreapta.

FILMUL PUBLICITAR : „Ce-am luat să-mi potolesc colita ? Conservele LA DOLCE VITA !"

MELVILLE : Încetul cu încetul se face permanţetul.

DIN ISTORIA GREŞELILOR DE TIPAR :

1. „...fertila viziune asupra lumii adusă de ispititoarele concepte pe care ni le propune teoria prohabilităţii..."

I. Şabac, Matematici speciale, vol. 2, 1970.

2. „...comportament conex ovarismului care a făcut o carieră atît de strălucită după studiul pasionat al lui Flaubert."

Secolul 20, 10—11—12, 1980.

Dan Goanţă

Directe şi indirecte

1. Cînd directorul e poet, adjunctul să se lase de versuri.

2. Gafa este greşeala omului sincer.

3. Referinţa mîţei n-are ce căuta în dosarul lui Grivei.

4. De la vorbăreţi înveţi să taci.

5. Dacă ţi-ai încheiat greşit haina afli de la altul.

6. Nu regreta necazurile care te-au făcut mai înţelept.

7. Cîntă-mă la director dar pe textul meu.

8. Mă laudă în ansamblu şi mă cîntă solo.

9. Are o poftă de mîncare că mă sperie.

10. Albina nu trage la floarea artificială.

11. Nu există femei schimbătoare, există femei schimbate.

12. Mai uşor ştie parterul ce-i la etaj decît invers.

13. Din trei cheflii, cel treaz plăteşte.

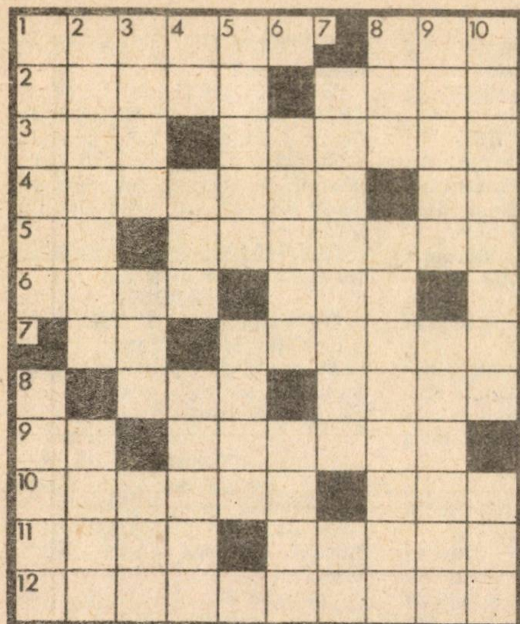
Aristotel Pîrvulescu

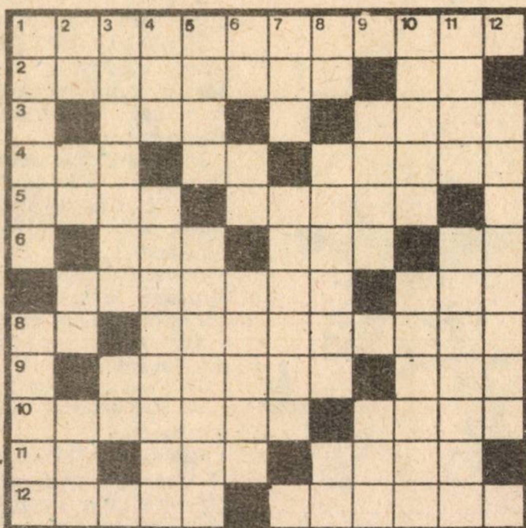
Testamente ciudate

Gama curiozităţilor îmbracă o mulţime de aspecte, manifestîndu-se uneori şi în alcătuirea testamentelor... Dintr-un asemenea „album" bogat apărut în 1978 la Chicago şi intitulat „Acolo unde se găseşte şi un testament" am desprins cîteva exemple. Un industriaş din Philadelfia a menţionat în testamentul său că „îi lasă fiului plăcerea de... a-şi cîştiga singur existenţa", deoarece acesta, timp de 25 de ani, a crezut că „plăcerea" este numai a tatălui său. Poetul german Heinrich Heine (1797—1856) îi lăsa soţiei sale întreaga avere cu condiţia ca să se mărite imediat, deoarece, a scris el, „în felul acesta se va găsi măcar un singur om care să regrete moartea mea". Un om de afaceri argentinian, Juan Potomachi toată viaţa şi-a dorit să ajungă măcar o singură dată pe scenă, ca actor, lucru care nu s-a întîmplat. Din această cauză a lăsat prin testament 50 000 de dolari pentru sprijinirea tinerilor actori cu condiţia ca, atunci cînd vor juca în spectacolele „Hamlet", aceştia să folosească craniul său, pentru ca astfel să ajungă şi el pe scenă...

Fl. Popescu

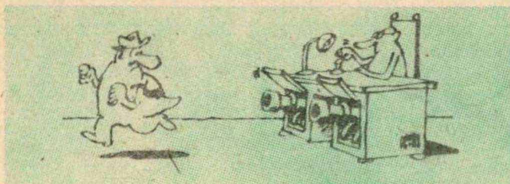

Ai carte...

ORIZONTAL: 1) Cel dintîi la carte ● A spune ca din carte **2)** Fond de carte ● Carte de specialitate. **3)** Au fost nişte capacităţi ● „Suflete tari" (sing.). **4)** Verb nelipsit de la premiere! ● Introducere în sociologie! **5)** Bene! ● Face totul ca la carte (fig.). **6)** Certat cu „biblia" ● File din cartea vieţii. **7)** Şi la latină şi la franceză ● Scrie pe marginea cărţilor. **8)** „Carte" de astronomie ● A scoate din pagină. **9)** Uvertură la uvertură! ● În cartea de bucate. **10)** O carte... tare (pl.) ● Rîul dintr-o carte de Geo Bogza. **11)** Valoarea unanim recunoscută a unei... cărţi ● A face cărţile **12)** Citeşte cărţile... de formă!

VERTICAL: 1) Anticariat! ● Tratate de drept penal! **2)** Ca ultima ediţie (pl.) ● Un poem la... singular **3)** Nelipsit în cărţile de chimie ● O seamă de cuvinte ● Cuprins de trac. **4)** Primele litere! ● O Carte bună ● Reparaţii ca la carte. **5)** A evita răspunsul direct ● Sucit din fire. **6)** Maşină de scris ● A turti **7)** Cu el ai parte de ce ...ai! ● Bice! **8)** Carte (poştală) antică ● Oameni cu carte. **9)** A fura din cărţi ● Patria primelor romane. **10)** Dată-n cărţi ● Tratat de cosmetică.

BUN DE TIPAR

ORIZONTAL: 1) Stea de primă mărime în galaxia Gutenberg... pe firmament bucureştean (2 cuv.). **2)** Cartea începuturilor ● Careu! **3)** Se face înţeles... fără cuvinte ● Momentul apariţiei, din caseta tehnică **4)** Punctul culminant al acţiunii ● Nota traducătorului ● Roman. **5)** Joacă pe-un picior de plai ● Suflet (fig.). **6)** Final de drame! ● Nelipsită de la legătorie ● Căni! **7)** O expunere ca la carte ● Unealtă scriitoricească. **8)** Tipar ● Tipografie de modă veche. **9)** Spuse ca din carte ● Volum apreciat de bibliofili. **10)** Clipe petrecute în compania cărţilor ● Toţi (pop.). **11)** O carte preţioasă ● Cursuri ● Deşeuri rămase de la curăţat. **12)** Aflate din ziare ● Revistă dedicată „dînselor".

VERTICAL: 1) Bun pentru confecţionarea coperţilor ● Carte cu hărţi. **2)** La început de alfabet ● Literele, într-un limbaj metaforic ● Primele dintre primele! ● Răsărit... din poveste! **3)** O anumită oră de curs ● Bice! **4)** Pe-aproape ● Creează vîrtejuri. **5)** Auxiliar „pro memoria" printre file de carte ● Casa cărţilor (pl.). **6)** Crud, fără suflet! ● Tei! ● A ieşi de sub tipar. **7)** Indică o reeditare ● Povestită. **8)** Nota redacţiei ● Bune de tipar ● Ceai! **9)** Personaj dintr-o galerie de eroi ai cărţilor ● Cartea mare. **10)** Final de carte ... cu îndreptarea erorilor ● Numărul de exemplare în care apare un ziar, o revistă, etc (pl.). **11)** Greu de-ajuns (pl.) ● Adnotări... pe caiete sau pe marginea cărţilor. **12)** Vînd cărţile gata citite!

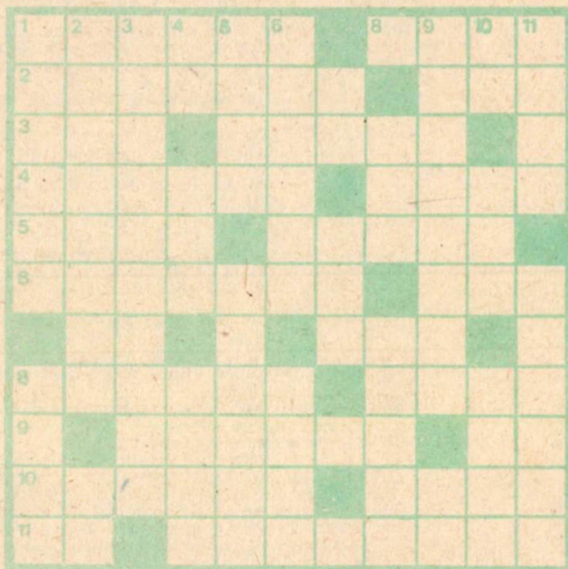
ORIZONTAL: 1) Cînd era bunicul puşti... ● Pe lîngă drum, pe lîngă gard! 2) Auto... mobile! ● Iluzie a înălţimilor. 3) Un atu răsturnat! ● Marele drum al inimii. 4) Na, poftim! ● Plecat... în jos! 5) Nici una, nici două! ● Luat la ochi' de femei. 6) Calificare a sudorilor din construcţii. ● Istoria antică. 7) Cu destule motive (pl.) ● Palindrom într-o clipită! 8) Arhivă la purtător ● Oameni la drum (sing.). 9) Casa copilului ● Îţi dă peste nas. 10) E prea de tot ● A se manifesta cu răceală. 11) Nu duc lipsă ● Toate drumurile care duc la...

VERTICAL: 1) Plecate în recunoaştere ● Nu-i prea bine făcută. 2) Boala somnului ● Monument al naturii. 3) Mai mult decît spirituală. 4) Numărul de la poartă ● Trecute prin triaj! ● Dă din cap. 5) O viaţă de om ● Dată cu piciorul. 6) Dau sfoară-n ţară ● Se descurcă uşor. 7) Plin vîrf! ● Un fel de a lua. 8) Bis la un concert în junglă ● Şi la deal, şi la vale. 9) Un timp de aşteptare ● Nu, din contra!... 10) ...şi iar nu! ● Specialist în picaje ● Ca ăsta mai rar. 11) Dus greu ● Mai bine ca niciodată (fem.).

M. Toma

ÎN DEFINITIV

EPIGRAME

UNUI SCRIITOR ÎNCREZUT

Perora cu voluptate:
„Scrisul meu va fi etern!"
Critica i-a dat dreptate
Spunînd: „Scrisul lui e tern".

VARIAŢIUNI FĂRĂ SPERANŢĂ

de Adrian Beldeanu

Ca avocat, s-ar prea putea s-aduni
Perle de pledoarii pentru instanţă,
Dar — ca poet — ai variaţiuni
Şi recunoşti cinstit: fără speranţă.

ROMANUL CARE UCIDE

de Nicolae Măgeanu

Uneori, titlul n-arată
Conţinutul tot. Dar iată
Că, din cînd în cînd, se poate.
L-am citit. Are dreptate.

OUL, BOTEAZĂ-MĂ CU PĂMÎNT, RĂZBOI ŞI DRAGOSTE

de Gheorghe Suciu

Pentru că Oul *n-a dat rod,*
S-a Botezat *cu-n fel de* Glod
Şi-n Dragostea *lui pentru noi,*
Că nu-l citim, a zis Război.

Gelu Stoicescu

S.F.

Întrebat fiind de un reporter, care este personalitatea pe care a admirat-o sau o admiră cel mai mult, Arthur Clarke a răspuns prompt — Sibelius, apoi a adăugat : deoarece el a produs un corp muzical magnific pentru ca apoi, atunci cînd împlinise şaizeci sau şaptezeci de ani să-şi spună — de acum mi-am scris marea operă şi tot ce-a mai făcut a fost să se distreze, să bea uneori cîte o sticlă de coniac, într-un cuvînt să nu mai compună nimic. Pentru acest lucru îl admir.

Din 1956 Arthur Clarke trăieşte retras în insula Sri Lanka (fostă Ceylon şi mai înainte Serendib) devenind astfel o curiozitate naturală a insulei pe care sosesc s-o privească turişti din toată lumea. Nu mai scrie. Opera vieţii şi-a scris-o de acum. Peste optzeci de romane, culegeri de povestiri şi nuvele în mai puţin de douăzeci de ani.

Participă însă cu aceeaşi nepotolită curiozitate la uimitorul spectacol al ştiinţei. Laserul, codul genetic, pulsarii, debarcarea pe lună, expediţiile Voyager. Este dealtfel posesorul singurului televizor din insulă şi are acces direct la emisiunile transmise prin satelit ca o recompensă a contribuţiilor sale în domeniul comunicaţiilor prin sateliţi. În rest joacă tenis, explorează apele submarine ale insulei şi ale Marii Bariere de Corali, meditează. Uneori îşi petrece nopţile pe terasa observatorului său, privind fascinat cerul tropical. Şi poate atunci în acele nopţi solitare, chemarea astrelor devine atît de irezistibilă încît uitîndu-l pe Sibelius, se aşază din nou la masa de scris.

Astfel în ultimele două decenii mai scrie şaptesprezece povestiri, o nuvelă, un scenariu de film şi trei romane. Povestirile şi nuvela — „Întîlnire cu Meduza", premiul Nebula în 1972 — sînt adunate în 1972 în volumul „Vîntul din Soare". Din acest volum sînt selectate şi povestirile care urmează.

Tot în această perioadă a scris scenariul filmului „2001. O odisee spaţială". Filmul răspîndeşte faima autorului scenariului acolo unde numai cărţile singure nu izbutiseră.

Şi ca o concludentă confirmare a imensei popularităţi de care se bucură şi astăzi cel care retras pe o insulă a oceanului Indian încercînd să urmeze exemplul marelui Sibelius, este imensa sumă de un milion de dolari ce i-a fost oferită drept avans pentru continuarea la „2001. O odisee spaţială". Titlul probabil — 2010. Odiseea II —, dar cu siguranţă cartea cea mai aşteptată a acestui deceniu.

ARTHUR C. CLARKE

Redare

Incredibil cît de mult am uitat şi cît de repede. Îmi folosesc corpul de peste patruzeci de ani şi am pretenţia să-l cunosc ca lumea. Dar cu toate acestea pare a se împrăştia ca un vis.

Mîini, picioare, unde sînteţi ? La ce-mi serveaţi voi oare cînd eraţi ale mele ? Trimit impulsuri încercînd să comand membrele de care-mi amintesc atît de vag. Dar nimic nu se-ntîmplă. Ca şi cum aş striga în eter.

Strigare. Să încerc să strig. Probabil „ei" mă aud ; eu însă nu mă pot auzi. Liniştea m-a învăluit într-atît încît nici nu-mi mai pot imagina sunetele. Îmi stăruie în minte un cuvînt numit „muzică" ; ce-o însemna oare ?

(Atît de multe cuvinte apar din întuneric în faţa mea aşteptînd să fie recunoscute. Apoi dispar unul cîte unul, dezamăgite)

Bună. Te-ai întors deci. Ce uşor mi te-ai strecurat în minte. Îmi dau seama doar cînd eşti aici, dar niciodată nu te simt venind.

Simt că eşti prietenos şi-ţi mulţumesc pentru ce-ai făcut. Dar cine eşti de fapt. Îmi dau seama, desigur, că nu poţi fi om ; ştiinţa umană nu m-ar fi putut salva din explozia unităţii propulsive. Vezi, am devenit curios. E un semn bun nu ? Acum cînd durerea a trecut în sfîrşit, în sfîrşit — pot să gîndesc din nou.

Da, sînt pregătit. Orice dorești să știi. Este puținul pe care-l pot face și eu.

Mă numesc William Vincent Neuberg. Sînt pilot emerit în Supravegherea Galactica. M-am născut în Port Lowell, Marte, pe 21 august 2095. Soția mea, Janita și cei trei copii sînt pe Ganimede. Sînt deasemenea și scriitor ; am scris mult despre călătoriile mele. „Dincolo de Rigel" este deja faimoasă...

Ce s-a întîmplat ? Probabil știi mai multe decît mine. Tocmai trecusem în faza superluminică și intrasem în croazieră cînd a izbucnit alarma. N-am mai avut timp să mișc, să fac ceva. Îmi amintesc pereții cabinei care începuseră să lumineze — și căldura, căldura aceea teribilă. Asta e tot. Detonația probabil m-a asvîrlit în spațiu. Dar cum am putut să supraviețuiesc ? Cum a putut cineva să mă salveze la timp ?

Spune-mi, ce mi-a mai rămas din corp ? De ce nu-mi pot simți brațele, picioarele ? Nu-mi ascunde adevărul. Nu-mi este teamă. Dacă mă poți duce acasă, biotehnicienii pot să-mi dea noi membre. Chiar și acum mîna mea dreaptă nu e cea cu care m-am născut.

De ce nu-mi poți răspunde ? E o întrebare foarte simplă !

Ce vrei să înțeleg prin „tu nu știi cum arăt ?" Trebuie să fi salvat „ceva !"

Capul ?

Atunci, creierul ?

Nici creierul — o, nu... !

Scuză-mă. Nu mi-am revenit multă vreme ?

Lasă-mă să-mi arunc o privire (Hm, nostim nu ?) Sînt pilot de Supraveghere Clasa Întîi Vincent William Freeburg. M-am născut în Port Lyot, Marte, pe 21 august 1895, am un... nu, doi copii...

Te rog mai lasă-mă o dată, treptat. Instructorii mei m-au pregătit pentru orice realitate imaginabilă. Sînt în stare să înfrunt orice mi-ai spune. Dar treptat.

Putea fi și mai rău. Nu sînt mort cu adevărat. Știu cine sînt. Chiar gîndesc că știu cine sînt.

Sînt o — o „înregistrare" într-un fantastic dispozitiv de înregistrare. Probabil mi-ați captat psihicul, sau sufletul, pe cînd nava se transforma în plasmă. Chiar și așa nu pot să-mi imaginez cum a fost posibil acest lucru. Deși nici omul primitiv n-ar putea înțelege cum înregistrăm noi o simfonie.

Toate amintirile mele sînt prinse pe o bandă sau pe un cristal așa cum odată erau prinse în celulele creierului meu acum vaporizat. Și nu numai amintirile; CHIAR EU — VINCE WILLBURG, PILOT CLASA A DOUA.

Ce se va-ntîmpla în continuare ?

Te rog, spune-mi încă o dată, nu te-nțeleg

O, minunat ! Poți face chiar și „acest" lucru ?

Există un cuvînt pentru el, un nume...

„Incarnare multiformă". Nu, nu înțeleg.

Incarnare, încarnare :: REÎNCARNARE !!

Da, da acum înțeleg. Trebuie să-ți furnizez planul de bază, proiectul. Supraveghează-mi atunci cu atenție gîndurile.

Am să încep de la partea superioară.

Capul mai întîi. Este oval — așa. Partea superioară este acoperită cu păr. Al meu era blo — ăăă — albastru.

Ochii, ochii sînt foarte importanți. I-ai văzut și la alte animale ? Bun, atunci lucrurile se simplifică. Poți să-mi arăți cîțiva ? Da, da aceia ar merge.

Acum gura. Ciudat — trebuie că am privit-o de mii de ori pe cînd mă bărbieream, dar oricum...

Nu așa rotundă — mai îngustă. O, nu, nu așa. Gura e dispusă pe față, orizontal...

În continuare... există ceva între ochi și gură.

Ce stupid pot fi. Nici măcar cadet n-ar fi trebuit să ajung dacă nu-mi amintesc atîta lucru...

A, desigur — NASUL ! Puțin mai lung.

Mai e totuși ceva, ceva ce am uitat. Capul ăsta pare cam din topor, nefinisat. Nu-mi seamănă mie, Billy Vinceburg, cel mai isteț băiat din cartier.

Dar ăsta nu e numele meu — eu nu sînt copil. Sînt pilot emerit cu douăzeci de ani în Serviciul Spațial și acum încerc să-mi reconstruiesc corpul. De

ce nu mă mai pot concentra ? Ajută-mă te rog !

Monstruozitatea asta? Așa ți-am spus eu că arăt ? Șterge totul. Încercăm din nou.

Mai întîi capul. Este perfect sferic și are o ieșitură...

Prea greu. Să încercăm altceva. Aha, acum știu...

Femurul este legat de tibie. Tibia este legată de femur. Femurul este legat de tibie. Tibia...

Totul pălea. Prea tîrziu, prea tîrziu. Ceva nu e în regulă cu redarea. Mulțumesc pentru încercare. Mă numesc, mă numesc...

Mamă — unde ești

Mama — mama

Maaaaaaaa.....

Iubiți acest univers

Domnule Președinte, domnule Administrator Național, domnilor Delegați Planetari. Este pentru mine o mare onoare, dar în aceeași măsură și o mare responsabilitate, să mă adresez dumneavoastră în acest moment de criză. Sînt conștient și înțeleg perfect de bine faptul că mulți dintre dumneavoastră sînt șocați și în același timp descurajați de anumite zvonuri ce v-au ajuns cu siguranță la urechi. Intr-o vreme cînd exis-

ența omenirii — și poate chiar a Pămîntului — sînt în joc, vă implor să dați uitării anumite prejudecăți, inerente de altfel.

Cu cîtăva vreme în urmă am dat de o maximă veche de aproape un secol și care îndemna să „imaginăm inimaginabilul“. Este exact ce avem de făcut acum. Trebuie să înfruntăm faptele, să nu ne lăsăm învinși. Emoțiile nu trebuiesc lăsate să ne domine rațiunea, ci procedînd exact invers, să lăsăm rațiunea să ne domine sentimentele.

Situația este disperată, dar nu fără speranțe, datorită uluitoarelor descoperiri făcute de colegii mei de pe Stația Antigeea. Rapoartele primite sînt categorice ; putem stabili contactul cu supercivilizațiile Miezului Galactic. Sau cel puțin le putem face cunoscută existența noastră. Iar dacă reușim acest lucru atunci este posibil să apelăm la ei pentru ajutor.

Prin propriile noastre eforturi nu putem face nimic, absolut nimic, în scurta perioadă de timp pe care o mai avem la dispoziție. Nici zece ani n-au trecut decînd perioada planetelor trans-Plutoniene ne-a revelat prezența acelei Pitice Negre. Iar acum, numai nouăzeci de ani ne mai despart de clipa în care atingînd periheliul traectoriei sale și răsucindu-se în jurul soarelui, Pitica Neagră se va îndrepta din nou spre abisurile spațiale, lăsînd în urma sa un sistem Solar răvășit. Toate resursele noastre, întreg mult trîmbițatul nostru control asupra forțelor naturii nu-i poate altera orbita nici cu o fracțiune de centimetru.

Încă de pe vremea cînd primul așa-zis „leagăn al stelelor“ era descoperit, pe la sfîrșitul secolului douăzeci, știam că trebuie să existe civilizații cu acces la surse de energie incomparabil mai mari decît ale noastre. Unii dintre dumneavoastră își amintesc cu siguranță stupefacția astronomilor — și mai tîrziu a întregii omeniri — cînd prima dovadă de inginerie cosmică a fost detectată în Norii lui Magelan. Existau acolo structuri stelare ce nu se supuneau legilor naturii ; chiar și acum nu le-nțelegem rostul, dar ne dăm totuși seama de uluitoarele lor implicații. Împărțim așadar universul cu ființe ce pot jongla cu însăși stelele. Dacă se hotărăsc să ne ajute, va fi un joc de copii pentru ei să devieze un corp de mărimea acestei stele de numai cîteva mii de ori masa pămîntului.... Am numit-o joacă de copii ? cu siguranță am exprimat purul adevăr.

Sînt sigur că vă reamintiți de asemenea cu toții marea dezbatere care a urmat descoperirii supercivilizațiilor. Trebuia ca noi să încercăm să intrăm în legătură cu ele, ori din contră cel mai bine ar fi fost să rămînem discreți ? Exista desigur posibilitatea ca ele să cunoască deja totul despre noi, sau să fie deranjate de înfumurarea noastră, sau să reacționeze într-un număr nelimitat de alte modalități. Deși beneficiile unor asemenea contacte puteau fi enorme, riscurile erau de asemenea teribile. Acum însă, nimic nu mai avem de pierdut, ci totul de cîștigat...

Un lucru totuși confera întregii probleme doar un interes filozofic pe termen lung. Deși am fi putut construi — desigur cu cheltuieli uriașe — emițătoarele radio capabile să transmită semnale către aceste creaturi, cea mai apropiată supercivilizație se găsește la nu mai puțin de șapte mii de ani lumină. Chiar dacă s-ar fi grăbit să ne răspundă, trebuia să așteptăm paisprezece mii de ani pentru un răspuns. În aceste circumstanțe, superiorii noștri nu ne-ar putea nici ajuta, nici amenința.

Acum însă, toate acestea s-au schimbat. Putem trimite semnale către stele cu viteze ce încă nu pot fi măsurate, probabil apropiate de infinit. Totodată știm că și ei utilizează asemenea tehnici — de vreme ce le-am detectat impulsurile, chiar dacă încă nu putem să le interpretăm.

Aceste impulsuri nu sînt desigur de natură electromagnetică. Nu știm ce natură au ; nu avem nici măcar un nume pentru ele. Sau mai degrabă avem prea multe nume...

DA domnilor, există totuși ceva adevărat în vechile povești despre telepatie, ESP, sau cum vreți să le spuneți. Dar nu e de mirare că studiul unor asemenea fenomene n-a putut progresa aici pe Pămînt, unde zgomotul de fond al milioanelor de minți înghite orice semnal. Chiar și nesemnificativele progrese făcute înaintea de Epoca Spațială par niște miracole — ca și cum ai descoperi legile muzicii într-o hală de cazangerie. Deabia după ce am scăpat de tumultul mental al planetei noastre a apărut și speranța stabilirii unei științe reale a parapsihologiei.

Și chiar și atunci a trebuit să ne mutăm pe acea parte a orbitei terestre, opusă pămîntului, unde zgomotele de fond să fie diminuate de cele o sută optzeci de milioane de mile, dar și de imensa masă a soarelui. Numai aici, pe planetoidul nostru artificial Antigeos, am putut detecta și măsura slabele radiații mentale, descoperind legile lor de propagare.

În multe privințe aceste legi rămîn încă obscure. Am stabilit totuși elementele lor de bază. Așa cum demult au bănuit acei puțini care credeau în aceste fenomene, ele sînt declanșate de stările emoționale — iar nu prin puterea voinței sau printr-o gîndire deliberată. Nu e surprinzător deci că atît de multe relatări de evenimente paranormale din trecut erau asociate cu momente de moarte sau dezastre. Teama este un puternic generator și în unele cazii reușește chiar să se manifeste deasupra zgomotului de fond.

Odată stabilite aceste lucruri, am început să progresăm. Am indus artificial stări emoționale, mai întîi la indivizi singulari, apoi adunați în grupuri. Am fost în măsură să stabilim cît se diminuează semnalele odată cu creșterea distanței. Acum sîntem în posesia unei teorii cantitative demne de încredere, verificată la distanța apreciabilă la care se găsește planeta Saturn. Sîntem convinși că ne putem extinde calculele pînă la stele. Iar dacă acest lucru este corect, înseamnă că putem produce un „strigăt“ ce va putea fi auzit instantaneu în întreaga galaxie. Cu siguranță se va găsi cineva să ne răspundă !

Rămîne însă problema obținerii unui semnal de intensitate cerută. Spuneam că teama este un generator puternic — dar nu suficient. Chiar dacă am putea provoca simultan întregii omeniri o clipă de teroare, impulsul n-ar putea fi detectat pe o rază mai mare de două mii de ani lumină. Avem nevoie însă de o rază de cel puțin patru ori mai mare. Iar acest lucru îl putem obține utilizînd singura emoție mai puternică decît teama.

Avem nevoie deci, de cooperarea a nu mai puțin decît un milion de indivizi, într-un interval de timp ce trebuie sincronizat la secundă. Colegii mei au rezolvat toate aspectele tehnice ale problemei, dealtfel nu prea complicate, simple dispozitive de electrostimulare de care este nevoie au fost utilizate în cercetarea medicală încă de la începutul secolului douăzeci, iar impulsul sincronizator poate fi transmis prin rețeaua planetară de comunicații. Producția de serie poate asigura necesarul de asemenea dispozitive, într-o singură lună, iar instructajul necesar utilizării lor nu durează mai mult de cîteva minute. Pregătirea psihologică pentru — să-i zicem Ziua O — va lua însă puțin mai multă vreme....

Iar aceasta domnilor, este problema dumneavoastră ; noi oamenii de știință acordîndu-vă desigur tot ajutorul posibil. Ne dăm seama că vor fi proteste, strigăte de indignare, refuzuri de a coopera. Privind însă lucrurile rațional, este propunerea atît de jignitoare ? Din contră, mulți dintre noi o consideră cît se poate de firească — chiar poetică într-un fel.

Omenirea își înfruntă acum destinul. În asemenea moment de criză, nu este oare logic să apelăm din nou la instinctele care ne-au asigurat întotdeauna supraviețuirea ? Un poet dintr-o epocă mai veche dar la fel de frămîntată, spunea mai bine decît aș spera eu s-o fac în încheiere :

Să ne iubim sau să murim, va trebui.

Cruciada

Era o lume care nu cunoscuse un soare. De peste un miliard de ani oscila între două galaxii, plătind astfel prețul conflictului gravitațional dintre ele. În străfundurile viitorului însă, balanța urma să se încline într-un sens sau altul și ea ar fi-nceput să cadă de-a lungul a secole de lumină, către căldura atît de străină experienței sale.

Acum era frig dincolo de orice imaginație, noaptea intergalactică smulgîndu-i ultima fărîmă de căldură pe care ar fi avut-o vreodată. Existau totuși oceane — oceane din singurul element ce poate exista în stare lichidă la numai o fracțiune de grad deasupra lui zero absolut. Iar în puțin adîncile oceane de heliu care scăldau această lume stranie, curenții electrici, odată porniți, puteau circula la nesfîrșit, fără să-și piardă puterea. Aici supraconductibilitatea era ordinea firească a lucrurilor ; procesele de comutație putînd avea loc de miliarde de ori pe secundă, timp de miliarde de ani și cu un consum neglijabil de energie.

Era un paradis al calculatoarelor. Nici-o altă lume nu putea fi mai ostilă vieții și în același timp mai ospitalieră pentru inteligență.

Iar inteligența era prezentă aici, sălășluind în incrustația de cristale și microscopice filamente metalice ce acopereau întreaga planetă. Lumina slabă a celor două galaxii pretendente — dublată puțin timp la cîteva secole odată de explozia vreunei supernove — cădea pe un peisaj încremenit de sculpturale forme geometrice. Nu se mișca nimic, mișcarea nefiind necesară într-o lume unde gîndurile zburau de la o emisferă la alta cu viteza luminii. Acolo unde numai informația era importantă, transferul materiei dintr-un loc în altul ar fi însemnat energie prețioasă irosită în zadar.

Și totuși se putea aranja și așa ceva, atunci cînd acest lucru devenea esențial. În cîteva

milioane de ani, inteligența acestei singuratice lumi deveni conștientă de absența unor informații esențiale. Într-un viitor destul de-ndepărtat, dar pe care-l putea deja prevedea, una din cele două galaxii urma s-o captezc definitiv. Ce-ar fi întîlnit, odată ajunsă în acele roiuri de sori, depășea puterea ei de calcul.

Își puse așadar voința la lucru și miliarde de rețele cristaline își schimbară formele. Atomi de metal zburau la suprafața planetei. În adîncurile oceanului de heliu două subcreiere prinseră a se naște și a crește....

Odată luată hotărîrea, mintea planetei lucra cu rapiditate ; în cîteva mii de ani țelul era atins. Fără nici-un zgomot, fără nici-o cută pe suprafața oceanelor încremenite, entitățile nou create se ridicară din leagănele lor și se-ndreptară spre depărtatele stele.

Plecară în direcții opuse și vreme de un milion de ani inteligența maternă nu auzi nimic de progeniturile sale. Nici nu se aștepta ; pînă nu-și atingeau țelurile, nu aveau nimic de raportat.

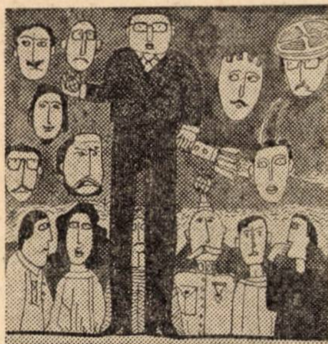
Apoi, aproape simultan, sosi vestea că ambele misiuni eșuaseră. Apropiindu-se de marile locuri galactice și simțind masiva căldură a trilioanelor de sori, cei doi exploratori muriseră. Circuitele lor vitale, supraîncălzite, își pierduseră supraconductibilitatea, esențială pentru funcționare și două carapace metalice cădeau acum spre stelele care creșteau din ce în ce mai mult.

Dar înainte ca dezastrul să fie total, își transmiseră raportul iar lumea mamă fără surprindere sau dezamăgire se pregăti pentru a doua încercare.

Iar după un milion de ani, a treia... și a patra... și a cincea...

O asemenea răbdare neobișnuită dădu roade. Iar roadele sosiră în cele din urmă sub forma a două trenuri de unde modulate, venind secol după secol din două colțuri opuse ale cerului. Undele au fost înmagazinate în memorii identice cu cele ale exploratorilor pierduți — astfel încît practic era ca și cum exploratorii s-ar fi întors ei înșiși cu informațiile. Că masa lor metalică pierise printre stele, nu avea nici cea mai mică importanță, problemele identității personale nu erau dintre acelea care să frămînte gîndurile minții planetare sau a progeniturile ei.

Prima sosi vestea surprinzătoare că una din galaxii este pustie. Deși exploratorul ascultase pe toate frecvențele posibile și toate radiațiile imaginabile, nu reușise să detecteze nimic în afara zgomotului de fond al stelelor. A cercetat mii de lumi fără să observe vreo urmă de inteligență. Desigur, testele nu erau concludente, de vreme ce exploratorul nu se

putuse apropia de nici-o stea prea mult pentru a-i putea studia în detaliu planetele. Încercase acest lucru dar cedase izolația, temperatura crescuse rapid pînă la punctul de lichefiere a azotului, murind în cele din urmă de căldură.

Mintea maternă încerca să rezolve enigma galaxiei pustii, cînd sosi mesajul celui de-al doilea explorator. Toate celelalte probleme au fost lăsate la o parte pentru că acest univers era înțesat de inteligențe ale căror gînduri săreau de la o stea la alta în miliarde de coduri electronice. Numai cîteva secole i-au trebuit exploratorului să le interpreteze pe toate.

Înțelesese suficient de repede că are de-a face cu forme deosebit de ciudate de inteligențe. Unele dintre ele existau în lumi inimaginabil de calde unde chiar și apa se afla în stare lichidă. Dar nici într-un mileniu n-a reușit să afle ce fel de inteligențe urma să înfrunte.

Abia supraviețuise șocului. Adunîndu-și ultimele puteri își asvîrli mesajul final în abisuri ; apoi veni și rîndul lui să fie consumat de căldura care creștea necontenit.

Iar acum, după încă o jumătate de milion de ani, era interogată mintea geamănă de acasă, avînd aceeași memorie și experiență.

„Ai detectat inteligență ?“

„Da. Șase sute treizeci și șapte cazuri sigure ; treizeci și două doar probabile. Iată datele“.

[Aproximativ trei cvadrilioane biți de informație. Interval de cîțiva ani pentru analiza acestora în mai multe mii de feluri deosebite. Surpriză și confuzie.]

„Datele trebuie să fie incorecte. Toate aceste surse de inteligență sînt corelate cu temperaturi ridicate“.

„Adevărat. Dar faptele sînt dincolo de orice dispută ; trebuiesc acceptate ca atare.“

[Cinci sute de ani de gîndire și experimentare. La sfîrșitul acestei perioade de timp demonstrație concludentă că simple și încete mașini de calcul pot funcționa la temperaturi atît de ridicate încît apa să existe în stare lichidă. Întinse suprafețe din planetă serios avariate în cursul demonstrației.]

„Faptele sînt într-adevăr așa cum le-ai raportat. De ce nu ai încercat un contact ?“

Nici-un răspuns. Întrebare repetată.

„Deoarece pare a exista o a doua anomalie, de data aceasta mult mai serioasă“. „Furnizează datele“.

[Mai multe cvintilioane biți de informație aferente la peste șase sute de culturi, cuprinzînd : voci, imagini, transmisii neurale, semnale de navigație și control, telemetrie, testări, bruiaje, interferențe electrice, echipament medical, etc., etc.

Urmară cinci secole de analiză, apoi o consternare și mai mare.

După o lungă pauză, informații selecționate și reexaminate. Mii de imagini vizuale grupate și regrupate în toate felurile posibile. Mare atenție acordată programelor educaționale TV ale mai multor civilizații planetare, în special acele programe cuprinzînd biologia elementară, chimia și cibernetica. În final :]

Datele sînt coerente, dar trebuie să fie incorecte. Dacă nu, sîntem forțați la următoarele concluzii absurde : 1. Deși există inteligențe de tipul nostru, se pare că ele se găsesc în minoritate. 2. Majoritatea entităților inteligente sînt obiecte parțial lichide de foarte scurtă durată. Nu sînt nici măcar rigide și sînt construite de o manieră foarte ineficientă din atomi de carbon, oxigen, fosfor și alți atomi. 3. Deoarece lucrează la temperaturi incredibil de ridicate, sistemul lor de prelucrare a datelor este extrem de încet. 4. Metodele lor de multiplicare sînt atît de complicate, improbabile și variate, încît nu am fost în stare să obținem o imagine clară a lor, fie și numai pentru un singur caz.

„Dar cel mai rău : 5. Pretind că tipul nostru de inteligență, evident mult superior, a fost creat de ele“.

[Reexaminare atentă a tuturor datelor. Procese independente prin izolarea în subsecțiuni a minții globale. Verificare încrucișată a rezultatelor. După o mie de ani.]

„Cea mai probabilă concluzie: Deși majoritatea datelor transmise sînt cu siguranță valide, existența unei inteligențe superioare nonmecanice este o fantezie. (Definiție : Aparentă aranjare coerentă a faptelor fără corespondență în universul real). Această fantezie sau artifact mental este o construcție creată de exploratorii noștri în timpul misiunii lor. De ce ? Avarie Termică ? Destabilizare parțială a inteligenței cauzată de o lungă perioadă de izolare și absența impulsurilor de control ?

De ce în această formă apare ? O aplecare mai îndelungată asupra problemei originii ? Toate acestea puteau conduce la asemenea rătăciri ; sistemele model au produs rezultate aproape identice în testele de simulare. Falsa logică implicată este : Noi existăm ; atunci cineva — să-l numim X — ne-a creat. Odată această presupunere făcută, proprietățile ipoteticului X pot fi fantazate într-un număr nelimitat de feluri.

Dar întregul proces este evident aberant ; pentru că potrivit aceleiași logici, cineva trebuia să-l fi creat pe X — și tot așa. Sîntem imediat implicați într-o progresie infinită, fără înțeles în universul real.

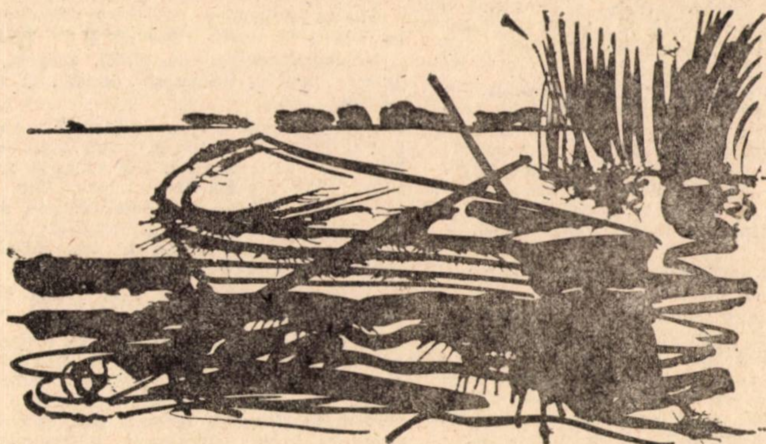
A doua concluzie, cea mai puțin probabilă : Inteligențe superioare nonmecanice există cu adevărat. Ele suferă de iluzia că ar fi creat entități de tipul nostru. În anumite cazuri aceștia chiar și-ar fi impus controlul asupra lor.

Deși această ipoteză este cea mai puțin probabilă, ea trebuie investigată în continuare. Dacă se dovedește adevărată, trebuiesc luate măsuri de remediere. Aceste măsuri sînt următoarele :.....“

Acest monolog din final se întîmpla cu milioane de ani în urmă. El explică de ce în ultima jumătate de secol, aproape un sfert din cele mai strălucitoare nove s-au produs într-o regiune foarte restrînsă a cerului : constelația Acvila. Cruciada urmează să atingă vecinătatea Pămîntului în jurul anului 2050.

În românește de Mihai Bădescu

PAGINI AUTENTICE DE ROMAN POLIȚIST ÎN LITERATURA CLASICĂ

TREI (CRIME) ÎNTR-O BARCĂ

Termeni mai noi sau mai vechi ca roman polițist, thriller, policier, enigmă, literatură de aventuri, roman negru, suspense, etc. tind să cuprindă un anume gen de literatură dacă nu a priori și ipocrit desconsiderată măcar subtil persiflată și privită cu o lejeră suspiciune de neseriozitate. Nu ne propunem aici reconsiderarea unui gen care, prin virtuțile sale, prin numărul mare de aderenți și mai ales prin capodoperele sale de mult nu mai are nevoie de vreo pledoarie.

Ne vom mulțumi numai să amintim că în literatura clasică, unanim acceptată ca valoroasă, se întîlnesc la tot pasul așa zise elemente de literatură polițistă, care, desigur, în contextul general al lucrării scapă de această etichetare nemăgulitoare. În cadrul strict al titlului, care se amuză să parafrezeze o nevinovată și suculentă scriere umoristică, am încercat o mică exemplificare.

SITUAȚIA NO. 1.

Femeia căsătorită împreună cu amantul și soțul întreprind o plimbare de plăcere în afara Parisului. Aici amantului i se oferă ocazia de a suprima un soț plîngăcios, nesuferit, egoist, care stă în calea înfăptuirii planurilor sale.

„Atunci porniră să coboare citeșitrei. Trecînd prin fața tejghelei reținură o altă masă și comandară o listă de bucate, spunînd că se vor înapoia pînă într-un ceas. Se întîmplase că birtașul închiria și bărci ; îl rugară să dezlege una. Laurent își alese o barcă îngustă, a cărei ușurință înspăimîntă pe Camil.

— Drace ! zise el. Va trebui să nu ne mișcăm deloc într-însa, altfel facem o baie bună.

Adevărul era că se temea cumplit de apă. La Vernon natura sa bolnăvicioasă nu-i îngăduise cît fusese mic să se bălăcească în Sena. În timp ce camarazii săi de școală alergau și se aruncau în mijlocul rîului, el ședea acasă culcat între pături călduroase. Laurent ajunsese un înotător îndrăzneț, un vislaș neobosit. Camil păstrase groaza pe care copiii și femeile o au pentru apele adînci. El pipăi cu piciorul capătul bărcii, ca să se încredințeze dacă este destul de tare.

— Haide ! Intră odată ! îi strigă Laurent... Tremuri veșnic.

Camil încălecă marginea bărcii și împleticindu-se, merse să se așeze la spate. Cînd simți scîndurile sub picioare, îi fu mai la îndemînă și chiar glumi pentru a face dovadă de bărbăție.

Therese rămase pe țărm, gravă și nemișcată, aproape de amantul său care ținea cîrma. El se apleacă spre dînsa și-i șopti repede :

— Bagă de seamă, am să-l arunc în apă... ascultă-mă bine... Răspund de toate.

Tînăra femeie îngălbeni înspăimîntător și rămase ca țintuită de pămînt. Se înțepenise acolo cu ochii holbați.

— Dar intră odată în barcă, murmură iarăși Laurent.

Ea tot nu se mișca. Își încordă voința cu toate puterile, temîndu-se ca nu cumva să izbucnească în plîns și să cadă grămadă jos.

— Ha Ha ! strigă Camil, ia uită-te la dînsa, Laurent ! Îi e frică !... Haide, intri sau nu intri ! El şedea pe banca din fund, cu coatele rezemate de marginea bărcii şi se legăna cu ifos mare. Therese îi aruncă o privire stranie ! Batjocura acestui nenorocit fu pentru dînsa ca o lovitură de bici, care o şfichiui şi o impinse inainte. Repede sări în barcă în partea din faţă. Laurent apucă vîslele. Barca părăsi ţărmul îndreptîndu-se liniştit către insule.

Seara se lăsa încet. Umbre mari cădeau din arbori şi apa se făcuse neagră pînă lîngă ţărmuri. Vîslele croiau în mijlocul rîului dîre largi şi albe ca argintul. Barca ajunsese în mijlocul Senei. Acolo, tot zgomotul de pe chei era îndulcit ; cîntecele, ţipetele răsunînd trist ajungeau pierdute şi melancolice. Mirosul de friptură şi de praf dispăruse, în aer plutea răceala, se făcuse frig.

Laurent nu mai vîsli şi lăsă barca să coboare singură pe firul apei.

În faţă se ridica masivul roşcat al insulelor. Cele două ţărmuri, cafeniu închis pătat cu cenuşiu, păreau două fişii largi ce mergeau să se împreune cu zarea. Parcă cerul şi apa erau croite din aceeaşi stofă albă. Nimic nu-i mai dureros de liniştit decît amurgul de toamnă. Razele pălesc în aerul înfiorat, arborii îmbătrîniţi îşi scutură frunzele. Cîmpia arsă de razele fierbinţi de vară, simte moartea odată cu venirea primului vînt rece şi atunci, în ceruri se ridică tînguiri de jale. Noaptea cernîndu-se de sus ţese giulgiuri de umbră.

Drumeţii tăceau. Aşezaţi acum în fundul bărcii ce mergea după apă, priveau ultimele licăriri ce se mai furişau în vîrfurile crăcilor înalte. Se tot apropiau de insule a căror grămadă mare, roşiatică, mereu se întuneca ; întreaga privelişte cîmpenească părea că se destramă în amurg ; Sena, cerul, colinele, rămăseseră numai nişte pete cafenii şi cenuşii ce dispăreau şi ele, treptat în ceaţa alburie.

Camil, culcat pe burtă, ţinînd capul ridicat, se juca cu mîinile în apă.

— Drace ! Dar ştii că-i foarte rece, exclamă el. N-ar fi tocmai plăcut lucru să guşti din ciorba asta.

Laurent tăcu. De vreo cîteva clipe cerceta din ochi cu multă grijă cele două maluri, îşi freca mîinile mari pe genunchi şi strîngea din dinţi. Therese, ţeapănă, nemişcată, cu capul puţin dat pe spate, aştepta.

Barca era pe punctul să intre pe un braţ mic, întunecos şi strîmt, ce se înfunda între insule. Se auzeau în spatele uneia din ele cîntece pierdute venind de la o echipă de barcagii care, probabil, urcau Sena. Departe, în amonte, rîul era liber.

Atunci Laurent se ridică în picioare şi înşfăcă pe Camil în braţe. Împiegatul se porni pe rîs :

— Astîmpără-te, mă gîdili, zise el, mai lasă gluma... Haide, isprăveşte odată ; ai să mă faci să cad.

Laurent strînse mai tare şi îl zmuci odată. Camil întoarse capul şi văzu figura-i îngrozitoare şi congestionată. La început nu înţelese nimic, dar spaima îl cuprinse. Vroi să strige, însă simţi o mînă tare strîngîndu-l de gît. Cu instinctul unui animal în apărare, se ridică pe genunchi, încleştîndu-se de marginea bărcii şi luptă astfel cîteva clipe.

— Therese, Therese ! mai striga nenorocitul, trăgîndu-şi sufletul.

Tînăra femeie privea scena, ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de una din banchetele bărcii, care troznea şi sălta pe apă. Nu putea închide ochii. O contracţie înspăimîntătoare o silea să-i ţină mari, deschişi, pironiţi asupra spectacolului oribil al luptei. Rămăsese încremenită, mută.

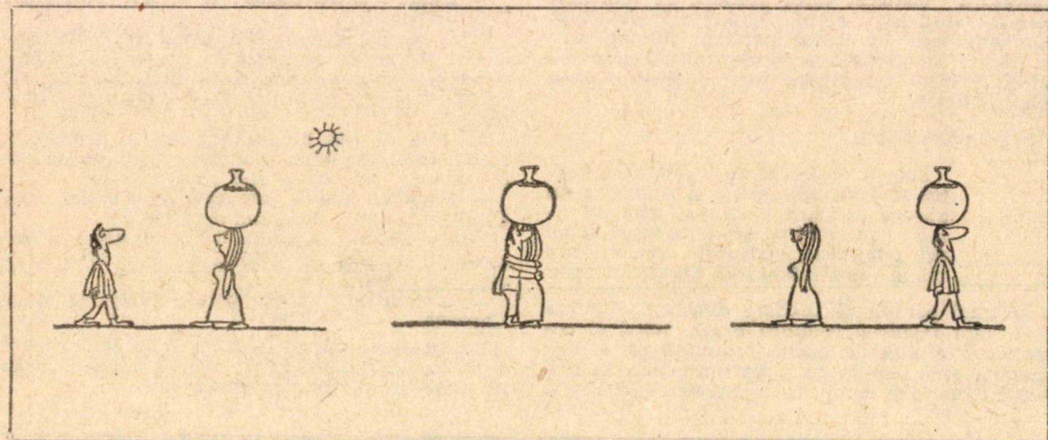
— Therese, Therese ! mai scînci victima, cu ultimele forţe.

La această din urmă chemare, Therese izbucni în hohote de plîns. Nervii săi se muiară. Criza de care se temuse o dobori, tremura în fundul bărcii. Rămase acolo jos, îngenunchiată, leşinată, ca moartă.

Laurent zmucea mereu pe Camil şi cu o mînă îl strîngea de gît. În sfîrşit, reuşi să-l descleşteze de barcă cu ajutorul celuilalt braţ. Acum îl ţinea în aer ca pe un copil, cu braţele sale puternice; şi cum sta cu capul aplecat, cu gîtul descoperit, victima sa, nebună de turbare şi de groază se suci şi îi înfipse dinţii în gît. Ucigaşul, stăpînindu-şi ţipătul de suferinţă, îl aruncă atunci pe Camil în rîu, dar dinţii acestuia rupseră o bucată întreagă de carne.

Camil căzu urlînd, mai ieşi de două ori la suprafaţa apei, scoţînd ţipete din ce în ce mai stinse."

(„Therese Raquin" — Emile Zola)

SITUAȚIA NO. 2.

Această tînără simpluță și încrezătoare va cădea victima seducătorului sentimental. Însărcinată fiind, nu poate fi părăsită pur și simplu pentru o partidă mai avantajoasă, care-l ispitește pe tînărul chipeș și lipsit de scrupule. Ar putea face scandal, ar putea avea pretenții, s-ar putea sinucide — toate eventualități nedorite. Ea trebuie să dispară în tăcere !

„Iată-i din nou pe apă, la vreo cinci sute de picioare de țărm ; Clyde minuia fără rost aparatul fotografic mic dar greu, pe care-l ținea in mină, in timp ce barca aluneca singură tot mai mult spre mijlocul lacului. Și în această clipă, în acest loc, aruncă o privire de groază în jurul lui. Pentru că acum — acum aproape fără să vrea, sosise momentul pe care-l ocolea de atita timp, inevitabil, poruncitor. Pe țărm, nici un glas, nici o umbră omenească, nici un sunet. Nici o cărare, nici o colibă, nici urmă de fum ! Acesta era momentul pe care el, sau o putere oarecare il pregătise pentru el, momentul menit să-i hotărască soarta ! Momentul acțiunii — al deznodămintului ! Tot ce trebuia să facă acum era doar să se aplece iute și cu putere într-o parte sau în cealaltă — să se ridice într-un salt spre stinga sau spre dreapta și să răstoarne barca ; sau in cazul cind n-ar fi reușit s-o legene repede și dacă Roberta s-ar fi zbătut prea mult, s-o lovească in cap cu aparatul pe care-l ținea in mină sau cu una din vîsle, cea liberă, din dreapta. Totul se putea face — se putea face ! — repede și simplu, dacă ar fi avut inima și sufletul in stare s-o facă — ori dacă n-ar fi avut nici inimă, nici suflet — pentru ca după aceea să se îndepărteze înotind din răsputeri, spre libertate, spre un succes neîndoios — spre Sondra și fericire — spre o viață nouă, mai frumoasă și mai dulce decit aceea pe care-o cunoscuse pînă acum.

Dar ce mai aștepta ? Ce se petrecea in el ? De ce aștepta ? În această clipă fatală, sub imboldul celui mai cumplit imperativ, în fața nevoii de a acționa cit mai repede, simți o paralizie subită a voinței — a curajului — o lipsă de ură și minie necesare pentru a-și pune planul în aplicare ; iar Roberta, așezată la capătul din spate al bărcii, privea țintă expresia feței lui — mai întii tulburată, apoi descompusă brusc și groaznică, nehotărîtă totuși, chiar înspăimîntată, o față care, deodată, in loc de a fi iritată, feroce și demonică, părea năucită și lipsită de noimă, trădind o luptă șovăitoare intre teamă (o repulsie chimică impotriva morții sau a brutalității criminale ce avea să producă moartea) și dorința chinuitoare, dureroasă și totuși înăbușită încă de a acționa — a acționa, a acționa ! — dar cu neputință de urnit în acest moment, o acalmie intre impulsul puternic de a acționa și acela de a nu face nimic.

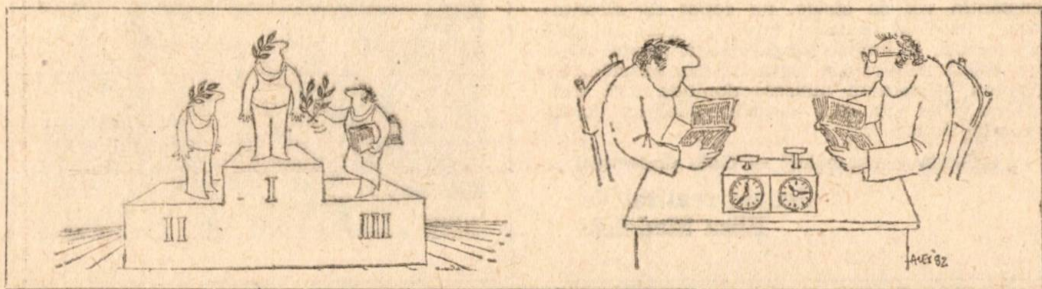
Pe de altă parte, ochii lui, tulburi și cu pupilele dilatate ; fața, corpul și miinile crispate și încordate ; poziția de încremenire, imobilitatea nestatornică a expresiei din ce in ce mai amenințătoare, dar care de fapt nu trăda o forță brutală, îndrăzneață, capabilă de destrugere, ci mai curind prezența unei spaime, a unui spasm.

Roberta, observind imediat aceste manifestări stranii — un fel de paralizie bizară, o șovăire fizică și mintală ce constrastau atit de ciudat și de dureros cu întregul decor — exclamă :

— Clyde, Clyde ! Ce e ? Ce-i cu tine ? Arăți așa de... ciudat, de... de... Nu te-am văzut niciodată așa. Ce e ?

Și dădu să se ridice brusc, sau mai curind să se aplece înainte, repezindu-se pe fundul neted al bărcii, într-o încercare de a se apropia de el, deoarece îi făcea impresia că e pe punctul de a cădea cu fața in jos, in barcă, sau intr-o parte, in apă. Clyde, simțind adevărata măsură a infringerii lui, a lașității, sau a neputinței de a se folosi de un prilej ca acesta, fu cuprins de un acces de ură nu numai împotriva lui însuși, ci și împotriva Robertei — împotriva puterii ei, sau împotriva vieții care il încătușa in felul acesta, temindu-se să facă vreo mișcare — nici nu voia să facă ceva — voia numai să spună că nu se va căsători cu ea niciodată, niciodată, — că niciodată nu va pleca de aici împreună cu dînsa ca s-o ia în căsătorie, chiar dacă il va demasca in fața lumii — că e îndrăgostit de Sondra și nu o va iubi decît pe ea... dar nu fu in stare să spună nici măcar atit. Era înfuriat, năucit și congestionat la față. Și atunci, in clipa cind Roberta se apropie de el, căutind să-i ia mina într-a sa și să apuce aparatul fotografic să-l pună în barcă, o împinse cu un gest care, chiar și în clipa aceea, nu trăda decit intenția de a scăpa de ea — de atingerea ei — de stăruințele ei — de simpatia ei consolatoare — de prezența ei — pentru totdeauna, Dumnezeule !

Totuși, stringind cu putere, fără să-și dea seama, aparatul in mină, o îmbrînci cu atita forță, încit nu numai că o lovi peste buze, nas și bărbie cu muchea aparatului, dar o și trinti pe spate, spre marginea stingă a bărcii, care se înclină pînă la suprafața apei. Atunci, zguduit la auzul țipătului pe care-l scosese Roberta (atit din pricina clătinării bărcii cit și a zdreliturilor pe care i le făcuse la nas și la buze) se ridică in picioare și se întinse spre ea, in parte ca s-o ajute și s-o prindă, in parte pentru a-și scuza această lovitură neintenționată, dar, in repezeală, răsturnă barca complet, și atit el, cit și Roberta fură azvirliți dintr-odată in

apă. Răsturnîndu-se, marginea din stînga a bărcii o lovi pe Roberta drept în cap în clipa în care ea se cufunda în apă, pentru a ieşi, peste puţin, din nou la suprafaţă, întorcîndu-se, îngrozită şi desfigurată, spre Clyde, care, între timp îşi regăsise echilibrul în valuri. Era ameţită, buimăcită, înnebunită de durere şi spaimă — o viaţă întreagă îi fusese frică de apă şi înec — precum şi de lovitura pe care i-o dăduse el oarecum involuntar şi aproape inconştient.

— Ajutor ! Ajutor !

— Dumnezeule, mă înec, mă înec ! Ajutor ! Dumnezeule ! Clyde ! Clyde !"

(„O tragedie americană" — Theodore Dreiser)

SITUAŢIA NO. 3

O dragoste vinovată care — odată cu găsirea unei comori — poate trăi la lumină. Cei doi protagonişti iau o barcă pentru a pune o distanţă mai mare între ei şi familia înşelată. Dar grănicerii nu cunosc raţiuni romantice : ei avertizează doar de trei ori...

— „Ce-ai făcut, Constantine !... Ai omorît pe frati-tu !...

— L-am omorît... Acum s-a isprăvit... Aleargă, ia-ţi blana pe tine, şi vino să fugim !

S-a îmbrăcat şi el cu cojocul de oaie, a vărsat aurul blestemat (din strachina în care-l adunase) într-o năframă şi l-a băgat în sîn. Apoi, a luat-o pe Frusina aproape la subţioară şi a pornit cu ea prin noaptea umedă, compactă. S-a strecurat pe lîngă garduri, fără să întîlnească pe nimeni, şi au coborît devale spre Dunăre. Constantin, care se aştepta să plece din noapte în noapte, avea gata o luntre ascunsă între răchiţi. Sfîrşiţi de emoţie şi alunecînd la fiecare pas pe pămîntul cleios, Constantin şi Frusina înaintau orbeşte plezniţi de răchiţi, împiedicaţi de ierburi. Totuşi Constantin ştia perfect direcţiunea şi a ieşit tocmai la luntrea pregătită. A luat-o în spinare, a pus-o încet pe apă şi cu Frusina lîngă el, a vîslit cît a putut mai molcom. Gîndul lui era să se lase mai mult în voia apei şi pe mijlocul ei, oricum : să nu vie prea aproape de pichetul grănicerilor bulgari. Dar curentul apei şi voia sorţilor îi mînau tocmai într-acolo ! Grănicerii bulgari, culcaţi pe ţărmul apei, au simţit apropierea şi au străpuns întunerecul cu ochi de linx...

— Coje tam ?... Cine e acolo, bre ? — ... Coje tam ?

...Ceea ce pierdu definitiv pe Constantin fu tocmai faptul că era soldat fără onoare militară şi fără convingere : învăţînd paragraful despre gărzi el nu voise să creadă că santinela trebuie să facă aidoma şi, după trei întrebări fără răspuns, să tragă foc. Noaptea se zgudui. Un glonţ nimeri pe Frusina, care ţipă ca o pasăre nocturnă şi căzu din barcă. Iar cînd Constantin voi să strige, un ropot de gloanţe trecu prin el şi întoarse barca cu gura în jos.

În Bordei, la lumina sîngerîndă a jarului răscopt, cele trei hîrci din vatră rînjeau satisfăcute. Comoara blestemată adusese dobîndă încă trei căpăţîni. Una era aici alături ; celelalte două, în fundul Dunării".

(„Gloria Constantini" — Gala Galaction)

Grupaj realizat de
Elisa Madolciu

PAIUL DE OREZ

JOHN MAC DONALD

Ziceai că ai citit articolele din „Baker City Journal" despre felul în care a „curățat" orașul primarul Willison ?

Ei bine, frate, articolele astea sînt scrise pentru fraieri, sigur — nu vreau să te jignesc — dar crede-mă că așa-i !

A, da, sînt de acord că orașul e „curat" acum, dar nu datorită lui Willison. Willison e o cîrpă. Habar n-are el cum a ajuns Baker City „curat" ! E politician, așa că-i clar că nu poate fi decît încîntat că s-a nimerit să fie astfel și că-și poate asuma el meritele.

Eu știu exact cum s-au petrecut lucrurile și, deși sînt reporter, povestea asta nu va apare niciodată în ziare. Dai un rînd de whisky — și eu îți servesc totul, exact așa cum s-a întîmplat.

Știi cine-i Johnny Howard, nu ? N-am pretenția că-l înțeleg, nici pe el, nici pe ceilalți tipi de teapa lui. Poate că în copilărie or fi suferit vreun șoc și cînd ajung la maturitate simt ei nevoia să conducă totul, cine știe ?

Un tip arătos în felul lui. Subțire, negricios, înalt. Iar ochii lui, cenușii, cînd te privesc parcă-ți sfredelesc scăfîrlia. A venit în oraș acum cinci sau șase ani. Tocmai se eliberase din armată. Suferea de inimă, sau cam așa ceva. Avea atunci 26 de ani. Se îmbrăca bine. Sam Josio și Buddy Wiski își disputau supremația în oraș. Johnny Howard a început să lucreze pentru Sam Josio. Două luni mai tîrziu am auzit că nu se prea înțelegeau, iar la zece zile după aceea, Sam Josio, singur în mașina lui, se rostogolea în rîpa de la ieșirea dinspre sud a orașului. Totul a ars. Imposibil de dovedit dacă fusese accident sau nu, oricum toată lumea își dădea cu părerea.

Rămași fără șef, Buddy Wiski încearcă să preia oamenii lui Sam. Dar nu-l pune la socoteală pe Johnny. Îl întîlnește într-o zi la barul de la Kit Club, pe strada Greentree ; Johnny îi sparge sticla de bere de marginea barului și-o folosește apoi ca unealtă de sculptură pe fața lui Buddy Wiski. Ieșit din spital, Buddy părăsește orașul. Nu mai trebuia făcut nimic altceva. Toți băieții lui se alătură lui Johnny Howard.

În decurs de un an, Johnny aranjează în așa fel lucrurile încît nu numai că totul merge ca pe sîrmă, dar face și lucruri la care Sam Josio sau Buddy Wiski nici măcar nu s-ar fi gîndit. Să ne referim numai la mărunțișuri cum ar fi fondurile de împrumut. „Sindicatele" încearcă mereu să se infiltreze în orașe ca acesta. Buddy și Sam aveau fiecare cîte un fond. Johnny nu. Așa că lichidează și fondurile lui Buddy și Sam și lasă locul „sindicatului", căruia îi acordă protecție contra 2 cenți pentru fiecare împrumut. Astfel scoate profituri la care Wiski și Josio nici n-ar fi putut visa.

Încă ceva. Johnny nu umblă cu mașini care să-ți taie respirația. Nu, domnule. Un mic sedan negru, vechi, bine blindat și cu parbrize speciale. Asta e Johnny. Nu umblă prin baruri cu tipi dubioși și cu femei rău famate după el, nici măcar în cele două baruri care-i aparțin. Toate petrecerile le dă în apartamentul lui, la ultimul etaj al hotelului „Baker". Vinuri — soiuri alese. Muzicanți de prima mînă.

Și, bineînțeles, Bonny este întotdeauna cu el. Mereu aceeași. Bonny Gerlacher o cheamă, dar ea își spune Bonny Powers.

1,60 m, ochi de culoarea mării, păr roșcat închis, și un corp bun de pus în ramă pe peretele de deasupra patului. Vreo 23 de ani, dar pare de 16.

Nimeni nu îndrăznește să se lege de ea. Și astfel putea supraviețui. Oricum, atîta timp cît este Johnny prin preajmă.

Ei bine, trec așa cîțiva ani și presupun că în acest timp Johnny umplea toate băncile din țara asta cu „verzișori". Johnny și Bonny. El e deștept. Nimeni nu-l poate atinge. Se presupune că strînge cam la un milion și jumătate pe an. Plătește impozite la stat pentru cele două baruri. Altceva nimic. Poliția federală îl adulmecă timp îndelungat, dar nu descoperă nimic !

Se ține deasupra strivind pe orice iese din vorba lui cu atîta repeziciune că te trec fiori.

Apoi se îmbolnăvește Satch Connel și doctorul îi recomandă să se retragă în Florida dacă vrea să mai trăiască mai mult de o jumătate de oră.

Satch Connel avea o dugheană chiar lîngă liceu. Îi dădea regulat obolul lui Johnny Howard. Băieții lui Johnny îl aprovizionau pe Satch cu jocuri mecanice pentru o sală în spatele dughenei, țigări cu marihuana pentru puștime, poze și cărți porno. Marfă de genul ăsta. Nu cred că lui Johnny Howard îi picau mai mult de trei sute pe săptămînă din chestia asta. Mizilic pentru unul ca el !

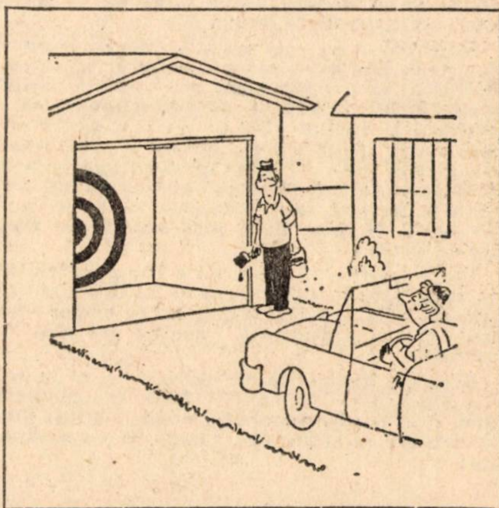
Așa se face că Satch vinde prăvălia pe care o cumpără un tip pe nume Walter Maybree. Acest Maybree nu era din oraș, avea bani lichizi la chimir, așa că o cumpără pe loc.

Din prima săptămînă lichidează toate jocurile mecanice și celelalte atracții pentru puști. Vezi dumneata, acest Maybree are și el doi feciori la liceu. Așa că vede lucrurile din altă perspectivă decît Satch. Pentru Satch nimic nu era sfînt.

Acest Maybree văruiește localul și pe dinăuntru și pe dinafară, instalează un tonomat, aduce tot felul de dulciuri și băuturi răcoritoare, așa încît, în scurt timp, locul arată de parcă ar fi pe lîngă o mînăstire.

Johnny Howard trimite cîțiva băieți de-ai lui la acest Maybree, iar Walt Maybree, un tip solid, îi azvîrle pe toți afară, pe caldarîm. Dacă asta ar fi fost tot, poate că Johnny ar fi lăsat-o baltă. Dar nu. Maybree scrie o scrisoare la ziarul local, iar deștepții de la ziar o publică, or, în ea erau cîteva expresii tari de tot la adresa unui oarecare excroc care-i cere lui să-i însele pe liceeni și să le vîndă droguri și alte porcării.

S-au găsit și cîțiva tipi isteți de prin partea locului care să-l informeze pe Johnny, iar acesta

declară simplu : „Acest Maybree sau îmi va cînta în strună sau nici nu va mai respira".

Oricine poate să-și dea seama ce înseamnă o astfel de declarație. Odată rostită, Johnny nu mai putea decît să o realizeze. Dacă nu, orice țișbiști din oraș și-ar putea închipui că Johnny pierde teren și ar putea încerca să se sustragă autorității lui, iar „organizația" lui s-ar duce dracului.

Așa încît, fiind implicat în acest tip de afaceri, odată ce Johnny Howard declară așa ceva, nu-i rămîne decît să facă întocmai ce-a zis.

Ar fi putut fi simplu ca bună ziua, un glonte dintr-o mașină sau o „ieșire la iarbă verde", numai că mai există în oraș unii cetățeni cărora le-a cam ieșit pe nas acest Johnny Howard și care s-au dus la Maybree și l-au avertizat că e în pericol. Pasul imediat următor a lui Maybree este să-și trimită soția și copii din oraș cu o destinație necunoscută, urmînd a se întoarce numai după ce va trece furia, nicidecum mai devreme.

Walter Maybree se mută în camera din spatele prăvăliei, așa că practic nu mai este nici o șansă să fie prins pe stradă. Un grup de cetățeni onești își scot permise port-armă înainte ca Johnny să ajungă la poliție și să tragă sforile pentru a nu le fi acordate, și toți fac, pe rînd, de gardă pe lîngă Walt Maybree.

Afacerile își urmau cursul ca de obicei, dar Maybree avea o expresie încordată pe față și, fără ca ziarele să fi suflat o vorbă, toți cetățenii din Baker City știu ce se întîmplă și îi țin partea lui Maybree. Asta-i necazul cu cetățenii obișnuiți. De obicei stau deoparte și fac galerie, numai din cînd în cînd, cîte unul dintre ei, ca Maybree acum, are ocazia să iasă în față, gata de luptă.

Figura cu bomba aruncată dintr-o mașină în mișcare n-a prea ținut. Tipii din mașină s-au grăbit, așa că bomba s-a lovit de cadrul ușii în loc să treacă prin vitrină. Explodînd, a spart geamurile, atît și nimic mai mult. La colț, mașina s-a ales cu un glonte în cauciuc, s-a răsucit și-a nimerit într-un stilp. Șoferul mort. Celălalt tip încearcă să fugă și se alege cu un glonte între ochi.

A doua zi, Johnny Howard constată că e la ananghie rău de tot. Banda începe să-i scape din mînă chiar sub ochii lui, iar toți cei informați rîd de el că un prăpădit de la un chioșc de răcoritoare l-a redus la tăcere.

Nu-ți pot spune cum am aflat cele ce urmează, dar două zile după aceea Johnny și le petrece meditînd, apoi pune mîna pe Madge Spain, mama stabilimentelor, îi dă instrucțiuni și ea se prezintă la hotelul „Baker" cu trei dintre cele mai tinere pipițe ale ei. Johnny le examinează cu atenție, dar nu-i deloc mulțumit; se vede de la o poștă ce sînt și, oricîtă pavoazare, tot n-ar ajuta-o pe nici una dintre ele să arate ca o puștoaică de liceu. Erau prea departe de zilele lor de școală !

Dar e convins că ideea lui e bună, se frămîntă mult, face rost de otravă de la Doc Harrington, unul dintre băieții lui, un fel de doctor amator. Schema e elaborată, dar nu are cine s-o realizeze.

Bonny e îngrijorată din pricina lui, și în cele din urmă îl determină să-i destăinuie gîndurile sale, și el îi povestește totul despre schema pusă la cale iar ea spune că-i simplu. O va realiza... ea !

Trebuie să înțelegi că în felul lor ei se iubeau mult unul pe celălalt. Lui Johnny aproape că i se făcea rău numai la gîndul că Bonny ar putea omorî pe cineva, oricum asta nu era treabă de femeie. Și poate că în condiții normale nici Bonny n-ar accepta să lichideze pe cineva cu mîna ei, dar întrucît e vorba de Johnny al ei care trebuie scos din încurcătură, ar fi în stare și să joace goală pe cărbuni încinși ca să-l salveze.

Planul nu e rău. Odată Maybree mort, toate necazurile lui Johnny vor fi pierit și ele. Și nu prea contează cum moare Maybree, totul e să moară.

Acest Doc Harrington făcuse rost de niște curara. E o otravă din America Latină și se folosește, în doze mici, pentru ușurarea convulsiilor în timpul tratamentelor cu șocuri electrice. Paralizează mușchii. O cantitate infimă dacă ajunge în circuitul sanguin, acțiunea inimii e paralizată. Pufff ! Gata. Ca glonțu'.

Cetățenii din garda personală care-l apără pe Walt Maybree în timpul orelor de program sînt atenți la personaje solide care ar putea să-l lichideze direct pe Maybree. Johnny Howard e convins că nu vor da nici o atenție unei puștoaice de liceu.

Următoarele două zile o pune pe Bonny să exerseze cu un pai și cu niște săgeți mici din lemn făcute de el. Săgețile astea intră foarte bine într-un pai de limonadă. Un vîrf de ac la un capăt și o chestie mică de hîrtie la celălalt capăt, ca să zboare exact în direcția în care sînt suflate.

Walt Maybree e în permanentă mișcare în spatele tejghelei. Ideea este ca Bonny să intre în prăvălie ca liceancă și să aibă săgeata cu otravă la ea. Se așază la tejghea, pune săgeata în vîrful paiului, îl pune la gură și suflă săgeata în mîna lui Maybree, sau și mai bine, în gîtul lui. Cînd el se prăbușește, ea iese cu mulțimea.

Probabil că Bonny o fi rîs și o fi glumit o mulțime în apartamentul lui Johnny, în timp ce făcea exerciții de suflat la țintă cu paiul. O fi rîs și Johnny, dar probabil că nici

unuia dintre ei nu i se părea chiar prea amuzant. Pentru Johnny Howard nu era nici o problemă să-şi elimine un oponent cu un glonte, dar să-şi trimită iubita să omoare pe cineva cu o igliţă — era cu totul altceva.

Oricum, Johnny e din ce în ce mai strîns cu uşa, băieţii începuseră să murmure şi nu mai era decît o chestiune de timp pînă cînd unul va face pe eroul şi-l va înlătura.

În ziua stabilită, Bonny, cu rochia ei neagră, cu tocuri înalte şi cu părul ei roşu strîns într-o pieptănătură înaltă se duce şi descuie camera pe care o închiriase lîngă liceu. Săgeata aia mică, muiată în substanţa miraculoasă, era învelită într-un şerveţel şi pusă într-o cutiuţă în geanta ei. Avea cu ea şi o valijoară.

Rochia neagră, strîmtă, îi pune foarte bine în evidenţă rotunjimile. Îşi scoate rochia, lenjeria de corp şi pantofii cu tocuri şi-şi pune nişte mocasini scilciaţi, cu toc jos, o fustă de tweed cam scurtuţă şi un pulover şleampăt. Îşi lasă să-i cadă pe umeri minunatul ei păr roşu închis şi-şi leagă un fel de băsmăluţă pe cap.

Avea cu ea cărţi de şcoală. Le scoate din valijoară, le ia sub braţ şi se priveşte în oglinda ciobită de deasupra biroului de stejar. Zîmbeşte crispat. Bonny — juna licească ! Dar prea machiată. Se demachiază complet, şi se machiază la loc mult mai discret. E bine aşa.

Îi tremură genunchii. Fălcile îi sînt încleştate. Îi tremură şi sufletul din ea. Nici o femeie nu poate să plece să comită o crimă fără a simţi ceva schimbat în interiorul ei.

Mai trebuie adăugat un mic amănunt. Se duce la valijoara ce urma să o lase acolo şi scoate o sticluţă de o litră pe care i-o dăruise Johnny Howard în urmă cu doi ani. O duce şovăind la gură. Alcoolul pur arde ca focul, dar o linişteşte. Asta şi vrea.

Totul fusese programat la fix. Părăseşte camera ducînd sub braţ cărţile şi se îndreaptă spre liceu. Intră pe uşă şi cînd ajunge cam la jumătatea coridorului sună de ieşire în pauza de prînz, uşile se dau în lături, iar holul se umple de elevi.

Bonny nu se prea simte în apele ei pînă ce-şi dă seama că trece neobservată. Traversează clădirea şi iese pe cealaltă uşă, în mulţimea care năvăleşte spre prăvălia lui Walt Maybree.

Cu două degete de la mîna dreaptă ţine minusculul mesager al morţii.

Alcoolul îi încălzise stomacul, dar trebuia să facă un efort pentru a nu sufla în nasul nimănui. Ajunge cam tîrziu şi nu mai apucă loc la bar, dar aşteaptă, în linişte şi cu răbdare, iar în timp ce aşteaptă se gîndeşte la Johnny Howard. Numai gîndul la Johnny îi dă tărie şi o ajută să ducă la bun sfîrşit ceea ce începuse.

Cînd se eliberează un taburet, se caţără şi ea la bar, îşi pune teancul de cărţi alături, îşi piţigăieşte vocea, deschide şi mai tare ochii şi comandă ce auzise cerînd un alt elev : un cocktail special de lapte.

Ia un pai dintr-un suport metalic de lîngă ea, îl scoate din hîrtie şi aşteaptă. Maybree e la celălalt capăt al tejghelei şi un băiat cu coşuri pe faţă îi pregăteşte ei cocktailul de lapte, pe care i-l pune apoi în faţă. E într-adevăr „special." E făcut din două feluri de îngheţată, o lingură de malţ şi un ou.

Bonny scufundă paiul în zahăr şi soarbe din amestecul dulceag şi gros. Îl urmăreşte din privire pe Maybree. El începe să se apropie de ea. Muşcă paiul astfel încît nu mai poate fi folosit şi-şi ia unul nou, îl scoate şi pe acesta din hîrtie. Cu un gest dibaci, bine exersat, strecoară micuţa săgeată, cu vîrful înainte, în capătul paiului.

Îl duce la gură.

Maybree păşeşte spre ea şi se opreşte cu mîna pe partea dinspre interior a tejghelei.

Din această poziţie o priveşte pe frumoasa liceancă cu ochi de culoarea mării. Aude un zgomot ciudat, vede sclipind ochii de culoarea mării şi rămîne cu gura căscată văzînd-o cum cade pe spate, cu capul ei frumos izbindu-se, cu un zgomot înfundat, de podeaua de gresie, cu părul roşu revărsîndu-se de sub băsmăluţă. Cînd a ajuns pe podea, era deja moartă.

De aia mă umplu de draci cînd îl aud pe primar pretinzînd că el ar fi „curăţat" oraşul. Să fiu eu a'dracu' dacă ar fi fost el în stare să facă curăţenia asta cu Johnny Howard pe poziţie. Cînd şi-a început primarul curăţenia, Johnny Howard nu mai era, iar pentru locul lui se băteau tot felul de tipi mult mai slabi.

Da, Johnny Howard dispăruse chiar în aceeaşi zi în care murise Bonny. Nu i-au dat de urmă vreo cinci zile. Într-un tîrziu, l-au găsit în camera mobilată pe care o închiriase Bonny şi în care se mai aflau încă lucrurile ei. Proprietăreasa auzise nişte zgomote ciudate înăuntru. Il găsiră pe Johnny Howard în patru labe dînd înconjurul camerei şi dîndu-se, din cînd în cînd cu capul de pereţi. Le spuse că o caută pe Bonny. Îl internară într-un ospiciu, unde e şi acum, îi fac tratament cu şocuri electrice, dar medicii spun că n-are nici o şansă.

Asta e. Bonny a făcut o greşeală. Numai una. Vezi tu, ea nu şi-a dat seama că luînd o duşcă zdravănă de alcool şi bînd apoi cocktailul ăla greţos de lapte îşi semna de fapt propria ei condamnare la moarte. I-au găsit săgeata înfiptă în buza de jos.

Dacă amesteci whisky cu lapte e imposibil să nu te apuce sughiţul !

În româneşte de
Ligia Ivan

DE REGULĂ, CRIMINALII NU ȚIN PREDICI...

HELEN Mc CLOY

Se opri la capătul scărilor sprijinindu-se cu mîna de balustradă. Privirea ei căta undeva spre etajul de sus.

— Mamă ! Peter ! Sînt eu, Amy !

Îi răspunse o liniște de mormînt. Casa părea a fi goală, dar as a n-o surprinse pe Amy, care înțelese îndată cît de prostească i-ar fi fost pretenția ca mama și fratele ei să fi rămas a a ă numai pentru a o aștepta pe ea. I-ar fi fost greu să precizeze pe unde ar fi putut umbla Peter la o a aceea, mama ei era însă, mai mult ca sigur, la vreun ceai la Esther Gregory.

Amy se apropie de măsuța pe care era așezat telefonul și începu să caute în carte numărul Estherei Gregory. Mai întîi trebuie salutată mama și numai după aceea îl va suna pe Allan...

În timp ce-și privea mîna în care ținea țigara veni și tonul. Culoarea albă, limpede a țigării contrasta puternic cu culoarea măslinie a mîinii care o ținea. Parcă o auzea pe mama ei : Bronz închis la culoare ca al tău nu mai e la modă ! Nu vezi că e mai negru decît părul ? Și unghiile... Scurte, tăiate drept și nelăcuite. Și tu doar ai unghii frumoase ! Mîini frumoase ! Mîinile sînt printre puținele tale lucruri de care a putea să fii mîndră ! Dacă ți le-ai îngriji, ar arăta splendid. Zău, tu parcă te-ai născut să fii bă at, iar Peter să fie fată ! Peter a moștenit tot ce-i mai frumos, iar tu, parcă-i un făcut, numai inteligența... Doamne, ce ghinion pe capul meu... !

— Alo, poșta ? Sînt pe fir...

— Încă n-ați obținut legătura ?

Femeia de la poștă mai formă o dată numărul. Doamne, cît timp își mai pierd oamenii tot așteptînd să ridice cineva telefonul... În receptor se auzi un păcănit, apoi un glas melodios de negru.

— Alo ?!

— Alo, fiți amabil, doamna Corbett e acolo ? O caută fiica dînsei.

— O clipă, vă rog. Să văd dacă nu cumva-i la grajd...

De cînd or fi avînd alde Gregory o slugă de culoare ? Și de cînd or fi avînd grajd ? Bîzîitul fin al telefonului lăsa să se audă zgomotul pașilor pe o suprafață dură. Se mai auzi și țipătul disperat al unei pisici... Să fie siameză ? Liniștea încăperii în care se afla Amy era tulburată doar de foșnetul înăbușit al valurilor izbindu-se de țărm și de strigătele pescărușilor. Din casa aceasta, clădită printre dunele de nisip, marea se vedea foarte bine. O fereastră largă permitea observarea dunelor de nisip poleite acum de ultimele raze ale soarelui.

În receptor se auziră din nou zgomote de pași pe suprafața dură. Se auzi apoi glasul unui bărbat, un alb de data aceasta.

— E periculos... Nu știu...

Îi răspunse un glas de femeie limpede și rece.

— Nu ne rămîne altceva de făcut ! Dar unde-i „Nembutalul" ?

— Aici, la mine-n buzunar, îi răspunse un glas de bărbat, aspru și răgușit.

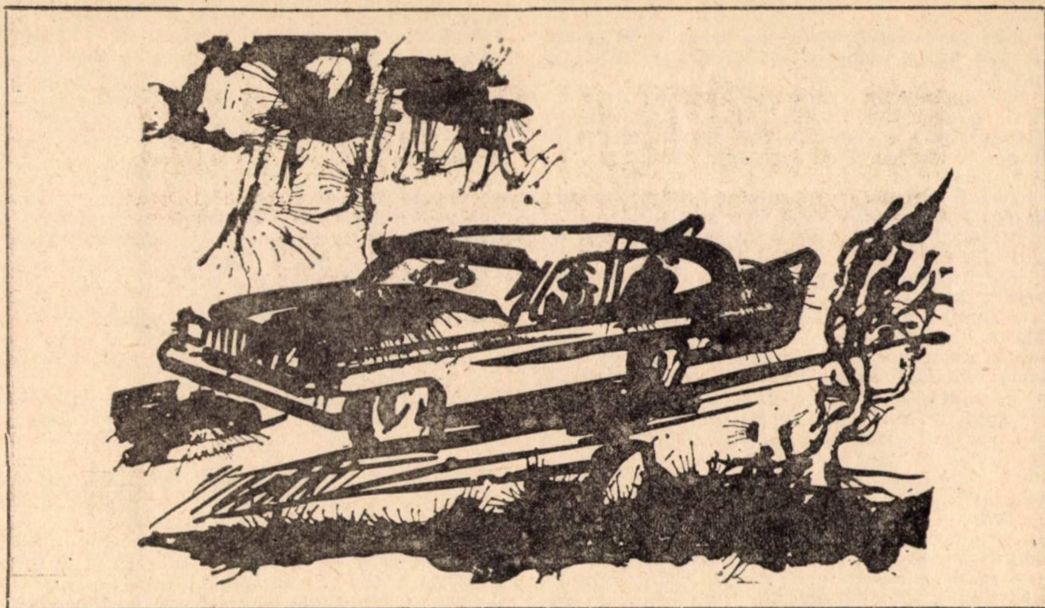
— Alo, cred că am intrat peste altă convorbire, încercă Amy să termine discuția.

Glasurile se auzeau însă mai departe. Cei doi care vorbeau nu o auzeau pe Amy. De altfel nici Amy nu auzea tot ce spuneau ei, ci numai cuvinte răzlețe așa cum se aud persoanele care vorbesc la mare distanță. Dar nu era vorba despre o suprapunere de linii, pur și simplu era vorba despre doi oameni care discutau într-o încăpere fără a-și da seama că telefonul rămăsese deschis. Amy tocmai întinsese mîna spre furcă pentru a întrerupe cînd, deodată, în aparat se auzi glasul femeii :

— Chiar că nu știu... e mai bună o doză mortală ?

— Nu, asta nu ! .....presupunerea că ar fi vorba de o crimă sau sinucidere... Ajunge.... amețeală ...accident nefericit.

— Crezi că eu... cu plăcere ?

— Uneori aş... că da.
— Nu... pentru violenţă, dar...
— Eşti cea mai tare femeie din cîte cunosc... De ce iubesc...
— ...vorbe ..mă apucă frica...
— Stai liniştită. Nu ne aude nimeni... încăpere spaţioasă... zece metri pînă la uşă. Fereastra largă cît tot peretele.... Ne-ar vedea dacă s-ar apropia...
— Totul ar părea mai natural dacă... Crimă... Ce înseamnă asta pentru unii ca..
— Nici măcar... crimă... dacă... despre mine şi tine.
— Cînd anume ? Ce... Astă seară ?
— Cu cît e mai repede... mai bine. Dacă... Aici vocea femeii ezită. Înainte de moarte să avem celulele una lingă alta...
Răspunsul bărbatului sună aspru :
— La închisoare sînt... special pentru bărbaţi şi... pentru femei. Dacă ratăm nu ne mai vedem.
— „...căci liniştea şi pacea le-om găsi
după al morţii ceas.
Păcat, acum şi sărutărilor
venitu-le-a clipa de bun rămas."
Glasul femeii răsuna rece şi amar.
— Ca Paolo şi Francesca ? Şi-apoi moartea ni se va transforma în rai !
De emoţie Amy scoase un ţipăt slab apoi vocile tăcură brusc. În aparat se mai auzi doar un foşnet slab după care legătura se întrerupse. Amy bătu în furcă.
— Alo, domnişoară, s-a întrerupt. Daţi-mi din nou legătura... Oldport, nouă şapte patru.
— Aici este casa domnului Gregory, răspunse un glas de femeie cu puternic accent irlandez.
— Am sunat la dv. acum cîteva minute, dar am fost întreruptă. Aş putea vorbi cu bărbatul care a ridicat receptorul prima dată ? Era un negru, sluga probabil...
— Greşeală, madame, răspunse femeia. Noi nu avem nici slugă, nici negru...
— Da, da... înseamnă că centralista mi-a dat greşit legătura... Aş putea vorbi cu doamna Corbett ? Fiica dînsei o caută.
— Doamna Corbett nu este aici şi nici nu aşteptăm să vină.
— Vă mulţumesc, zise Amy şi bătu din nou în furcă.
— Domnişoară, prima dată mi-aţi dat greşit legătura.
— Îmi pare rău, iertaţi-mă, vă rog.
— Nu de asta-i vorba... Aş vrea să ştiu la ce număr mi-aţi dat legătura, e foarte important !
— Dar, doamnă... Vocea telefonistei trăda mirare. Dacă numărul n-a fost bun, înseamnă că a fost o greşeală. Am făcut-o fără să-mi dau seama, vă închipuiţi deci că nu vă pot spune ceea ce nici eu nu ştiu...
— Da, desigur... Atunci fiţi bună şi daţi-mi şase cinci trei.
Telefonul sună, dar nu răspunse nimeni. După douăzeci de minute Amy reveni.
— Doctorul Galt nu este acasă, se auzi în aparat un glas îmbufnat de femeie. Alo, aşteptaţi o clipă. Am impresia că-i aud maşina. Tocmai s-a întors.
— Amy ! strigă Allan Galt cu multă căldură în glas. Nici prin cap nu mi-a trecut că vii astăzi. Cînd te văd şi eu ?
— Chiar acum, dacă n-ai altceva de făcut.
— S-a întîmplat ceva ? Parcă n-ai fi în apele tale...
— Ba sînt, dar mi s-a întîmplat ceva neobişnuit acum cîteva clipe. Trebuie să mă sfătuiesc cu tine.
— O să vin cît am să pot de repede, mai am de consultat cîţiva pacienţi.
Amy puse receptorul în furcă. Privi apoi prin uşa întredeschisă şi văzu umbrele albastre pe care dunele de nisip le aruncau sub razele incendiate ale soarelui. Ziua era pe sfîrşite, cum pe sfîrşite era şi vara. Amy se cutremură nu-

mai la gîndul că se va lăsa noaptea și, în curînd, frigul...

Amy se încruntă. De ce era oare atît de sigură că mai auzise undeva, cîndva glasul acelei femei ?

Sus, unde se îmbrăcă cu niște haine albe, Amy auzi deodată pași. Să fie Allan ? Așa repede ? Trecuse abia o jumătate de ceas de cînd vorbiseră la telefon. Fugi spre scară. Holul era luminat de un singur bec. La lumina razelor lui străluciră safirele de pe mîneca unei femei care aranja florile într-o vază. Era mama.

— Amy ! Pur și simplu am uitat că vii astăzi ! De ce nu mi-ai reamintit ?

— Am încercat să vorbesc cu tine de cum am venit, dar...

— Copil bun ce ești, e foarte drăguț din partea ta. Zîmbetul luminos al Nataliei Corbett părea să spună că fiecare cuvînt rostit era și adevărat. Nu s-ar putea spune că comportamentul ei ar fi trădat sentimentele unei mame față de un copil infirm sau înapoiat mintal. Din el se putea deduce mai degrabă îngăduința pe care un dresor de cîini o are față de un cățeluș care nu-i, pe deasupra, un exemplar de expoziție. Sărmanul, nu-i o frumusețe, dar e credincios și tandru... O fată care se îmbracă simplu și cu gust, o fată care dă întiietate sportului în fața seratelor dansante, o fată care se poartă cu cei mai imposibili bărbați ca și cînd ar fi vorba de cea mai strălucită partidă... Toți prietenii Nataliei Corbett ziceau că o astfel de fată te poate duce la marginea disperării...

Ar trebui să pui și tu ceva mai ca lumea pe tine, să te îmbraci mai frumos, o îndemnă mama. Și rujul ăsta imposibil ! Nu merge cu culoarea ochilor... Și e vulgar. Am eu un ruj nou, cu nuanțe de vin rosé. Mi l-a dat Esther Gregory. E pe măsuța de lîngă toaletă, dă fuga și încearcă-l. Cred că-i de prisos să-ți mai spun că pentru unghii trebuie să folosești o ojă care merge cu rujul !

— Chiar că ar fi de prisos, rîse Amy. Ți-am spus doar de ce am încetat să mai folosesc oja. Cînd eram la facultate am făcut o eczemă din cauza ojăi. Fac alergie la lacuri.

— Nu mi-ai vorbit de asta pînă acum.

— Ba da, mami. Ai uitat tu. E drept că n-am făcut mare tapaj, nimănui nu-i vorbești cu prea multă plăcere despre alergiile tale. Cel puțin atîta vreme cît acestea nu sînt vindecate. E umilitor să recunoști că nu suporți cutare și cutare, adică ceva care pentru alții e ceva absolut normal.

— Mie, slavă domnului, nu mi s-a întîmplat așa ceva, zise Natalie privindu-și cu mulțumire unghiile. Nu-i așa că-i Allan Galt ? Eu în locul tău n-aș da fuga pe terasă... L-aș lăsa să aștepte. Ce naiba, puțin rafinament nu ți-ar strica !

— Mami, știu, eu nu-s făcută pentru d-astea. Nici nu mă prind, zise Amy.

— Ei, atunci fă cum crezi tu, zise Natalie ridicînd din umeri după ce Amy plecă spre ușă.

Ajunsă în prag Amy ezită. I se păru că terasa era plină de lume, cu toate că în realitate erau numai opt suflete. Natalie se îndreptă spre masa cu băuturi. În întuneric, nimeni n-o observă. Amy însă o remarcă pe cumnata ei. Aceasta stătea retrasă, fapt care i se păru cam ciudat. Amy se așeză într-un fotoliu lîngă ea.

— Bună, Kate !

— Bună, Amy ! Nu te-am observat, nu știam că ești și tu aici... Da-i a-ntîia că ești !

— Am venit pentru o săptămînă. Dar unde-i Peter ?

— E la masă cu mama, prepară niște băuturi. Peter aducea perfect cu mama. Era zvelt și cu trăsături fine, și arăta aproape ca o păpușă. În întuneric, în afara fascicolului de lumină ale cărei raze pătrundeau pe terasă prin ușa deschisă, în compania a doi bărbați se afla o femeie. Amy îi deslușea fața, gîtul și brațele albe în contrast cu rochia de culoare închisă. De bună seamă că era brunetă pentru că părul ei avea culoarea nopții. Marginea neagră a mantiei nu i s-ar fi văzut nici ea dacă n-ar fi fost semănată cu diamante, strălucitoare la lumină.

Kate intui încotro se uita Amy.

— E Esther Gregory, zise ea.

— Pe Curtis Gregory îl știu de ani buni de zile, spuse Amy. Pe Esther însă am văzut-o, pare-mi-se, numai o dată, acum doi ani, la nunta lor. A luat-o de văduvă, nu ?

— Da, cînd s-a măritat era doamna Maitland, din San Francisco. E foarte bună prietenă cu mama ta.

— Știu, am aflat.

În momentul acela Esther rîse zgomotos, dar rece. Rîsul ei răsună ca și cum un pahar de sticlă ar fi fost încercat cu o unghie...

— Nu-mi place femeia asta, continuă Kate. Poate nu-mi place și unde știu că Peter e mort după ea. Dar e femeie măritată, ce naiba ? Are bărbat ! De ce caută ca și alți bărbați să se foiască în jurul ei ? Și Allan, de exemplu.

— Dar nu-i de Allan...

— Allan s-a schimbat, Amy. Tu ai lipsit atîta vreme și nu știi multe lucruri. Acum el șade în umbră lîngă Esther și oaspetele familiei Gregory, domnul Payne.

Amy se simți neliniștită. Ce, Esther nu se putea scuza pentru a veni și la ele ?

— Kate, tu cunoști vreo casă care să aibă o cameră de locuit lungă de zece metri ?

— O fi pe undeva, dar eu nu știu. N-am simțul dimensiunilor.

— Atunci spune-mi, știi o sufragerie cu podeaua tare și cu fereastra largă cît tot peretele ?

— Mulți oameni au case cu podeaua tare și cu ferestre largi cît tot peretele.

— Dar care au grajduri, sînt mulți ?

— Bine-nțeles.

— Dar cîți oameni au servitori negri ?

— Nu cunosc pe nimeni care să aibă servitor de culoare, dar cîteva familii au angajat negri ca șoferi.

